

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโค่น

อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

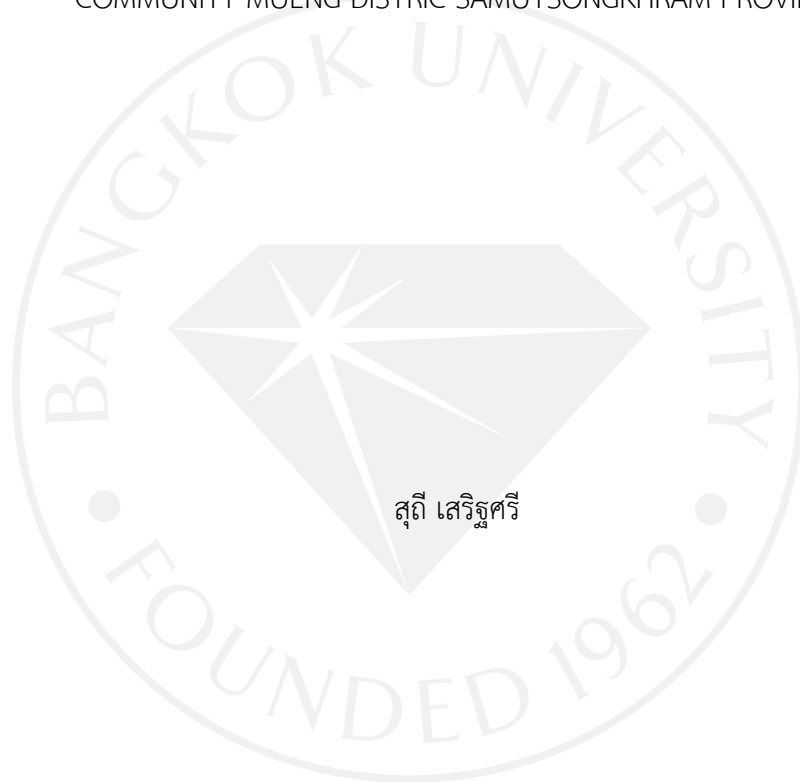
A STUDY OF SASTAINABLE TOURISM MANAGEMENT IN KLONGKONE

COMMUNITY MUENG DISTRIC SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคโคน
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

A STUDY OF SASTAINABLE TOURISM MANAGEMENT IN KLONGKONE
COMMUNITY MUENG DISTRIC SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ปีการศึกษา 2557

©2558

สุณี เสริฐศรี

สงวนลิขสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว

เรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัย สุทธิ เสริฐศรี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.ภูเกริก บัวสอน)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.ชลวิช สุทธิญารักษ์)

ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมยศ วัฒนากมลชัย)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ดร.สิปปนนท์ นวลละออง)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรยา สิงห์สงบ)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 28 เดือน กันยายน พ.ศ. 2558

สุธี เสรีรัฐศรี. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว, กรกฎาคม 2558, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (131 หน้า)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ดร.ภูเกริก บัวสอน

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนคลองโคกนอ จังหวัดสมุทรสงคราม ในบริบทของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโคกนอจังหวัดสมุทรสงคราม 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกนอ จังหวัดสมุทรสงครามสู่ความยั่งยืน โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานและเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากชาวบ้านในชุมชนคลองโคกนอ จำนวน 361 ชุด มีการสัมภาษณ์บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชนบางส่วน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา และสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์และมีการอภิปรายผล ผลจากการศึกษาพบว่า 1) อัตลักษณ์ของชุมชนคลองโคกนอ มีอัตลักษณ์ 3 ประการ ได้แก่ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาช้านานที่เก่าแก่ มีวิถีชีวิตริมน้ำ มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ 2) กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ได้แก่ ชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และส่งเสริมให้ชุมชนคลองโคกนอเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมปลูกป่าชายเลน กิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมพายเรือคายัค และกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ กิจกรรมตีบกระดานเก็บหอยแครง กิจกรรมล่องเรือให้อาหารสัตว์ท้องถิ่น 3) แนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกนอ ได้แก่ ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชน ปลูกฝังชาวบ้านให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้มีความสุข

อนุมัติ:

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Sertsri, S. M.A. (Hospitality and Tourism Industry Management), July 2015,
Graduate School, Bangkok University.

A Study of Sustainable Tourism Management in Klongkone Community Mueng Distric
Samutsongkhram Province (131 pp.)

Thesis Advisor: Phukirk Buasorn, Ph.D.

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the sustainable tourism management guidelines in Klongkone community's identities in Samutsongkhram province. The objectives of this research are (1) to identify Klongkone community's identities in the context of sustainable tourism management, (2) to explore the tourism destination management procedures and tourism activities for developing sustainable tourism guidelines, and (3) to suggest the guidelines of Klongkone community's sustainable tourism development and management. This research is a mix method; questionnaires collect from 361 people and interviews collect from the staff of government, private sectors, and tourism and hospitality entrepreneurs by using a descriptive method to analyses the text data. The result shows three major areas: 1) the identities of Klongkone community have three things such as history, riverside community, and abundant mangrove forest, 2) the procedures of tourism management are enhancing a tourism capacity and promoting Klongkone's community to be a learning center by tourism activities as a mangrove forest planting, boat views of river, kayaking, and others, and 3) tourism development and management should establish Klongkone's club, inculcate people in a conservative community, and make a living along with the sufficiency economy theory.

Approved: _____

Thesis Advisor

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี โดยได้รับความแนะนำ ความรู้และการช่วยเหลือในการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างเรียบร้อยจาก ดร.ภูเกริก บัวสอน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และดร.ชลวิช สุธัญญารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ทุกขั้นตอนจนทำให้วิจัยเล่มนี้สำเร็จไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูงรวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมยศ วัฒนากมลชัย กรรมการบัณฑิตวิทยาลัย และดร.สิปปะนันท์ นวลละออง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะและตัวอย่างอันเป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณชาวบ้านคลองโคกหมูที่ 2 และหมูที่ 3 ทุกท่านที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ทุกท่านที่กรุณาสละเวลาให้การสัมภาษณ์ทำให้งานวิจัยเล่มนี้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าหวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน หน่วยงานที่สนใจ และผู้ที่สนใจท่านอื่น ๆ

สุณี เสริฐศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 ความสำคัญของการวิจัย	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	12
2.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	21
2.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน	28
2.4 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	36
2.5 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	41
2.6 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	44
2.7 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง	46
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	52
3.1 ประเภทของงานวิจัย	52
3.2 กลุ่มประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	53
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	55
3.4 การทดสอบเครื่องมือ	55
3.5 วิธีการเก็บข้อมูล	56
3.6 ประเภทของตัวแปร	56
3.7 การจัดทำข้อมูล	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 (ต่อ) ระเบียบวิธีการวิจัย	
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
4.1 ส่วนที่ 1 ผลของการศึกษาบริบทในพื้นที่เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชน คลองโคกในรูปแบบการพรรณนาสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ (Site)	63
4.2 ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของ ชาวบ้านในชุมชนคลองโคกหมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 3 จังหวัดสมุทรสงคราม และจากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน	98
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	108
5.1 สรุปผล	108
5.2 อภิปรายผล	111
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	116
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	123
ประวัติเจ้าของผลงาน	131
ข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ในวิทยานิพนธ์	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1: จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ปี 2552- 2556 (มกราคม - พฤษภาคม)	1
ตารางที่ 1.2: สถิติจำนวนประชากรในชุมชนคลองโคโคน	7
ตารางที่ 3.1: การคำนวณค่าสถิติ F - Test	60
ตารางที่ 4.1: ตารางเปรียบเทียบศักยภาพของชุมชนคลองโคโคน	83
ตารางที่ 4.2: ชุมชนคลองโคโคนมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น	84
ตารางที่ 4.3: ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา และที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคโคน	85
ตารางที่ 4.4: การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคโคน มีอะไร บ้างที่ดำเนินการไปแล้ว มีอะไรที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และผลเป็นอย่างไร	87
ตารางที่ 4.5: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคโคน	88
ตารางที่ 4.6: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางที่เหมาะสมหรือไม่ต่อคลองโคโคน หรือมีแนวทางอื่นที่เหมาะสมกว่า	89
ตารางที่ 4.7: นักท่องเที่ยวที่น่าจะเป็นกลุ่มเป้า หมายหลักของการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคโคน	90
ตารางที่ 4.8: การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่ออะไรบ้างให้กับชุมชนคลองโคโคน	91
ตารางที่ 4.9: บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว	92
ตารางที่ 4.10: ผลกระทบทางการท่องเที่ยว	94
ตารางที่ 4.11: ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคโคนที่โดดเด่น	95
ตารางที่ 4.12: ปัจจัยที่สนับสนุนให้ธุรกิจที่ประกอบการเจริญเติบโต	96
ตารางที่ 4.13: ปัญหาและอุปสรรคที่พบในธุรกิจที่ประกอบการอยู่	96
ตารางที่ 4.14: แนวทางการพัฒนาด้านใดบ้างที่รองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว	97
ตารางที่ 4.15: ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	97
ตารางที่ 4.16: ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	99
ตารางที่ 4.17: การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)	102
ตารางที่ 4.18: การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)	105

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1: แผนที่ประเทศไทย	3
ภาพที่ 1.2: แผนที่การปกครองและการคมนาคม จังหวัดสมุทรสงคราม	4
ภาพที่ 1.3: กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
ภาพที่ 2.1: โมเดลกระบวนการฟื้นฟูตลาดเก่าในประเทศไทย	36
ภาพที่ 4.1: ป้ายบอกทางไปยังชุมชนคลองโคน	63
ภาพที่ 4.2: ป้ายบอกทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน	64
ภาพที่ 4.3: ป้ายบอกทางไปชุมชนคลองโคนบริเวณทางแยกหน้าหมู่บ้านติดข้างกำแพง วัดธรรมประดิษฐ์	65
ภาพที่ 4.4: ป้ายบอกทางไปยังร้านอาหารและที่พักต่าง ๆ ของชุมชนคลองโคน	66
ภาพที่ 4.5: แผนที่การเดินทางโดยรถยนต์ไปยังชุมชนคลองโคน	66
ภาพที่ 4.6: รถประจำทางเข้าสู่ชุมชนคลองโคน	67
ภาพที่ 4.7: ศาลารอรถประจำทาง	68
ภาพที่ 4.8: ถนนที่ใช้เดินทางไปยังชุมชนคลองโคน	69
ภาพที่ 4.9: ถนนทางเข้าไปยังชุมชนคลองโคน	69
ภาพที่ 4.10: ชุมชนคลองโคน	70
ภาพที่ 4.11: ชุมชนคลองโคน	70
ภาพที่ 4.12: ร้านค้าร้านอาหารต่าง ๆ	71
ภาพที่ 4.13: บรรยากาศภายในชุมชนคลองโคน	72
ภาพที่ 4.14: บรรยากาศวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำ	73
ภาพที่ 4.15: วัดคลองโคน	74
ภาพที่ 4.16: ศูนย์อนุรักษ์กีฬาชายเลนคลองโคน	75
ภาพที่ 4.17: แปลงเพาะปลูกต้นกล้าโกงกาง	76
ภาพที่ 4.18: สถานที่อนุรักษ์กีฬาชายเลนบริเวณปากอ่าวไทยชั้นใน	77
ภาพที่ 4.19: ป่าโกงกางปากอ่าวไทย	77
ภาพที่ 4.20: แปลงปลูกป่าโกงกางขององค์กรเอกชนกลุ่มซีวีฟู้ด	77
ภาพที่ 4.21: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองโคน	78
ภาพที่ 4.22: องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองโคน	79
ภาพที่ 4.23: ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม	80

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.24: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสมุทรสงคราม	80
ภาพที่ 4.25: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม	81
ภาพที่ 4.26: สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม	82
ภาพที่ 5.1: ถึงขยะสีต่าง ๆ ที่บ่งบอกประเภทการแยกขยะ	111
ภาพที่ 5.2: โมเดลการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน	114

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับหนึ่งจึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐบาลได้มีการพัฒนาองค์ประกอบหลายอย่างทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควบคู่กันอีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็มีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ

สำหรับสิ่งที่มีพัฒนานั้นมีทั้งการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เช่นเส้นทางการคมนาคม ถนน และสิ่งปลูกสร้างอาคารต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่ออำนวยความสะดวกและมีความพร้อมสำหรับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558

ตารางที่ 1.1: จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ปี 2552– 2556 (มกราคม – พฤษภาคม)

เดือน	2552	2553	2554	2555	2556p	Δ%56/55*
มกราคม	1,269,978	1,605,505	1,805,947	1,992,158	2,318,447	+16.38
กุมภาพันธ์	1,138,220	1,614,844	1,802,476	1,853,736	2,367,257	+27.70
มีนาคม	1,237,132	1,439,401	1,702,233	1,895,560	2,322,200	+22.51
เมษายน	1,085,293	1,108,209	1,552,337	1,686,268	2,013,012	+19.38
พฤษภาคม	923,918	826,610	1,407,407	1,546,888	1,846,403	+19.36
มิถุนายน	954,772	964,959	1,484,708	1,644,733	2,056,241	+25.02
กรกฎาคม	1,094,658	1,275,766	1,719,538	1,815,714	2,223,685	+22.47
สิงหาคม	1,149,288	1,270,883	1,726,559	1,926,929	2,469,160	+28.14
กันยายน	1,040,538	1,214,810	1,486,333	1,611,754	2,056,405	+27.59
ตุลาคม	1,209,473	1,316,806	1,422,210	1,801,147	-	-
พฤศจิกายน	1,361,574	1,478,856	1,291,548	2,143,550	-	-
ธันวาคม	1,684,997	1,819,751	1,829,174	2,435,466	-	-
รวม	14,149,841	15,936,40	19,230,470	22,353,90	19,672,810	+23.16

ที่มา: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และกรมการท่องเที่ยว. (2557). จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ปี 2552– 2556 (มกราคม – พฤษภาคม). สืบค้นจาก <http://tourism.go.th/uploads/Stat/247.pdf>.

ในประเทศไทยมีแบ่งการท่องเที่ยวออกเป็นหลากหลายรูปแบบให้เลือก อาทิการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเฉพาะทางซึ่ง

การท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบนั้นมีความโดดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวทั้งสิ้นเพราะการท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกันทั้งด้านสถานที่ ด้านเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวก แต่สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้จาก การท่องเที่ยว นั้นคือประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวทั้งการเรียนรู้ความสนุกสนาน และการพักผ่อน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแล้วอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น ๆ ด้วยเช่นปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหามลภาวะและอาจส่งผลกระทบต่อสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ เช่นค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองและสูญเสียความเป็นตัวตนหรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงเนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในขณะที่เดียวกันทรัพยากรเหล่านั้นก็มีจำกัดและไม่เพียงพอที่จะรองรับของการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวได้ทำให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยว มักจะประสบปัญหาความขัดแย้งในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาจึงได้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ขึ้นโดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อตระหนักถึงคุณค่าต่อการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541, หน้า 4)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นนโยบายและแนวทางที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบไปซึ่งนโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2549) ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุลระหว่างการประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูโดยการสร้างชุมชนให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมดูแลรักษา การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีขนาดพื้นที่เล็กที่สุดในประเทศไทยโดยมีพื้นที่ทั้งหมด 416.7 ตารางกิโลเมตร หรือ 260,422 ไร่ มีแม่น้ำสายหลักไหลผ่านคือ แม่น้ำแม่กลองที่ไหลผ่าน 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที ทั้งยังมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด เป็นอันดับ 2 ของประเทศ ในอดีตจังหวัดสมุทรสงครามหรือเมืองแม่กลอง คือ

แขวงบางช้างของเมืองราชบุรี โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ตำบลบางช้างอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตามการแบ่งเขตการปกครองในปัจจุบัน (พ.ศ. 2554) โดยแขวงบางช้างมีอีกชื่อว่าสวนนอกต่อมาปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องกับสมัยกรุงธนบุรี แขวงบางช้างแยกออกจากจังหวัดราชบุรีเรียกว่า “เมืองแม่กลอง” มีพื้นที่ติดกับจังหวัดใกล้เคียงในทิศ ต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดจังหวัดราชบุรีและจังหวัดสมุทรสาคร ทิศตะวันออก ติดจังหวัดสมุทรสาคร ทิศใต้ติดทะเลอ่าวไทยตรงปากแม่น้ำแม่กลองและจังหวัดเพชรบุรีและทิศตะวันตกติดกับจังหวัดราชบุรี และจังหวัดเพชรบุรี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

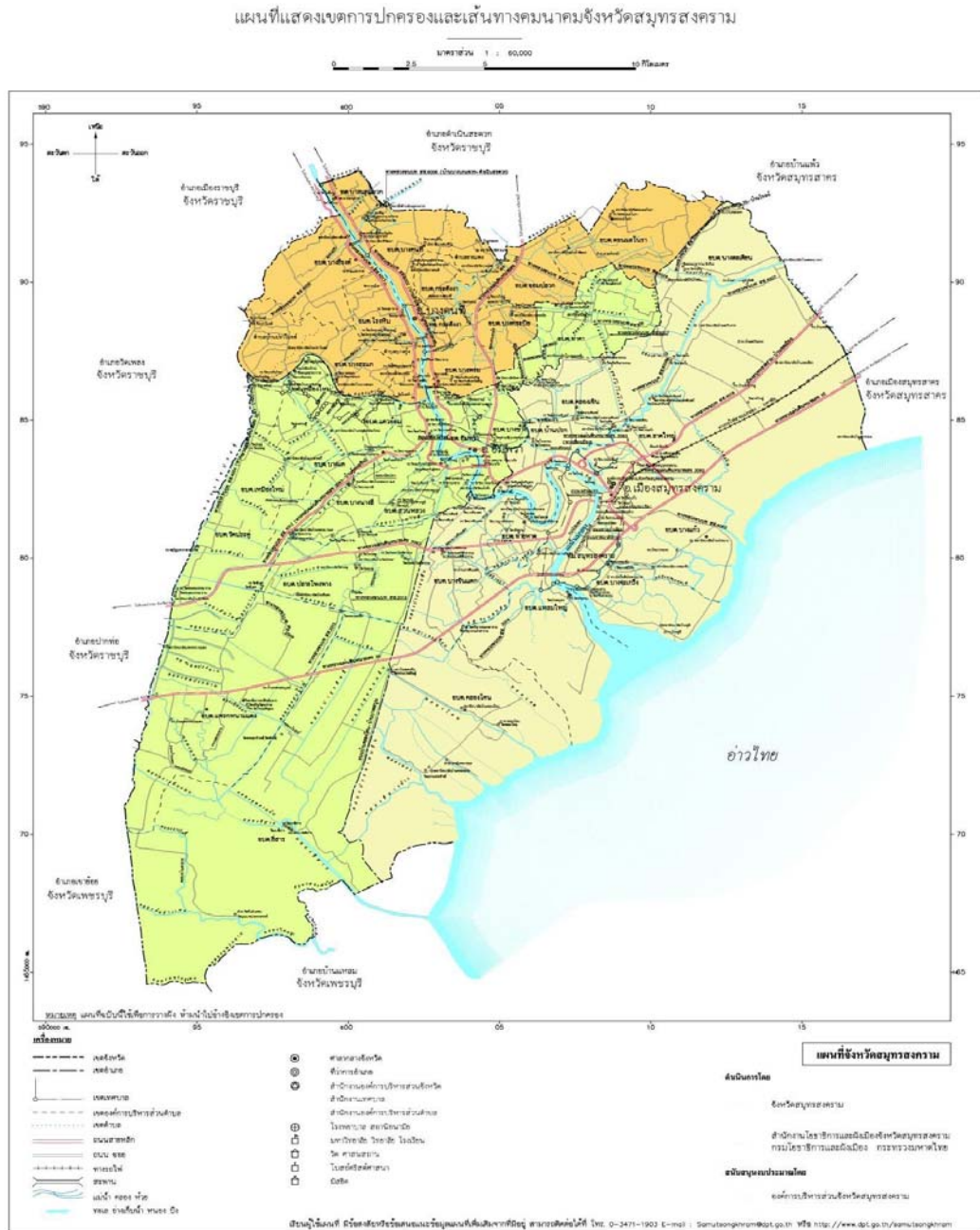
ภาพที่ 1.1: แผนที่ประเทศไทย

● แสดงตำแหน่งที่ตั้งของจังหวัดสมุทรสงคราม

ที่มา: Wikimedia Commons. (2014). *File:Thailand-map-CIA-thai.png*. Retrieved May 22, 2014 from <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thailand-map-CIA-thai.png>.

ภาพที่ 1.2: แผนที่การปกครองและการคมนาคม จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม. (2557). แผนที่การปกครองและการคมนาคม จังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้นจาก www.dpt.go.th/samutsongkham.

การท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามนั้นมีการเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่น่าจะเหมาะสมกับพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เพราะสามารถช่วยในการอนุรักษ์และรักษาระบบนิเวศไว้ได้เนื่องจากมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามนั้นแบ่ง 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

- 1) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เน้นการศึกษาป่าชายเลนและป่าโกงกางที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ท้องถิ่น นั่นคือ ลิงแสม
- 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เน้นศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง
- 3) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่เน้นศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดสมุทรสงคราม

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีส่วนได้ส่วนเสีย และได้รับผลกระทบโดยตรง โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์ควบคู่กันไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อคงสภาพความสมบูรณ์ต่อไป

ตำบลคลองโคนเป็นหนึ่งใน 11 ตำบล ของอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองโคนทั้งตำบล ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านคลองคต, หมู่ 2 และ หมู่ 3 บ้านคลองโคน, หมู่ 4 บ้านแพรกทะเล, หมู่ 5 บ้านคลองช่อง, หมู่ 6 บ้านประชาขมขึ้น, หมู่ 7 บ้านคลองช่องน้อย มีพื้นที่ทั้งหมด 33.69 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 21, 056 ไร่ และมีจำนวนประชากรในเขต อบต. 4,335 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1, 084 หลังคาเรือน (อบต. คลองโคน) โดย

ทิศเหนือ	ติดกับ ต.บางขันแตก อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม
ทิศใต้	ติดกับ ต.บ้านแหลม อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับ ต.แหลมใหญ่ อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดกับ ต.ยี่สาร อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

พื้นที่ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบชายฝั่ง มีป่าแสมและป่าโกงกางเป็นจำนวนมากและสมบูรณ์ที่สุด อันเป็นที่อยู่ของสัตว์ท้องถิ่นนั่นคือลิงแสมอีกทั้งพื้นที่ที่ติดชายเลนนั้นจะมีทั้งน้ำเค็มและพื้นที่บางส่วนจะเป็นน้ำกร่อยประชาชนส่วนมากมีอาชีพการทำประมงสวนมะพร้าวและกะปิในอดีตนั้น

ชุมชนคลองโคโคนีมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 700,000 ไร่ รมรื่นไปด้วยป่าโกงกางและยังเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำนานาชนิดโดยในอดีตป่าโกงกางนี้ถูกชาวบ้านบุกรุกในการบุกเบิกเพื่อการเลี้ยงกุ้งกุลาดำทำให้พื้นที่ป่าโกงกางแห่งนี้เคยลดลงจนเหลือเพียง 1,000 ไร่ เท่านั้นต่อมาเมื่อชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม จึงได้รวมตัวกันเพื่อหาทางฟื้นฟูป่าชายเลนเรื่อยมาตั้งแต่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2524 จากการขับเคลื่อนกันเองเล็ก ๆ ของคนในชุมชนจำนวนหนึ่งภายใต้ผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่ใหญ่โพธิ์หรือผู้ใหญ่ชงค์จนได้รับความสนใจจากชาวบ้านในวงกว้างขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้ในปัจจุบันคาดว่าน่าจะมีการปลูกป่าชายเลนคืนมาแล้วกว่า 4,000 กว่าไร่ (zthailand.com, ม.ป.ป.) และด้วยพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับปากอ่าวทะเลอ่าวไทยจึงทำให้มีระบบนิเวศที่หลากหลายและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมากมีป่าชายเลนที่ยังคงสภาพความสมบูรณ์ที่มีแนวความยาวถึง 22 กิโลเมตรทอดตัวยาวจากทางปากอ่าวไทยชั้นในจนถึงตำบลคลองโคโคนี

ชุมชนคลองโคโคนีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกอีกทั้งที่พักก็มีจำนวนที่พักรวมกับนักท่องเที่ยวทั้งโฮมสเตย์และที่พักลักษณะเฉพาะคือโฮมกระเตงหรือกระท่อมของชาวประมงที่ปลูกกลางทะเลเพื่อใช้เฝ้าฟาร์มหอยแครง เมื่อมีคลื่นและลมแรงกระท่อมที่ปลูกก็จะโยกเยก ชาวประมงจึงเรียกอาการดังกล่าวว่า การกระเตง จึงเป็นที่มาของ กระเตงกลางทะเลและบ้านพักชาวประมงยังถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวทะเลอีกด้วย

ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวของคลองโคโคนีจึงมีการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบอาทิการให้อาหารลิงแสม การปลูกป่าชายเลน การออกเรือทะเลชมวิถีชีวิตชาวประมงและการถีบกระดานเลน การนั่งเรือชมหิ่งห้อยในตอนกลางคืน และนั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำของชาวคลองโคโคนีเพื่อความยั่งยืนของชุมชนคลองโคโคนีจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชุมชนแห่งนี้เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนคลองโคโคนี จังหวัดสมุทรสงคราม ในบริบทของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโคโคนี จังหวัดสมุทรสงคราม

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคโคนี จังหวัดสมุทรสงครามสู่ความยั่งยืน

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ในชุมชนคลองโคกนอ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งชุมชนคลองโคกนอ ได้นำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพื้นที่หมู่ 2 และ 3 ในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้ศึกษาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนดังกล่าวสามารถจัดการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ 25 เดือน (1 สิงหาคม 2556 – 1 สิงหาคม 2558)

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็นทั้งหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น และคนในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ

ตารางที่ 1.2: สถิติจำนวนประชากรในชุมชนคลองโคกนอ

หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
1	213	209	422	115
*2	410	412	822	188
*3	307	257	564	124
4	256	291	547	136
5	432	470	902	215
6	239	222	461	136
7	291	325	616	169

ที่มา: สำนักทะเบียนราษฎรที่ว่าการอำเภอสมุทรสงคราม. (2551). สถิติจำนวนประชากรในชุมชน

คลองโคกนอ. สืบค้นจาก http://www.klongkone.go.th/page_all_OBT.html#local.

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนทางการท่องเที่ยว มีดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน คือ

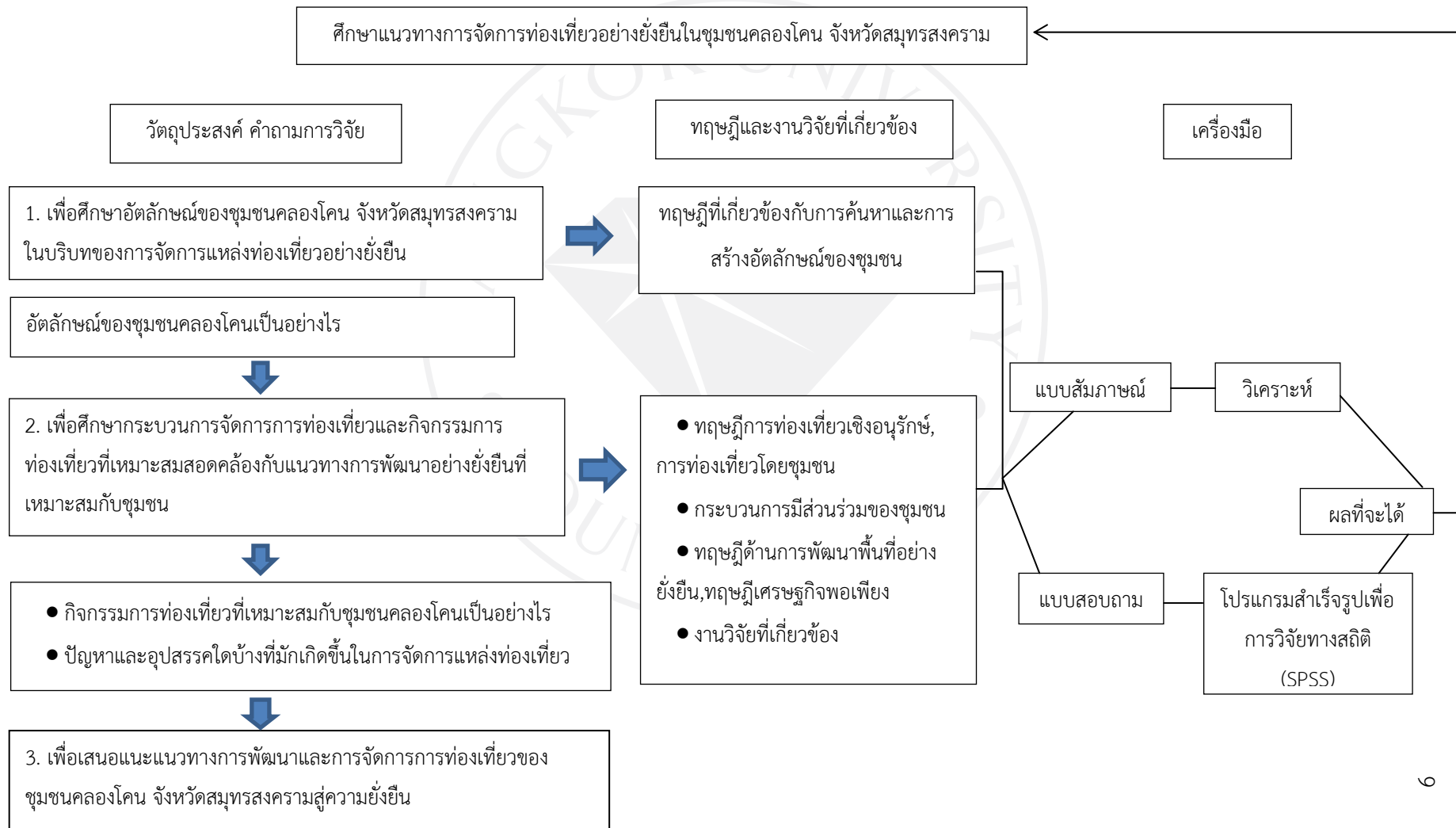
- 1.1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสมุทรสงคราม
- 1.2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสมุทรสงคราม
- 1.3) ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม
- 1.4) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน
- 1.5) สำนักงานพัฒนาชุมชนคลองโคน

2) หน่วยงานภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุน คือ

ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอกชนในชุมชนคลองโคน

ภาพที่ 1.3: กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบอัตลักษณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน
- 2) ชุมชนสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้
- 3) ชุมชนสามารถนำงานวิจัยนี้ไปกำหนดประเภทกิจกรรมของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนคลองโคน
- 4) สามารถใช้เป็นต้นแบบ (Model) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอื่น ๆ ได้

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) ชุมชน (Community)
ชุมชน หมายถึง พื้นที่ที่มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ในอาณาเขต หรือบริเวณที่มีคนจำนวนหนึ่งที่อยู่อาศัยรวมกันอยู่เป็นกลุ่มมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีขนบธรรมเนียม มีความสัมพันธ์ จารีตประเพณี และมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน
- 2) อัตลักษณ์ (Identity)
อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัว หรือลักษณะเด่นที่แสดงออกมาและบ่งบอกลักษณะของตัวบุคคล สังคมและชุมชน นั้น ๆ
- 3) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การกำหนดและการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ นั้นให้เกิดคุณค่ามากที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป
- 4) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco Tourism)
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ต้องการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสภาพเดิมยาวนานที่สุด โดยประชาชนในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้น อันเป็นมรดกตกทอด ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้คงสภาพที่ดีต่อไป
- 5) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism)
การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งที่ใช้การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจบทบาทของชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

6) การมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหน้าใดหน้าที่หนึ่งที่มีการแก้ไข แสดงความคิดเห็น หรือลงปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ อีกทั้งการมีส่วนร่วมนั้นตะมาพร้อมกันการพัฒนา เพราะหากมีการร่วมมือกันเกิดขึ้นก็จะมีการพัฒนาตามมาด้วย

7) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่มีการคำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นมีการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น

8) เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เป็นผู้คิดค้นขึ้น เพื่อพระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย ได้นำไปปฏิบัติใช้ ซึ่งหลักดังกล่าวนี้สามารถทำให้เกิดความสุขแก่ตัวผู้นำไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยคุณสมบัติหมายประการ อาทิ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับ “ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนจิววัดสมุทรสงคราม” ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน
- 2.4 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2.6 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2.7 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ตามความเข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง การเดินทางของบุคคลหนึ่งจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อน หรือติดต่อทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป (ฉลองศรีพิมลสมพงษ์, 2550) การท่องเที่ยวถือว่าการพักผ่อนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำกิจกรรมนันทนาการเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เดินทาง เกิดการผ่อนคลายและมีความสุขระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมจากที่หนึ่ง ซึ่งหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังที่หนึ่ง ที่ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เช่นการเดินทางไปชมสถานที่ท่องเที่ยว ไปเยี่ยมเพื่อน เยี่ยมญาติ หรือไปพักผ่อนหย่อนใจ หรือใช้เวลาว่างเพื่อนำกิจกรรมทางการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ หรือการเดินทางไปศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รวมถึงการเดินทางไปประชุมเพื่อการประกอบธุรกิจ หรือการเดินทางเพื่อไปร่วมกิจกรรมทางธุรกิจสาขาอาชีพต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางซึ่งมีการพัฒนามาจากรูปแบบการเดินทางเพื่อการดำรงชีพ การแสวงหาอาณานิคม การเดินทางเพื่อการพักผ่อน ดังนั้นกิจการด้านการท่องเที่ยวจึงมีการขยายตัวเป็นธุรกิจและเติบโตเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

จากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีวิวัฒนาการมาจากการเดินทางของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางที่แตกต่างกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมความเป็นอยู่ที่ส่งเสริมให้คนได้

มีการเดินทางที่สะดวกสบายและรวดเร็วขึ้น ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น และมีการให้ความหมายทางการท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

- 1) เป็นการเดินทางจากแหล่งที่ตนอาศัยอยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจไม่ได้มีการบังคับ
- 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ก็มีใช้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเงื่อนไขของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) การเดินทางจากแห่งอาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) การเดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการท่องเที่ยว

ในปี พ.ศ. 2506 (ค.ศ. 1963) องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ว่า “การเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุมแต่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร”

ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) มีการกล่าวถึงการท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปได้ด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพ หรือ หารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิงรื่นรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยว มีนักวิชาการและองค์การที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงความหมายและคำนิยามไว้หลากหลาย ซึ่งก็มีความหมายในลักษณะคล้ายคลึงกันดังนี้

การท่องเที่ยว หมายถึง การออกเดินทางเพื่อการทำกิจกรรม หรือผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่า การเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 15)

พอนด์ (Pond, 1993, p. 35) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสุขในการเดินทาง”

มิลล์ (Mill, 1990, p. 359) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว”

สตีเวน (Stevens, 1985, p. 3) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยวิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่ต่างกันหรือบางครั้งเมื่อเดินทางแล้วไม่กลับมาสถานที่เดิม”

นิคม จารุมณี (2544, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการคือ

ประการที่ 1 เป็นเดินทางจากแหล่งอาศัยไปยังอีกสถานที่หนึ่งเพื่อการชั่วคราว

ประการที่ 2 เป็นการเดินทางด้วยการอาสาและไม่มีการบังคับ

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อน มีค่าใช้จ่ายได้

เช่นเดียวกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 ก, หน้า 5-6) กล่าวไว้ว่า หมายถึง การเดินทางที่มีเงื่อนไข 3 ประการคือ

ประการที่ 1 เป็นการเดินทางจากแหล่งอาศัยปกติไปยังแหล่งที่อยู่อื่นโดยไม่มีการบังคับหรือการรับจ้าง

ประการที่ 2 มีจุดมุ่งหมายในการเดินทางไปอยู่พำนักเป็นการชั่วคราว แล้วต้องเดินทางกลับมายังแหล่งที่อยู่เดิม

ประการที่ 3 มีความมุ่งหมายในการเดินทางเพื่อความมุ่งหมายใดก็ได้ ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ว่า หมายถึง การเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว

ประการที่ 2 เดินทางด้วยความสมัครใจ

ประการที่ 3 เดินทางด้วยเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว (2549, หน้า 12-13) กล่าวว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เดินทาง บริการที่ใช้ในการเดินทาง และจุดหมายปลายทาง กล่าวอีกว่า การท่องเที่ยว นั่นคือการเดินทางจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ด้วยจุดประสงค์ทางการท่องเที่ยว การพักผ่อน หรือติดต่อธุรกิจ โดยมีการพักผ่อนค้างแรม หรือไปกลับภายในวันดังกล่าว”

ชาติรี แก้วมา (2549, หน้า 11) กล่าวว่า “การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ในระยะใกล้หรือไกล โดยไม่มีรายได้เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนั้น ๆ และไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือไปพำนักอยู่ประจำ แต่เดินทางเพื่อวัตถุประสงค์หลาย ๆ

อย่าง เช่น เพื่อการพักผ่อน เพื่อหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อประชุมสัมมนา หรือติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมเยียนญาติมิตร

ศรัญญา เลิศมนไพโรจน์ (2550, หน้า 20) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง “กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคล จากที่อยู่อาศัยถาวรไปยังที่อยู่อาศัยชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่หารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ร่วมเดินทาง (นักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือน)”

2.1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ปรีชา แดงโรจน์ (2544, หน้า 30-31) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ไว้เป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

- 1) ด้านการพัฒนา (Development) โดยเมื่อเกิดการเดินทางเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาความเจริญไปยังภูมิภาคนั้น ๆ อาทิ ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม โรงแรม ภัตตาคาร และร้านค้า
- 2) ด้านเศรษฐกิจ (Economics) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปเงินตราประเทศเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับการผลิตด้านอื่น ๆ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทวีคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 2 เท่าตัวและการท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดผลผลิตหมุนเวียนภายในประเทศและยังมีการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยังเป็นการลดอัตราการว่างงานทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อประเทศในเรื่องการเพิ่มขึ้นของรายได้รวมถึงรายได้ของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้นในรูปของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

3) ด้านสังคม (Social) การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการมนุษยสัมพันธ์ของมนุษย์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และสร้างความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและแขกผู้มาเยือนโดยการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาสร้างความเจริญในสังคมให้กับท้องถิ่นนั้นประชาชนก็มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ อีกทั้งการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์อีกด้วย นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยขจัดปัญหาความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทและที่สำคัญยังเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ ให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไปหรือผู้ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน

ความเห็นของ นิคม จารุมณี (2536, หน้า 5-11) ได้สรุปบทบาท และความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการเมือง สังคม และเศรษฐกิจดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ต่อประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวได้เข้ามาเป็นอันดับ 1 ของประเทศเปรียบเทียบกับรายได้จากการผลิตและส่งออกสินค้า

2) รายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวมีส่วนในการสร้างความสมดุลในระเศรษฐกิจและสร้างเสถียรภาพให้สมดุลแก่การชำระเงิน

3) รายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น เกิดการจ้างงานสร้างอาชีพที่มั่นคง เช่น การผลิตสินค้าท้องถิ่นออกมาจำหน่ายให้อยู่ในรูปแบบของสินค้า O-TOP หรือในแหล่งท่องเที่ยวอาจจะมีการริเริ่มนำเที่ยวในชุมชน

4) การท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่คนในชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่จะต้องใช้คนเป็นผู้ให้บริการ โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยวและธุรกิจสายการบิน ส่วนธุรกิจทางอ้อมนั้นอาจจะเป็นการประกอบอาชีพเสริม เช่น งานหัตถกรรม สินค้า O-TOP เป็นต้น

5) การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดการใช้จ่ายเงิน เพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง ทั้งการจ่ายค่าที่พัก ค่าเดินทาง หรือแม้แต่ค่าบริการอื่น ๆ ซึ่งเงินที่นักท่องเที่ยวได้จ่ายไปนั้นไม่ได้ตกอยู่เฉพาะกับค่าที่พัก แต่จะมีการกระจายรายได้ออกสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อสินค้าพื้นเมืองที่ผลิตออกมาขายเป็นของที่ระลึก และมีราคา แม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็จะเป็นรายได้ที่มีมูลค่ามากซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตที่เรียกว่า Multiplier Effect ทางการท่องเที่ยวซึ่งมีค่าสูงมากเมื่อเทียบกับการผลิตในอุตสาหกรรมอื่น ๆ

6) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย เมื่อเทียบกับสินค้าในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เนื่องจากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวของโลกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจึงทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของโลกอีกทั้งวิวัฒนาการของระบบการขนส่งที่แพร่หลายจึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้มีรายได้สูงเท่านั้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงถือได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติได้ประกาศว่า “การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน”

7) การท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะการท่องเที่ยวไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศ เหมือนกับอาชีพเกษตรกรรม สำหรับผลผลิตของการท่องเที่ยวที่เสนอขายให้กับนักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก สภาพอากาศและความสวยงามจากมนุษย์สร้างขึ้น เช่น พระราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบานเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนขนบทำเนียมประเพณี วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ตลาดน้ำ ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความยั่งยืนในตัวเองไม่เปลี่ยนแปลงตามสภาพฝนฟ้าอากาศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและกระตุ้นจากองค์การท่องเที่ยวอย่างจริงจังที่จะให้ประเทศที่กำลังพัฒนาและหันมาใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

8) การท่องเที่ยวเป็นตัวช่วยในการสนับสนุนฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะมาเยือน เพราะวิถีชีวิตของคนไทยนั้นมีความเป็นมาตั้งแต่อดีตสืบเนื่องมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี เป็นมรดกตกทอดจนถึงปัจจุบันจึงทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ขึ้นมา และควรค่าแก่การเผยแพร่ให้คนที่ไม่เคยพบเห็นได้รู้จัก

9) การท่องเที่ยวสามารถสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ได้ เมื่อเกิดการเดินทางที่จะท่องเที่ยว ก็จะต้องมีปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ภัตตาคารจึงเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น

10) การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความปลอดภัยให้แก่พื้นที่นั้น เนื่องจากสถานที่ใดถูกให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาแล้ว ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวจะต้องมั่นใจว่าสถานที่นั้นที่ตนจะเดินทางไปเยือนต้องปลอดภัย ฉะนั้นสถานที่ท่องเที่ยวใดมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแสดงว่าสถานที่นั้นย่อมมีความปลอดภัย

2.1.3 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้ให้แก่ประเทศ สำหรับความหมายของคำว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง อุตสาหกรรมที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรโดยมีค่าตอบแทนและหมายรวมถึง

- 1) ธุรกิจนำเที่ยว
- 2) ธุรกิจโรงแรมนักท่องเที่ยว
- 3) ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการ และสถานที่ตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว
- 4) ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
- 5) ธุรกิจการกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว
- 6) การดำเนินงานนิทรรศการงานแสดงงานออกร้าน โฆษณาเผยแพร่ หรือการดำเนินงานอื่นใด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

ชุดิมา รุ่งประพันธ์ (2549, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่า หมายถึง “อุตสาหกรรมที่มีการดำเนินงานในธุรกิจขนาดใหญ่ ประกอบด้วยธุรกิจหลากหลายประเภท เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางตรงและทางอ้อม ซึ่งต้องใช้บริการธุรกิจที่ต้องมีการจัดการวางแผนขององค์กร การดำเนินการ การประเมินผล และการพัฒนา ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 ข, หน้า 46-48) กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็น อุตสาหกรรมที่ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการผลิตได้ยาก เนื่องจากมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ที่ไม่สามารถคาดการณ์และเปลี่ยนแปลงได้เสมอทั้งยังได้กล่าวถึงลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

- 1) เป็นอุตสาหกรรมที่จับต้องไม่ได้
- 2) ไม่สามารถจัดส่งให้แก่ผู้ซื้อถึงที่ได้
- 3) ไม่มีขีดจำกัดในการผลิตและจัดจำหน่าย
- 4) ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของการผลิตได้ยาก
- 5) มีลักษณะสูญเสีย
- 6) เป็นอุตสาหกรรมที่มีอุปสงค์ไม่แน่นอน
- 7) เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก

จากความหมายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่กล่าวมาในข้างต้น นั้นอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการบริการ ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับงานบริหาร หลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน

2.1.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและ เศรษฐกิจโดยมีความสัมพันธ์โยงใยระหว่าง นักท่องเที่ยว การบริการในการเดินทางท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทาง องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 3 ด้าน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบหลักจะมีองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์กันดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวนับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญเป็น องค์ประกอบด้านอุปทานการท่องเที่ยว (Supply) ซึ่ง ปีเตอร์ (Peter, 1969 อ้างใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 ก) ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท ดังนี้คือ

1.1) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่ง แสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ (Traditional Attractions)

1.2) แหล่งท่องเที่ยวตามสภาพธรรมชาติ (Scenic Attractions) ซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ

1.3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions)

1.4) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Specific Attractions)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 ก) ได้จำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดีและแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ วิลลา โรจนพันธุ์, ประชิต สุกฤษณ์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548, หน้า 73) ซึ่งได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยว ออกเป็น 3 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Manufactured Attractions)

2) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบ ด้านอุปทาน (Supply) ประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่ตอบสนองความต้องการให้ความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวได้ เช่น การบริการที่สำคัญได้แก่ การคมนาคม สถานที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม แหล่งจำหน่ายสินค้า การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ แหล่งบันเทิง และกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึงโครงสร้างและสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่น ๆ ด้วย

3) การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism Demand) ซึ่งมีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อนหรือเพื่อประกอบธุรกิจต่าง ๆ อีกทั้งการท่องเที่ยวมักจะเน้นที่ตัวนักท่องเที่ยวเอง หรือรวมถึงการส่งเสริมการขายและพัฒนาการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

จากองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและกัน และความสัมพันธ์ระหว่างระบบจะเกิดขึ้นได้ เมื่อนักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง โดยปกติแล้วทรัพยากรทางการท่องเที่ยวจะใช้ไม่มีวันหมด เพราะการใช้ทรัพยากรจากการเที่ยวนั้นจะต้องใช้ความรู้สึกในการสัมผัส โดยไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านั้น อย่างไรก็ตามการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลายคนอาจจะไม่ได้คำนึงถึงผลเสียหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรเหล่านั้น ดังนั้นจึงเกิดรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนที่จะร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชม

นอกจากนั้นสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สรุปองค์ประกอบการท่องเที่ยวไว้ อย่างน้อย 6 ประเภท ดังนี้

1) ผู้มาเยือน (Visitor) หมายความรวมถึง “นักท่องเที่ยว” (Tourist) ที่เดินทางเข้ามาพักค้างคืน และ “นักท่องเที่ยว” (Excursionist) ที่เดินทางเข้ามาแต่ไม่ได้พักค้างคืน

2) แหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์และศาสนา ลักษณะสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นตัวดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

3) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้สามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน สะดวก รวดเร็วและปลอดภัย ประหยัดเวลาและ ตอบสนองความต้องการได้

4) องค์กรภาครัฐซึ่งมีนโยบายสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ดูแลรักษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อหรือทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม ประเพณี และคุณภาพชีวิตของชุมชน

5) องค์กรภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจหลากหลายเพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว ให้เกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และสนใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก

6) ประชาชนในท้องถิ่นหรือในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และมีส่วนสร้างความประทับใจหรือไม่ประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยว

จากองค์ประกอบข้างต้นทางการท่องเที่ยวแล้ว ยังมีองค์ประกอบภายนอกอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยใน การกระตุ้นให้เกิดการสนับสนุนการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว จากที่กล่าวข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึง ความสำคัญของการจัดการทางการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จได้ โดยมีการบริหารจัดการที่ดีเป็น ระบบ เพื่อให้เป็นกลไกในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว มายังสถานที่ดังกล่าวได้

2.1.5 นักท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 4 นิยามคำว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของคนไปยังท้องถิ่นเป็นการชั่วคราวด้วยความ สมัยครใจและด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2542, หน้า 237)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 ข, หน้า 4) กล่าวว่า นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดิน จากท้องถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปอยู่ยังท้องถิ่นอันเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัยครใจและวัตถุประสงค์อัน มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้สำหรับประเภทของนักท่องเที่ยวได้กำหนดไว้ 3 ประเภทดังนี้

1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางไปเยือน ประเทศในประเทศหนึ่งและพำนักอยู่ตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป (ไม่น้อยกว่า 1 คืนและไม่มากกว่า 60 วัน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางที่มีไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

2) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน หมายถึง กลุ่มผู้เดินทางเฉพาะในเขตประเทศไทย

3) นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ค้าง หมายถึง บุคคลที่เดินทางมาเยือนชั่วคราวโดยมีเวลาพำนักใน ประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่พักค้างคืน

นักท่องเที่ยว (Tourism) คือผู้มาเยือนชั่วคราวที่มาพักอาศัยอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่มาเยือนและมีเหตุจูงใจในการมาเยือน โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อการพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา การกีฬา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- 2) เพื่อจัดทำดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับการมอบหมาย การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัวและการประชุมต่าง ๆ

2.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับแนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งอาจทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการอนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพความสมบูรณ์ธรรมชาติ พร้อมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวยั่งยืน ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 ก, หน้า 6)

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น “ได้รับการคาดหวังให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมด ด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบทำเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 7) ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวแบบกลุ่มที่มีกระบวนการจัดการที่ดีและสามารถดูแล รักษา ทรัพยากรเหล่านั้นไม่ให้เสื่อมโทรม โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และมีผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุด หรือไม่มีเลย”

การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและรักษา เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่เปลี่ยนไปโดยมีขอบเขตการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว ดังนี้ (กฤติยา จักรสาร, 2545)

- 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้
  - 2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ
  - 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไม่เสื่อมคลาย
  - 4) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
- ต้องไม่ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จูลสารเพื่อการเผยแพร่พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ การบริหารการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง มีการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบกับ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของธรรมชาติ

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษา เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังไป (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542; พจนานวนศรี, 2539 และภราเดช พยัฒวิเชียร, 2538) ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมี องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability)

1.1) การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องมีการบริหารจัดการที่ดี หากมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะทำให้การรองรับของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพ การบริการ แรงงาน ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ และไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยว อาจทำให้ เศรษฐกิจตกต่ำได้

1.2) การเติบโตของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทำให้คนหันมาประกอบอาชีพทางด้าน การท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริษัทนำเที่ยวทำให้ผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาค อื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การกสิกรรม การอุตสาหกรรม

1.3) การเจริญเติบโตทางการท่องเที่ยวต้องอาศัยแรงงานที่มีประสิทธิภาพและ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงทำให้เกิดการรั่วไหลของประชากรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้

2) ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability)

2.1) การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้ท้องถิ่น เหล่านั้นอาจจะสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้

2.2) การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่ หรุหร่าหรืออย่างอิสระเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่ง ๆ อาจกลายเป็นแรงจูงใจให้คนในท้องถิ่นหลงใหลมัว เมาต่อทรัพย์สินเงินทองหรือความร่ำรวยที่ได้ง่าย ๆ ให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

2.3) อาชีพขายบริการทางเพศทั้งชายหญิง การขายยาเสพติด การละทิ้งคุณค่าทาง วัฒนธรรมของท้องถิ่น อาจนำไปสู่ความถล่มทลายทางโครงสร้างทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งมี ผลทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวว่าเป็นตัวการทำให้สังคมเสื่อม ซึ่งบางครั้งอาจจะสะท้อน ออกมาในรูปของการกระทำที่รุนแรงต่อนักท่องเที่ยว

3) ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

3.1) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นคุณค่าหรือความเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยวนั้น ๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว ที่มีมากเกินไป ทำให้เกิดความแออัด ความสกปรก เป็นต้น

3.2) การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการพังทลายอย่าง ถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์

3.3) การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรทาง ธรรมชาติเกิดความแปรปรวน

3.4) การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของ พื้นที่บางแห่ง

3.5) กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสีย น้ำเสีย อาหารเหลือ ขยะ ฯลฯ ทำให้มลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย

สำหรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของ “การพัฒนา อย่างยั่งยืน (Sustainable Development)” โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายไว้ว่า “หมายถึง การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต” โดย

- 1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน คำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
- 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
- 4) ต้องชี้้นำภายใต้ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

2.2.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้เนื่องจาก

- 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเองที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมาย ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง
- 2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการจ้างงานและก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจขึ้นมากมาย เช่น การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่ง การประกันภัย บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรมที่พัก งานดูแลบำรุงรักษา งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น
- 3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงดูแลให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่น
- 4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่คนท้องถิ่น เช่น การผลิตผลผลิตทางการเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนำเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น
- 5) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้มนุษย์มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้อย่างยาวนาน เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม จึงไม่ทำลายธรรมชาติทรัพยากรธรรมชาติ จึงยังคงความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงและชุมชนในท้องถิ่นก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้ได้

2.2.3 หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่าง

ยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างยืนยาวและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

1) จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลา ยาวนาน จนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มีใช้เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น

2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

3) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เปิด

โอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

5) มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการสำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ สามารถจัดความจนและความลำบาก เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือแม้แต่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ควรจะมีวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการนำของเสียกลับมาใช้อีกเพื่อเป็นการประหยัดและการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนานและต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและชาญฉลาดที่สุด มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขตหากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป

หลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาในลักษณะ ต่อไปนี้

- 1) การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้
- 2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย
- 4) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
- 5) ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อย

ที่สุด

หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของ เซอร์ลี (Shirley, 1992)

1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เพียงพอ ประหยัดและมีประสิทธิภาพอย่างที่สุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นที่มีปัจจัยสำคัญประกอบอยู่ด้วย การพัฒนานั้นยังต้องคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้ให้มากที่สุดและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมสามารถทำให้อุรกิจนั้นยืนยาวได้

2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับลดการก่อของเสีย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ หรืออาจจะหาทรัพยากรที่มีความเหมือนกันมาใช้ทดแทนกันได้ เพื่อเป็นการลดการใช้ทรัพยากรที่อาจจะหมดสิ้นไป เช่น การใช้คอนกรีตแทนไม้ในการสร้างบ้าน เป็นต้น ส่วนการลดการก่อของเสีย เช่น ขยะ ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ

2.1) ขยะแห้งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำ และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

2.2) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักปุ๋ยสามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาต้องมีการวางแผนที่สามารถขยายฐานการท่องเที่ยว โดยรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมไว้ โดย

3.1) การเพิ่มคุณค่า เช่น แหล่งท่องเที่ยว น้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก ฝึเสือ หรือ ปีนหน้าผา หรือหมู่บ้านวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีอาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัว การทำ เส้นทางจักรยานให้นั่งท่องเที่ยวชมรอบหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2) การเพิ่มมาตรฐานการบริการ เช่น การส่งบุคลากรไปอบรมด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ มัคคุเทศก์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือ กลับกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำตาม แผนที่วางไว้ แต่จะต้องประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่กันด้วย อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปต. และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงาน นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาในสถานที่ท่องเที่ยวมี ศักยภาพมากขึ้น

5) ต้องใช้การท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ในท้องถิ่น เพื่อสรรหาทรัพยากรที่โดดเด่นของท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบลตามนโยบาย “1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์” ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายฐานเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

6) การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรร่วม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ หรือเป็นหน่วยงานร่วม ส่งเสริมการท่องเที่ยวนอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับ คุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

7) หมั่นประชุม หรือปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่

- 7.1) ชุมชนในพื้นที่
- 7.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 7.3) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว
- 7.4) สถาบันการศึกษา
- 7.5) สถาบันการศาสนา
- 7.6) หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่

การประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยอาจจะมีการจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อผิดพลาดมาแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดช่องว่างและข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ เช่น การกำหนดค่าบริการเรือโดยสารที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน

8) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยจัดให้มีการอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จ จะทำให้บุคลากรมีความรู้หรือแนวทางในการปฏิบัติมากขึ้น นับว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การอบรมนักท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

9) จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่นั้น ๆ ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อความสะดวกในการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน หรืออาจจะทำให้อยู่ในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว หรือวีดิโอแนะนำ เป็นต้น

10) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดย

- 10.1) การสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง
- 10.2) การสอบถามความเห็นด้วยใบประเมินผล
- 10.3) การวิจัยตลาดการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบผลของการบริการ และนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการ และการบริการให้มีประสิทธิภาพหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และหลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยว กล่าวคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำคัญในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องถูกนำมาใช้อย่างชาญฉลาด ต้องทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย เพื่อให้บรรลุหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ทั้ง 4 ประการที่กล่าวมาข้างต้นภาพเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

2.3 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Base Sustainable Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ที่กำหนดทิศทางในการจัดการโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนรู้และชุมชน โดยมองว่าการท่องเที่ยวสามารถครอบคลุมทั้ง 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นผู้ดูแลจัดการ

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มีนักวิชาการหลายภาคส่วนได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้

- 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการผลิตที่พึ่งมาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์
- 2) ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- 3) ด้านการจัดการ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับคนในชุมชน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 4) ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างกับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดการซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ซูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล (2544) กล่าวถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจอย่างมากในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกและของภูมิภาค ซึ่งหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การประดิษฐ์ และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เทศกาลประเพณี การนำนักท่องเที่ยวชมกระบวนการทางการเกษตร ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่หลายประเทศนำไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จมีรูปแบบดังนี้

- 1) การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (Product Sales) เช่น สินค้าหัตถกรรมอาหารประจำวัน
- 2) กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Shows) เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน (Village Based Activities) คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมการพักค้างแรมในหมู่บ้าน สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนั้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยว และอนุรักษ์ทั้ง ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดการยั่งยืนสู่ชนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551)

2.3.2 หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองว่าชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา จนทำให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงควรมีหลักการร่วมกันดังนี้

1) การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพิจารณาถึงสภาพของปัญหา ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น แล้วชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

2) สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการ คิด การวางแผน การทำกิจกรรม ติดตามประเมินผล เรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกัน

3) ชุมชนต้องการรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม หรือองค์กร องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ได้ เพื่อเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมด และดำเนินการทางด้านกำหนดทิศทาง และนโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชน

4) รูปแบบ เนื้อหา และกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

5) มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมกันจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับการดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

6) ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางกระบวนการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสม

7) การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีการข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

8) รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนนำไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

9) การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

10) องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิติดอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2.3.3 กระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

หากชุมชนมีความพร้อมและมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาทจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริการส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครูอาจารย์ในโรงเรียน เป็นต้น ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นการฝึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป ดังที่ พงณา สวนศรี (2546, หน้า 185-188) ได้กล่าวไว้ว่า

วิสัยทัศน์ มีชุมชนหลายแห่งที่ตัดสินใจเปิดการท่องเที่ยวภายในชุมชนขึ้นและมีการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง มีรูปแบบการมองวิสัยทัศน์ 3 รูปแบบดังนี้

1) มองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกับคนภายนอกให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาชุมชนที่ประสบอยู่ และหวังว่าจะได้เพื่อนที่เข้าใจร่วมแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน อันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เพื่อประสานการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น

2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นที่ชุมชนต้องรวมตัวกันเข้ามาจัดการให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติอยู่ในกฎ กติกาของชุมชน การจัดระเบียบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ผู้คนที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ในชุมชน การสร้างมาตรฐานต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบมากเกินไปจนขีดความสามารถที่ชุมชนจะจัดการได้

3) การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นการสร้างโอกาสในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยมองที่รายได้เป็นเพียงแค่ผลพลอยได้จากกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางการท่องเที่ยว

ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนี้มีพื้นฐานการคิดจากชุมชนเอง ที่มีความภูมิใจในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเองที่พร้อมจะสื่อต่อคนภายนอก โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดนอกจากนั้นแล้วชุมชนเองยังต้องการความเข้าใจ ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในเคารพในกฎกติกาที่ชุมชนร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมาจากการกำหนดจากวิสัยทัศน์ที่จัดทำร่วมกันในชุมชน และนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรม ให้มีความชัดเจนขึ้นโดยชุมชนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ

1) เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ที่ต้องเอื้ออำนวยการเรียนรู้ต่อการกันและกันได้ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ไปเยือนชุมชนชาวประมงพื้นบ้านนักท่องเที่ยวควรเกิดการเรียนรู้บทบาทของประมงขนาดเล็กที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งด้วย

2) เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้เข้าใจให้คุณค่า ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้กลับฟื้นคืนสภาพได้ในระยะต่อไป

3) เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่เผชิญต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวแบบเดิมให้เข้ามีส่วนร่วมจัดการลดผลกระทบดังกล่าว และจัดระเบียบชุมชนให้เป็นระบบที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4) เพื่อเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตกับสาธารณชนภายนอกจะเห็นได้ว่าในมิติของชุมชนไม่ได้มองเรื่องรายได้เป็นเรื่องหลัก ผิดกับในระดับนโยบายการท่องเที่ยวมักจะทำให้ความสำคัญเรื่องรายได้เป็นอันดับแรก หากเอาคุณค่า วิถีคิดที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในสังคมไทย อันได้แก่ การมีน้ำใจ ความเอื้ออารี ประกอบกับการมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ความรักในศิลปวัฒนธรรม อันเป็นทุนทางสังคมของคนไทย ก็จะทำให้การริเริ่มและมองการท่องเที่ยวได้ถูกทิศทางยิ่งขึ้น

2.3.4 การประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมของคนเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งบุคคลภายในหรือบุคคลภายนอก ดังนั้นผู้นำชุมชนจะต้องมี ทักษะมีความรู้ในการจัดการอย่างดี เพราะผู้นำชุมชนจะต้องมีความสามารถคาดการณ์ และประเมินว่า “วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยการร่วมกันอภิปราย ระดมความคิดเห็น จากชุมชนให้กว้างขวางจนสามารถสรุปด้วยมติของชุมชนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินอยู่ 7 ประการด้วยกัน” คือ

1) ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน จะต้องสามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ภายนอก และสภาพปัญหาของชุมชน เพื่อที่จะหาแนวทางที่สามารถแก้ไขได้ถูกต้องและชัดเจน แล้วจะได้กำหนด วัตถุประสงค์และการทำกิจกรรมท่องเที่ยวได้

2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งหมด เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิของชุมชน ว่าคนใน ชุมชนเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่มีต่อการเปิดหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และจะต้องมีวิธีรับมือกับผลกระทบหรือ สิ่งที่จะตามมาอย่างไร ด้วยวิธีการใด ใครเป็นผู้เกี่ยวข้องบ้าง และใครมีบทบาทหน้าที่อย่างไร

3) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน เพื่อรับผิดชอบกิจกรรมนี้ หรือผลักดัน ให้องค์กรชุมชนอื่นที่พิจารณาแล้วว่า มีความพร้อมทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กร นั้น ๆ แต่ทั้งนี้การดำเนินการขององค์กรต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส เพราะมีผลประโยชน์ที่เข้ามา เกี่ยวข้อง

4) พิจารณาหาเอกลักษณ์โดดเด่นของท้องถิ่น หรือของดีของชุมชน เพื่อทำให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับชุมชน

5) เพิ่มความพร้อมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของการท่องเที่ยว อาทิ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ ที่พัก อาหาร การดูแลความปลอดภัย การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะต้องไม่อยู่กับแกนนำของ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่ต้องมีการกระจายอย่างทั่วถึง

6) การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อ สามารถปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยัง เป็นการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวในครั้งต่อ ๆ ไปด้วย

7) ประสบการณ์และทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะต้องบูรณาการทั้งความ เพลิดเพลิน ความตื่นตัวและการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมของการจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ นั้น ๆ

2.3.5 การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายเพราะการ ท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ กำลัง ซื้อของนักท่องเที่ยวสามารถกำหนด สินค้า และ บริการ ได้ตามความต้องการ จึงทำให้สภาพทางสังคม และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนไป เพราะนักท่องเที่ยวที่มาเยือนก็จะนำวัฒนธรรมติดตัวมาด้วย นั้นเอง นับว่าเป็นดาบสองคมที่มีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการจะใช้พัฒนา

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ชุมชนจะเปิดหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวแล้ว ชุมชนจะต้องรู้ว่า ตัวชุมชนเอง มีศักยภาพมากแค่ไหนที่จะรองรับนักท่องเที่ยว หากเปิดแล้วจะมีการจัดการหรือรับมืออย่างไรสำหรับการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หากมีการรับมือที่ดีก็จะทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการจัดการการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีกระบวนการการทำงาน ตามที่ พจนานวนาศรี (2546, หน้า 189-190) ไว้ดังนี้

- 1) ขั้นที่ 1 ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนพิจารณาด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มที่สนใจ
- 2) ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการดึงกลุ่มที่สนใจหรือผู้ที่สนใจด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มอนุรักษ์ เป็นต้น
- 3) ขั้นที่ 3 ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษาในหัวข้อดังนี้

3.1) การสำรวจทางกายภาพ

- 3.1.1) ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน)
- 3.1.2) แผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคนสร้าง และทรัพยากรธรรมชาติ)
- 3.1.3) ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน
- 3.1.4) ศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรในการท่องเที่ยว
- 3.1.5) ศึกษากลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งสามารถนำผลที่ได้มาศึกษาหาข้อจำกัด และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

4) ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ขั้นตอนดังกล่าวสามารถทำให้ชุมชนมองเห็นด้านต่าง ๆ และสามารถเชื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอาจพบว่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุดอาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเลยก็เป็นได้

5) ขั้นที่ 5 ร่วมกันแก้ไขจุดอ่อน และพัฒนาศักยภาพ อาทิ

5.1) รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน ชุมชนบางแห่งมีความโดดเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไป

5.2) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง กับระบบนิเวศของท้องถิ่นโดยไม่ทำลายระบบนิเวศดังกล่าว เช่น การปรับเส้นทางเดินเท้า เป็นต้น

5.3) มีการปรับปรุงแหล่งที่อยู่พักนอนและความสะอาดภายในชุมชน เพื่อให้เป็นมาตรฐานที่ตกลงร่วมกัน โดยมีการตรวจสอบของคณะกรรมการชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

5.4) มีการฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น มัคคุเทศก์ ท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เห็นความสามารถของคนในชุมชน อีกทั้งขีดความสามารถของพื้นที่และกิจกรรมที่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน

6) ขั้นที่ 6 วางรูปแบบการจัดการ จะเป็นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำงาน หรือใช้องค์กรเดิมแต่มี การเพิ่มหน้าที่และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว โปรแกรมและราคาการ แบ่งปันผลประโยชน์สู่ชุมชนและชาวบ้าน โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎ-กติกาก เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้ง ชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

7) ขั้นที่ 7 มีการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการรับรู้และช่วยเหลือการให้ข้อมูล

8) ขั้นที่ 8 มีการทดลองในการดำเนินการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อทดสอบความ พร้อมของชุมชนโดยการเชิญบุคคลที่มีความรู้หรือประสบการณ์ตรงในการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนเข้าร่วม กิจกรรมที่จัดขึ้นและมีการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อไปปรับใช้ในอนาคต

9) ขั้นที่ 9 ประเมินผล การประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลและ สรุบบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง และการประเมินผลเป็นช่วง ๆ ทุก ๆ 3-6 เดือน เป็นต้น ซึ่งการ ประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง

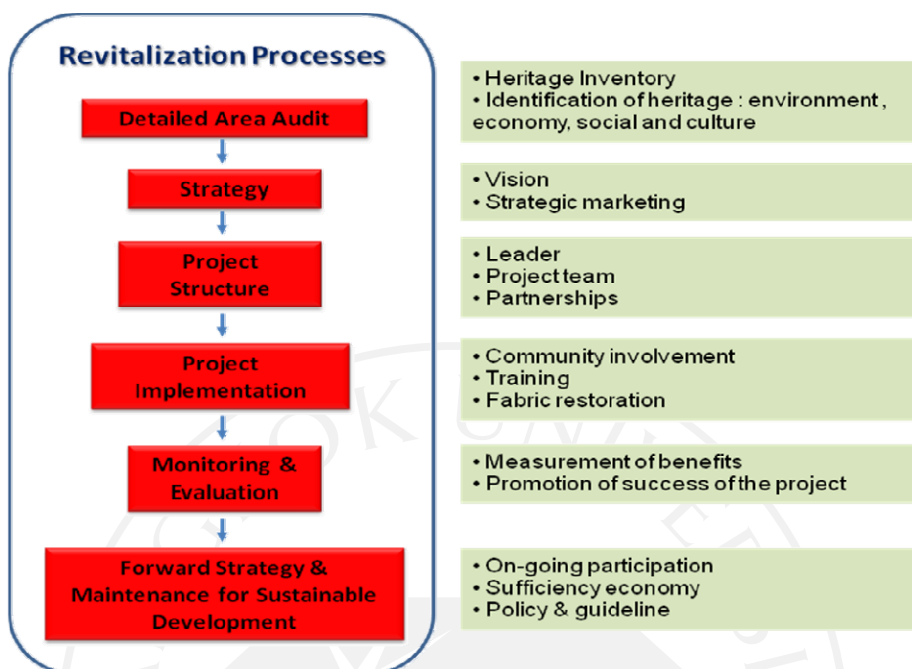
10) ขั้นที่ 10 พัฒนางองค์กร

10.1) การฝึกอบรม เช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อความหมาย

10.2) การศึกษาดูงาน ผู้นำองค์กรที่ดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาจจะมีการ ศึกษาดูงานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาปรับใช้ในชุมชนของตัวเองในการจัดการท่องเที่ยว

กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนอาจจะเหมือนกับการทำงานปกติ แต่สิ่งที่ยากและท้าทายอย่าง มากคือ เรื่องการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่คุ้นเคยมาก่อน และไม่มั่นใจว่าตนเองจะทำได้หรือไม่ แต่ละคำถามแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการปลุกกระดมของคนในท้องถิ่นให้รู้จักท้องถิ่นของตัวเอง เพื่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น การท่องเที่ยวในชุมชนก็จะเกิดความชัดเจนมากขึ้น โดยศึกษาจากโมเดล ข้างต้นนี้

ภาพที่ 2.1: โมเดลกระบวนการฟื้นฟูฟุตลาดเก่าในประเทศไทย

ที่มา: ภูเกริก บัวสอน. (2553). การรื้อฟื้นตลาดเก่าในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

2.4 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นคำที่นักวิชาการหลายท่านอ้างถึงกลุ่มเป้าหมาย และชุมชนในกิจกรรมนั้น ๆ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2506) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เต็ม รัฐมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษา มากกว่าร่วมสมทบด้านวัตถุ และการเงิน ซึ่งอาจมีความจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา” นั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

- 1) การร่วมมือในการศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมมือในการคิดวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน
- 3) ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากรที่มีขีดจำกัดเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 241) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “เป็นกระบวนการในการดำเนินระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและแก้ปัญหาทางการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวางแผนพัฒนา ดังกล่าว สามารถนำไปลงมือปฏิบัติตามแผนการนั้น ๆ ได้”

วันรักษ์ มิ่งมณีนาอิน (2538, หน้า 11-15) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกชั้นตอน ของโครงการหรืองานพัฒนา โดยเฉพาะในส่วนของอำนาจในการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบการมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องมือที่ประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุด โดยระบุถึงกระบวนการพัฒนาชนบทไว้ 5 ชั้นตอนคือ

1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และศึกษาชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นหาค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับของปัญหา และการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหรือหลัง

2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา

4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินตามแผน เช่น การสละแรงงานและทรัพยากรต่าง ๆ

5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2546, หน้า 42) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่า “การให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การพิจารณาการตัดสินใจ การร่วมในการปฏิบัติและรับผิดชอบเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันมีผลกระทบต่อตัวของประชาชน การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ เชื่อมั่นในการพัฒนาชุมชน ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ”

องค์การอนามัยโลกมีการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ว่ารูปแบบที่แท้จริง หรือสมบูรณ์นั้นมี 4 ชั้นตอน คือ

1) การวางแผน ประชาชนจะต้องวิเคราะห์สิ่งที่เป็นปัญหา จัดลำดับสิ่งสำคัญ ตั้งเป้าหมายการใช้ทรัพยากร กำหนดรูปแบบการติดตามและประเมินผล และการตัดสินใจ

2) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดสรรงบประมาณ

3) การใช้ประโยชน์ คนในชุมชนต้องสามารถนำเอากิจกรรมใหม่ ๆ มาทำให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง และการควบคุมทางสังคม

4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีการแบ่งผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน ไม่มีการลำเอียงกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เจมส์ คัดด์ ปิ่นทอง (2527) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติตาม
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 21) ได้กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมเป็นการสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด วางแผน แต่ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมจะเน้นทั้ง การคิด วางแผน ร่วมทำ และร่วมบำรุงรักษามากกว่า”

สากล สติวิทยานันท์ (2542, หน้า 38) ได้ให้แนวคิดสำคัญ การมีส่วนร่วม 3 ประการ ที่ได้เสนอไว้ดังนี้

- 1) ความสนใจและความห่วงใยกันซึ่งกันและกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วง กังวลส่วนบุคคลที่บังเอิญต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
- 2) ความเดือดร้อนและความไม่พอใจร่วมกัน ที่มีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน
- 3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนให้ไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของตนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ๆ

นำชัย ทุนผล (2542, หน้า 117) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) นั้น ได้สรุปความหมายว่า “เป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชนมีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม เพื่อเป็นอำนาจในการต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อใช้ในการปรับปรุงสถานภาพของชุมชน หรือเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาที่พบและร่วมมือกันให้กิจกรรมนั้นลุล่วง เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยไม่ต้องคอยพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชน”

2.4.2 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหา และความต้องการแล้ว โครงการทุกอย่างก็จะมีประโยชน์เพราะโครงการที่ออกมาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าว ก็จะจำทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรม เพื่อให้ประชาชนได้มีบทบาทในการระบุปัญหา และขั้นตอนต่อไปคือ การร่วมกันวางแผนโครงการดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามนักพัฒนาหรือผู้มีความรู้ในแผนควรจะเข้าไปช่วยในการวางแผนเพื่อให้แผนนั้นมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ใช่ นักพัฒนาเหล่านั้นที่วางแผนเองทั้งหมด เพราะจะทำให้เกิดผลกระทบตามมาคือ ประชาชนไม่สามารถแก้ไขหรือตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน เมื่อประชาชนมีความรู้สึกว่ามีความเป็นเจ้าของในกิจกรรมนั้น ๆ ผลที่ตามมาคือ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่วางไว้ นักพัฒนาควรกระตุ้นประชาชนให้มีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ตามกำลังความสามารถของประชาชน จะทำให้การดำเนินงานเหล่านั้นเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนมีการทำงานร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลนั้นจะทำให้ประชาชนได้มีการประเมินตนเองว่าผลงานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีหรือผลประโยชน์มากน้อยเพียงใด และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้รับการดำเนินงานนั้นเป็นอย่างไร การที่ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินนั้นจะทำให้เห็นว่ากิจกรรมที่พวกเขาทำนั้นมีผลดีหรือไม่ดีอย่างไร

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มันจะประสบปัญหาในการมีส่วนร่วมการวางแผนของประชาชน เนื่องจากตัวประชาชนเองขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน อย่างไรก็ตามแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ให้ความสำคัญถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการวางแผนกิจกรรมของประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมต่าง ๆ จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการร่วมมือ

อคิน ระพีพัฒน์ (2527) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าอย่างน้อยต้องมีลักษณะ 2 อย่างคือ

- 1) เหตุผลของการมีส่วนร่วม แยกเป็น
  - 1.1) เข้าร่วมเพราะความเกรงใจ
  - 1.2) เข้าร่วมเพราะการถูกบังคับ
  - 1.3) เข้าร่วมเพราะมีสิ่งที่น่าสนใจ
  - 1.4) เข้าร่วมเพราะเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมดี
  - 1.5) เข้าร่วมเพราะมีประโยชน์ต่อชุมชนและตัวเอง
- 2) ขั้นตอนเข้าร่วมของคนในชุมชน ดังนี้
  - 2.1) การเกิดปัญหา สาเหตุและการแก้ไขปัญหา
  - 2.2) การเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา
  - 2.3) การปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมการพัฒนาแก้ไขปัญหา
  - 2.4) การประเมินงานกิจกรรมการพัฒนา

การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ได้ให้ความเห็นว่าต้องอาศัยมาตรการหลาย ๆ ด้านควบคู่กันไป ได้แก่

- 1) การใช้มาตรการทางกฎหมาย เช่น กฎระเบียบต่าง ๆ
- 2) การใช้แรงจูงใจต่าง ๆ เช่น ภาษี สิ่งตอบแทน เป็นต้น
- 3) การใช้ความรู้และข้อมูล
- 4) การให้ทุนโดยตรง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 21) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “แนวคิดการมีส่วนร่วม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก โดยได้รวมถึงการมีส่วนร่วมกับทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีแนวทางการพัฒนาที่ไปในทิศทางเดียวกัน”

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังคงเป็นลักษณะของการมีกิจกรรมที่มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว มีเพียงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่งเท่านั้นที่ได้จัดการพื้นที่ให้ประชาชนได้จัดตั้งกลุ่มและดำเนินการจัดตั้งการท่องเที่ยวเอง โดยเสนอการเยือนพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและพื้นที่อนุรักษ์ที่ใกล้เคียง กับนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 34-35) ได้เสนอเป็นแนวทางในการส่งเสริมและการพัฒนาไว้ดังนี้

- 1) การพัฒนาแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนรวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
- 2) สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปแบบองค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระ
- 3) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ ให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น
- 4) ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชน ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล
- 5) พัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ทำให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานความร่วมมือของหน่วยปฏิบัติทุกระดับกับประชาชน ท้องถิ่น ตลอดจน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6) สนับสนุนศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจ ด้านการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับชุมชนให้กว้างมากขึ้น

7) สนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคมให้มีโอกาส เข้าช่วยเหลือ และยกระดับการมีส่วนร่วมจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

8) สนับสนุนการพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาทางสังคม ให้มีโอกาในการเข้าช่วยเหลือ และยกระดับการมีส่วนร่วมจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนของประชาชน อย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมที่มีการเข้าร่วมของประชาชนโดยการแก้ไขดำเนินการของชุมชน สามารถทำได้โดยตรง ด้วยการวางแผนโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในลักษณะของการเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน และร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลด้วยความสมัครใจ ตลอดจนร่วม บำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในชุมชน หรือโดยอาจร่วมผ่านตัวแทน เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือ องค์กรอื่น ๆ ที่จะนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง ความจำเป็นในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้

2.5 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ ประกอบด้วยหลายมิติ (Multi-dimensional Concept) ทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การเกษตร ยั่งยืน พลังงานยั่งยืน สังคมยั่งยืนและด้านเศรษฐกิจยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนหนึ่งของการ พัฒนาอย่างยั่งยืนจึงประกอบไว้หลายมิติ เช่น น องค์กรท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ไว้ว่า “ลักษณะของการ ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นคาดหมายให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความ ต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางกระบวนการ ทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความ ยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวยั่งยืน จึงได้รับความนิยมและแพร่หลาย ค่อนข้างมาก

ในการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนว่าหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็น เจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การ

ท่องเที่ยวนี้ มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และ ความงาม ทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย”

เช่นเดียวกับองค์การการท่องเที่ยวของแคนาดา (Tourism Canada, 1990, p. 3) ที่ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ว่าเป็นการจัดการ ทรัพยากรในลักษณะที่สามารถใช้ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ แต่ใน ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ของวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต (Life Support System)

ยุวดี นิรันดร์ตระกูล (2538, หน้า 51) ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่า เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใช้ทุนจากธรรมชาติอย่างประหยัด ให้ความมั่นคง ยั่งยืน และสามารถ นำกลับมาใช้ใหม่ ในที่นี้หมายถึงท้องถิ่นได้มีโอกาสตั้งแต่มริบรู้ ตัดสินใจมีส่วนร่วมและรับประโยชน์ เหล่านี้ถือเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์ พิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติ และทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุน ทางเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่”

ภราเดช พยัฒวิเชียร (2539, หน้า 4-7) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องพิจารณามิติด้านสังคม เศรษฐศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ควบคู่ขนานกันไปตลอดในรูปแบบของการท่องเที่ยว นั้น เป็นการให้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรมต่อทรัพยากรนั้น ๆ”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 ค, หน้า 18-19) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมี ข้อควรคำนึงที่สำคัญ อยู่ 8 ประการคือ

1) การพัฒนาแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ว่า คนในชุมชนต้องการที่จะเปิดชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ หากไม่พร้อมที่จะ เปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ควรที่จะชะลอไปก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกันของคนใน ชุมชน ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์ของชุมชนแย่ลง แต่ถ้าหากคนในชุมชนพร้อมใจกันเห็นด้วย กับการเปิด ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะต้องเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้าน ทั้งการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนการอนุรักษ์ในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

2) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของตัวนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ว่านักท่องเที่ยวที่มาเยือนนั้นต้องการอะไรจากชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ซึ่งความต้องการเหล่านี้ จะเป็นแนวทางในการจัดหา เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความ พอใจให้แก่นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น จะทำ ให้ชุมชนเหล่านั้นมีรายได้จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

3) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ ด้วย ว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรที่มีแล้ว หากมีแล้วมีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่ หากไม่เพียงพอจะต้องเพิ่มจำนวนเท่าใด ซึ่งคำถามเหล่านี้เป็นแนวทางในการพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่อื่นว่า จะถูกรบกวนหรือถูกทำลายหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการดูแลรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น

5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนในการรับรองการท่องเที่ยวว่าจะสามารถรับรองนักท่องเที่ยวได้มากน้อยแค่ไหนจึงจะเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางในการพิจารณาและกำหนดปริมาณและ มาตรฐานของการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนด้วย

6) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องคำนึงถึงประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวซึ่งจะทำให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างจากการท่องเที่ยว และพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดังกล่าวให้ดีขึ้นด้วย

7) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงสิ่งปลูกสร้างในแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ ว่า มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชนหรือไม่ ชุมชนเน้นการจัดการความสะอาด ความสะอาดสบายตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นสามารถทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวของท้องถิ่นตามมาตรฐานสากล

8) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันว่า แหล่งท่องเที่ยวแหล่งนั้นมีการจัดการและพัฒนาอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีให้มีความยั่งยืนมากขึ้น

ชาตรี แก้วมา (2549, หน้า 26) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ “การพัฒนาการท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นจากการวางแผนการพัฒนา และดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนเพื่อคงไว้ ซึ่งคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ และรักษามาตรฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยาวนานที่สุด”

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547, หน้า 11) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพโดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด”

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) หลักการพัฒนากองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) การสร้างความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3) การจ้างงานที่มีคุณภาพ
- 4) การแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
- 5) การใช้ทรัพยากรก่อให้เกิดประโยชน์ที่สุด
- 6) การวางแผนระยะยาว
- 7) ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
- 8) การสอดคล้องกันระหว่างแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ
- 9) ความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ
- 10) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการ
- 11) การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 12) การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ
- 13) การเน้นผลประโยชน์ชุมชน คุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 14) การพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ
- 15) การเสริมสร้างลักษณะเด่น อัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ
- 16) การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับ
- 17) การรักษามรดกทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การพัฒนากองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้มีความยั่งยืนและมีเอกลักษณ์ดั้งเดิม เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างสม่ำเสมอ แม้จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด

2.6 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.6.1 ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น องค์การสหประชาชาติให้ความสนใจเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2515 โดยมีการจัดการประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมในระดับโลกขึ้นเป็น ครั้งแรกที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ได้ให้คำจำกัดความคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1993) ได้ให้ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง “รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไป

ในอนาคต ต้องประนีประนอม ยอมลดทอนความสามารถ ในการที่จะตอบสนองความต้องการของ ตัวเอง”

สภาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา (Brundtland Commission, 1987) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึงการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไป ในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเอง”

การพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นอกจากจะมุ่งเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เน้นชุมชนเข้มแข็ง และอื่น ๆ แล้วยังเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ดี มีสุขของประชาชน”

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2541) ได้อธิบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ”

พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต, 2542) กล่าวถึง การพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า ในภาษาพระไตรปิฎก หรือภาษาบาลี จะปรากฏในคำ 2 คำ คือ ภาวนา กับ พัฒนา โดยให้ความหมายของคำทั้งสองนี้ว่า

พัฒนา หรือ วัฒนา หมายถึง การเติบโต เช่น ต้นไม้งอก เป็นการเติบโตที่ไม่มีการควบคุม ไม่มีการกำหนดเป้าหมาย ซึ่งอาจจะยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืนก็ได้

ภาวนา หมายถึง เจริญ เป็นความเจริญที่ยั่งยืน มีการควบคุมและกำหนดเป้าหมาย ซึ่งคำว่า ภาวนานี้ใช้ในการพัฒนามนุษย์ คือ กายภาวนา จิตภาวนา ศลภาวนา และปัญญาภาวนา โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สัมพันธ์กับมนุษย์ มีมนุษย์เป็นตัวตั้งในการพัฒนา

สำหรับการพัฒนานั้นจะเป็นการพัฒนาหรือเปลี่ยนเพื่อให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์

2.6.2 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีองค์ประกอบพื้นฐาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547, หน้า 185-186) คือ

- 1) สิ่งแวดล้อม ทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นฐาน
- 2) สังคมจัดสรรความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอและจำกัดจำนวนประชากร
- 3) เศรษฐกิจ ควรเติบโตอย่างเหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและความสมดุลในระบบนิเวศการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- 3.1) การพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศ
- 3.2) การพัฒนาเศรษฐกิจ
- 3.3) การพัฒนาและการอนุรักษ์ทางสังคมและวัฒนธรรม
- 3.4) การพัฒนาทางการเมือง

2.7 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเศรษฐกิจพอเพียง

2.7.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พ่อหลวงทรงมีพระราชดำรัสขึ้นพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยทุกสาขาอาชีพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และทรงเน้นย้ำอย่างชัดเจนในวันพระราชสมภพ (ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540) นอกจากนี้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านได้ถูกอัญเชิญมาเผยแพร่ยังสถาบันการศึกษา หน่วยราชการ สื่อมวลชน และการพยายามตีความในหมู่นักวิชาการ อาทิ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี, อภิชาติ พันธเสน, เสน่ห์ จามริก และฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้เชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับอุดมการณ์วัฒนธรรมชุมชน โดยองค์กรเอกชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา มีส่วนช่วยให้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขยายครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของสังคมมากยิ่งขึ้นความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญของ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดย 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และเงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน สติปัญญา แบ่งปัน) นำไปสู่ชีวิต/ เศรษฐกิจ/ สังคม/ สิ่งแวดล้อมภายใต้สมดุล/ มั่นคง/ ยั่งยืน

2.7.2 ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น มีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว การประมาณในตนเองว่ามีเท่าไรหรือหาได้เท่าไร ควรใช้จ่ายเท่าไรจึงจะเหมาะสมไม่ขัดสนเกินไปและไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไป มีรายได้น้อยก็ควรระงับใช้น้อยตามอัตภาพของตน แล้วค่อย ๆ ปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นทีละเล็กทีละน้อยอย่างมั่นคงด้วยลำแข้งของตนเองก่อนที่จะพึ่งพิงอาศัยผู้อื่น ทุกวันนี้กระแสสังคมกระตุ้นกิเลสของคนให้อยากซื้อโทรศัพท์มือถือราคาแพง ซื้อรถยนต์คันหรูราคาแพง แข่งขันกันบริโภค แข่งขันอวดรวย โดยใช้บัตรเครดิตเป็นการเอาเงินในอนาคตมาบริโภคในปัจจุบัน เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง สิ่งที่เราควรกระทำคือ ต้องเก็บออมเงินไว้ใช้ในอนาคตเมื่อยามแก่เฒ่า ทำมาหากินไม่ได้แล้ว หรือมีความจำเป็นฉุกเฉินจะได้มีเงินก้อนนี้มาช่วยแก้ไขปัญหาได้ทัน ทุกวันนี้กระแสการบริโภคนิยมรุนแรง มีการโฆษณาชวนเชื่อ ชักจูงให้เกิดพฤติกรรมการเลียนแบบบริโภคกันในวงกว้าง ทำให้มีการใช้เงินเกินตัวก่อนสิ้นสิ้นพันธุ์อย่างมากมายกระจายไปทั่วสังคม

ความพอเพียงระดับชุมชน เป็นความพอเพียงที่แต่ละครอบครัวมารวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน มีความรู้รักสามัคคี มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่นามาใช้ประโยชน์ในการสร้างงาน สร้างรายได้ ช่วยกันดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นก็จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งภายใต้ความเป็นอยู่ที่พอเพียง

ความพอเพียงระดับประเทศการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับประเทศ หมายถึง การที่จะคิด พิจารณาให้การพัฒนาประเทศนั้นเป็นไปอย่างสมดุล บนพื้นฐานของความพอดีระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันการเติบโตของภาคสังคมเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว สังคมชนบทมีความเติบโตค่อนข้างน้อย สภาพของความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด นอกจากความพอดีระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทแล้วก็ต้องมาพิจารณาระหว่างความสามารถพึ่งตนเองกับความสามารถที่จะแข่งขันในเวทีโลกอีกด้วย

2.7.3 หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาตนเองให้อยู่ในทางสายกลาง ไม่ประมาท มีสติในการดำเนินชีวิต มีความพอประมาณในสิ่งที่ตนมี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน ดังนี้

1) กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตของคนไทย จากอดีตที่คนไทยอยู่กันอย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ สามารถนำมาปฏิบัติได้ในสมัยปัจจุบัน เพื่อให้ตัวเองรอดพ้นจากภัยต่าง ๆ ที่ตัวเองประสบ เช่น ภาวะการเงิน

2) คุณลักษณะสามารถนำมาพัฒนาเป็นขั้นตอนในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้

3) คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1) ความพอประมาณหมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2) ความมีเหตุผลหมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวหมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึง ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4) เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

4.1) เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2) เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5) แนวทางปฏิบัติ/ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

4) ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การท่องเที่ยวภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นการบูรณาการกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักความพอเพียง ซึ่งประกอบไปด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและเงื่อนไขกำกับ ประกอบไปด้วยเงื่อนไขคุณธรรมและเงื่อนไขความรู้ สามารถอธิบายดังนี้

ความพอประมาณในการท่องเที่ยวโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ จะต้องมียารับและรายจ่ายในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืน ไม่เป็นหนี้สิน ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ถ้ามีเหลือรู้จักเก็บออม และแบ่งปันหรือทำบุญ

ความมีเหตุผลในการท่องเที่ยว โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ต้องจัดทำบัญชีธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในด้านรายรับ - รายจ่ายว่ามีมากน้อยเพียงใด รู้แนวทางประหยัดโดยการลดรายจ่ายอย่างไร รู้ว่าอะไรจำเป็นหรือไม่จำเป็นต้องใช้จ่าย

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักประเมินศักยภาพด้านการเงินตนเองอยู่เสมอก่อนที่จะตัดสินใจกระทำการ

เงื่อนไขคุณธรรมในการด้านการท่องเที่ยวจะต้องมีวินัยในการใช้จ่ายรู้จัก ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำอะไรเกินตัว

เงื่อนไขความรู้ในด้านการท่องเที่ยว จะต้องมีความรู้ที่ถูกต้องในการท่องเที่ยว เช่น จะท่องเที่ยวอย่างไรที่จะไม่ทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยพร ทาวีกุล (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไหลหิน ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง การศึกษาค้นคว้าที่จะศึกษาความต้องการและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการให้วัดไหลหิน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิธีการศึกษาใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนทนา

กลุ่ม ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มที่ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า

1) ความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วม ในการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความถนัดของชาวบ้านว่าทางวัดจะต้องการให้ชาวบ้านเข้าไปช่วยเหลือมากน้อยแค่ไหน

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มุ่งประเด็น เป็น 5 ด้านดังนี้

2.1) การพัฒนาเส้นทาง ควรจะมีการปรับปรุงถนน โดยการขยายถนน เนื่องจาก ถนนที่ใช้ในการสัญจรไปมานั้นมีความแคบ เก่งกว่าจะเป็นอันตรายและควรจะมีการทำป้ายบอกทาง เป็นระยะเพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสน

2.2) ร้านค้าและของที่ระลึก ควรจะมีการจัดร้านให้อยู่ในรูปของสหกรณ์ และควร จะต้องอยู่บริเวณวัด เพราะไม่เป็นการสร้างปัญหาให้กับทางวัด ส่วนของที่ระลึกนั้นจะนำงานฝีมือ พื้นบ้านที่ทำกันอยู่ประจำอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นของที่ระลึก เช่น ผ้าทอ ทอตุ้ง ขนมอบเคี้ยว เป็นต้น

2.3) การประชาสัมพันธ์ ควรจะเกิดความร่วมมือ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และ ชุมชน โดยการจัดให้มีประเพณีสำคัญ ๆ ที่วัดขึ้น แจกจุลสาร มีการท่องเที่ยวเชิงสัญจร เป็นต้น สำหรับการประชาสัมพันธ์ของชาวบ้านก็จะใช้รูปแบบบอกปากต่อปาก

2.4) ความปลอดภัย ควรจะมีคนดูแลอยู่ประจำที่วัด และการทำกล่องสายตรวจเพื่อให้ ตำรวจแวะเวียนมาดูแล ความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

2.5) การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ควรจะมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ ชุมชน โดยอาจจะเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาบรรยาย หรือส่งตัวแทนไปอบรม เพื่อกลับมาให้ความรู้แก่ ชาวบ้านอีก

วีระศักดิ์ กราปัญญา (2554) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่า ชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาบริบทชุมชนและป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอ เมือง จังหวัดกระบี่ (2) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่า ชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (3) ศึกษาแนวทางการ จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (4) ศึกษาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (5) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าว ท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

ผลการศึกษาพบว่า (1) ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน (2) การกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และออกเป็นข้อบัญญัติ ตำบล เพื่อบังคับใช้ให้ครอบคลุมทุกด้าน (3) การบริหารจัดการป่าชุมชนควรบริหารจัดการในรูปแบบ คณะกรรมการป่าชุมชน โดยมีผู้แทนของหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน (4) รูปแบบกิจกรรมควร เกี่ยวเนื่องกับประเพณีท้องถิ่นหรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรพัฒนาในด้านการ จัดการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านความ ปลอดภัยและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และ (5) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ชุมชนขาดการ มีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการป่าชุมชน

ชาติชาย เตชกานนท์ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัด ตากเพื่อยกระดับเป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแหล่ง ท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการยกระดับการท่องเที่ยวจังหวัดตากเป็นเมือง ท่องเที่ยวหลักและประเมินปัจจัยดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นและความหลากหลายในด้าน แหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมายาวนาน แต่จังหวัดตากกลับเป็นที่รู้จักน้อยกว่านักท่องเที่ยวเนื่องจากการบริหารจัดการที่ ขาดบูรณาการในภาพรวมทั้งภาครัฐและเอกชน สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยว โครงสร้างขั้นพื้นฐานในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ซึ่งอยู่ห่างไกลยังไม่ดีพอ การประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง เพียงพอ ท้องถิ่นและประชาชนยังมีความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวน้อย มองแต่ด้านรายได้เป็นตัวเงินอย่างเดียว ขาดความรู้จักและเข้าใจในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น จากการประเมิน ปัจจัยด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวจะพบว่าการยกระดับเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักยังห่างไกลแต่สามารถ ก้าวไปถึงได้เพราะในด้านแหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะพัฒนาได้ดีและมีจุดเด่นแต่ทางด้านจำนวน นักท่องเที่ยว รายได้ทางการท่องเที่ยวยังต้องมีการพัฒนาอีกมากจึงจะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยว มาเที่ยวได้มากขึ้น

นภัก วัฒนคุณ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาเวียงท่ากาน ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว และศึกษาความ ต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เวียงท่ากาน ซึ่งทำการเก็บ ข้อมูลโดยแบบสอบถามประชาชนชุมชนท่ากานจำนวนทั้งสิ้น 186 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างมีระบบ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยว เพราะมีทัศนคติเชิงบวกในการพัฒนาพื้นที่เวียงท่ากานเพื่อการท่องเที่ยวโดยต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

ในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ได้วางไว้แล้ว โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมสูงในการช่วยเหลือด้านแรงงานในการพัฒนาแต่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับผลประโยชน์เงินทองของหมู่บ้าน ไม่ต้องการร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน รวมทั้งไม่ต้องการประเมินผลและแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว

เพชรศรี นนท์ศิริ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนบ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้ง วางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในบางกลุ่ม นอกจากนี้ ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กร พี่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม

บทที่ 3
ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 ประเภทของงานวิจัย
- 3.2 กลุ่มประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 การทดสอบเครื่องมือ
- 3.5 วิธีการเก็บข้อมูล
- 3.6 ประเภทของตัวแปร
- 3.7 การจัดทำข้อมูล
- 3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยในหัวข้อเรื่อง ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ซึ่งมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาในเรื่อง ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ การพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนมีการสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เพื่อศึกษาถึงเรื่องกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีประชาชนในชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้คำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์โดยเฉพาะบุคคลแบบเจาะลึกที่มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะตั้งคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยในการ

สัมภาษณ์จะมีการใช้เครื่องบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์อย่างละเอียดซึ่งแบบสัมภาษณ์ศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกประกอบด้วย 2 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับชุมชน

คลองโคก โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ทศคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตอนที่ 3 ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

และใช้แบบสอบถามดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และแสดงผลการวิจัยเป็นจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ทำการวิจัย

3.2 กลุ่มประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

- ผู้นำชุมชน คือ ผู้ที่ดูแลชุมชนและประชาชนในชุมชน
- ชาวบ้านในชุมชนคลองโคก คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองโคกหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3
- หน่วยงานรัฐบาลคือ หน่วยงานที่ดูแลและให้การสนับสนุนด้านการจัดการท่องเที่ยว อาทิ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคก สำนักงานพัฒนาชุมชนคลองโคก

- ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว คือ ผู้ประกอบการที่จัดการท่องเที่ยวในชุมชนคลองโคก ที่ดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอกชน.

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ในการดูแลการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคลองโคก

- ผู้นำชุมชน

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม
- ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน
- สำนักพัฒนาชุมชนคลองโคน
- ผู้ประกอบการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ได้แก่กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองโคน หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ประกอบด้วยจำนวนประชากรทั้งสิ้น 312 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,386 คน ประกอบด้วย เพศชาย 717 คน เพศหญิง 669 คน

โดยผู้วิจัยจะยึดครัวเรือนเป็นจำนวนประชากร (N) ภายใต้สมมติฐานว่าความคิดเห็นของคนในครอบครัวมีทิศทางเดียวกัน

ประชากรที่ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 (ค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05) ตามสูตรสมการคำนวณ จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 312 ครัวเรือน คำนวณได้ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย

n = ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้ (Allowable Error)

ในการคำนวณนี้กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 การคำนวณหาขนาดตัวอย่างสำหรับประชากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองโคน แทนค่าในสูตร

$$\text{สูตร } 1,386 = \frac{1,386}{1+1,386 (0.05)^2}$$

$$N = 310 \text{ คน}$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบ สอบถามมีจำนวน 310 คน

ดังนั้นจึงเลือกใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 310 คน แต่ผู้วิจัยได้เก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก 51 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายปิดสามารถเลือกตอบได้ เพียงข้อเดียวจากตัวเลือกที่กำหนดให้ ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 3 เป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

และเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความสำคัญกับปัจจัยในระดับต่าง ๆ ซึ่งกำหนดคะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับความสำคัญมากที่สุด	คะแนนเท่ากับ	5
ระดับความสำคัญมาก	คะแนนเท่ากับ	4
ระดับความสำคัญปานกลาง	คะแนนเท่ากับ	3
ระดับความสำคัญน้อย	คะแนนเท่ากับ	2
ระดับความสำคัญน้อยที่สุด	คะแนนเท่ากับ	1

3.4 การทดสอบเครื่องมือ

ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำวิจัย
- รวบรวมข้อมูล เพื่อนำมากำหนดคำถามในแบบสอบถาม
- ร่างแบบสอบถามมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบ และนำมาแก้ไขตาม

คำแนะนำ

- นำมาแก้ไขและปรับปรุงอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

3.5 วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจพื้นฐานในการวิจัย ช่วยในการออกแบบสอบถาม รวมไปถึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูล ดังนี้

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน ซึ่งจำดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กำหนดไว้จนครบตามจำนวน
- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารและวารสารที่สามารถอ้างอิงได้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม

3.6 ประเภทของตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ตัวแปรดังนี้

เพศ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ลักษณะคำถามมีคำตอบให้เลือก 2 ทาง (Dichotomous Question) เป็นข้อมูลแบบ Identification Information (พรเพ็ญ เพชรสุขสิริ, 2540, หน้า 36 อ้างใน อัครศรี ม่วงคง, 2552) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่

เพศชาย

เพศหญิง

อายุ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ลักษณะคำถามมีหลายคำตอบให้เลือก (Multichotomous Question) เป็นข้อมูลแบบ Identification Information (พรเพ็ญ เพชรสุขสิริ, 2540, หน้า 36 อ้างใน อัครศรี ม่วงคง, 2552) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ซึ่งการกำหนดช่วงอายุมีการแบ่งเกณฑ์อายุเป็นช่วง ห่างช่วงละ 10 ปี แสดงช่วงอายุต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในแบบสอบถาม ดังนี้

อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี

อายุ 21 – 30 ปี

อายุ 31 – 40 ปี

อายุ 41 – 50 ปี

อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

สถานภาพ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด เป็นข้อมูลแบบ Identification Information

1) โสด

2) สมรส

ระดับการศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ลักษณะคำถามมีหลายคำตอบให้เลือก (Multichotomous Question) เป็นข้อมูลแบบ Identification Information โดยใช้ระดับการวัด ข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) โดยกำหนดเป็น

ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

ระดับปริญญาตรี หรือกำลังศึกษาปริญญาตรี

สูงกว่าระดับปริญญาตรี

อาชีพ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ลักษณะคำถามมีหลายคำตอบให้เลือก (Multichotomous Question) เป็นข้อมูลแบบ Identification Information โดยใช้ระดับการวัด ข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ดังนี้

นักเรียน/ นิสิต/ นักศึกษา

พนักงานบริษัทเอกชน

ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ธุรกิจส่วนตัว / อาชีพอิสระ

ทำสวน/ ทำประมง

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ลักษณะคำถามมีหลายคำตอบให้เลือก (Multichotomous Question) เป็นข้อมูลแบบ Identification Information โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ซึ่งการกำหนดช่วงอายุมีการแบ่งเกณฑ์รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นช่วง ห่างช่วงละ 10,000 บาท แสดงช่วงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในแบบสอบถาม ดังนี้

ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท

รายได้ 5,001 – 10,000 บาท

รายได้ 10,001 – 15,000 บาท

รายได้ 15,001 – 20,000 บาท

รายได้ 20,001– 25,000 บาท

รายได้ 25,001 – 30,000 บาท

รายได้มากกว่า 30,001 ขึ้นไป

3.7 การจัดทำข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูล

- 1) ตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม โดยแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก
- 2) การลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า
- 3) การประมวลผลข้อมูลที่ลงรหัสไว้แล้ว ได้นำมาบันทึกโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อการประมวลผลข้อมูล ซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Science หรือ SPSS) และมีการคำนวณหาค่าเฉลี่ย และได้กำหนดแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้

คะแนน 1.00 – 1.50	หมายถึง มีความสำคัญระดับน้อยที่สุด
คะแนน 1.51 – 2.50	หมายถึง มีความสำคัญน้อย
คะแนน 2.51 – 3.50	หมายถึง มีความสำคัญปานกลาง
คะแนน 3.51 – 4.50	หมายถึง มีความสำคัญมาก
คะแนน 4.51 – 5.00	หมายถึง มีความสำคัญมากที่สุด

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.8.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

- 1) ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

โดยที่ P	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
f	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

- 2) (Mean) โดยใช้สูตร (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541)

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

โดยที่	$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
	$\sum_{i=1}^n x_i$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

3) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร

$$SD. = \frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}$$

โดยที่	SD.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3.8.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่

1) การทดสอบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples T-Test)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{S_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

$$= \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

เมื่อ

t	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1, 2
S	แทน	ความแปรปรวนร่วม (Pooled Variance)
n_1, n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1, 2
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

2.1) Total Sum of Squares (SS_T) หาได้จาก

$$\sum_{j=1}^K \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}^2 - \frac{T^2}{N} \quad \text{หรือ} \quad SS_T = \sum_{j=1}^K \sum_{i=1}^{n_j} (X_{ij} - \bar{X})^2$$

2.2) Between – groups Sum of Squares (SS_B)

$$\sum_{j=1}^K \left(\frac{T_j^2}{n_j} \right) - \frac{T^2}{N} \quad \text{หรือ} \quad \sum_{j=1}^K n_j (\bar{X}_j - \bar{X})^2$$

3) Within – group Sum of Squares (SS_w)

$$\sum_{j=1}^K \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}^2 - \sum_{j=1}^K \left(\frac{T_j^2}{n_j} \right) \quad \text{หรือ} \quad \sum_{j=1}^K \sum_{i=1}^{n_j} (X_{ij} - \bar{X}_j)^2$$

ค่า SS_T หรือ SS_B และ SS_w เมื่อหารด้วยค่าองศาอิสระ (df) ของแต่ละตัวจะหมายถึงความแปรปรวน (Mean of Square: MS) โดยมี $df_T = N - 1$, $df_B = K - 1$ และ $df_w = N - K$ เมื่อ N คือจำนวนข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและ K คือจำนวนกลุ่ม

ตารางที่ 3.1: การคำนวณค่าสถิติ F – Test

Source of variation	SS	df	MS	F
Between groups	SS_B	$K - 1$	$SS_B / K - 1$	MS_B / MS_w
Within groups	SS_w	$N - K$	$SS_w / N - K$	
Total	$SS_B + SS_w$	$N - 1$		

การคำนวณค่าสถิติ F – Test สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ความหมายของสัญลักษณ์

T_i = ผลรวมของคะแนน n ค่าในแต่ละกลุ่ม

T = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N_j = จำนวนข้อมูลในแต่ละกลุ่ม

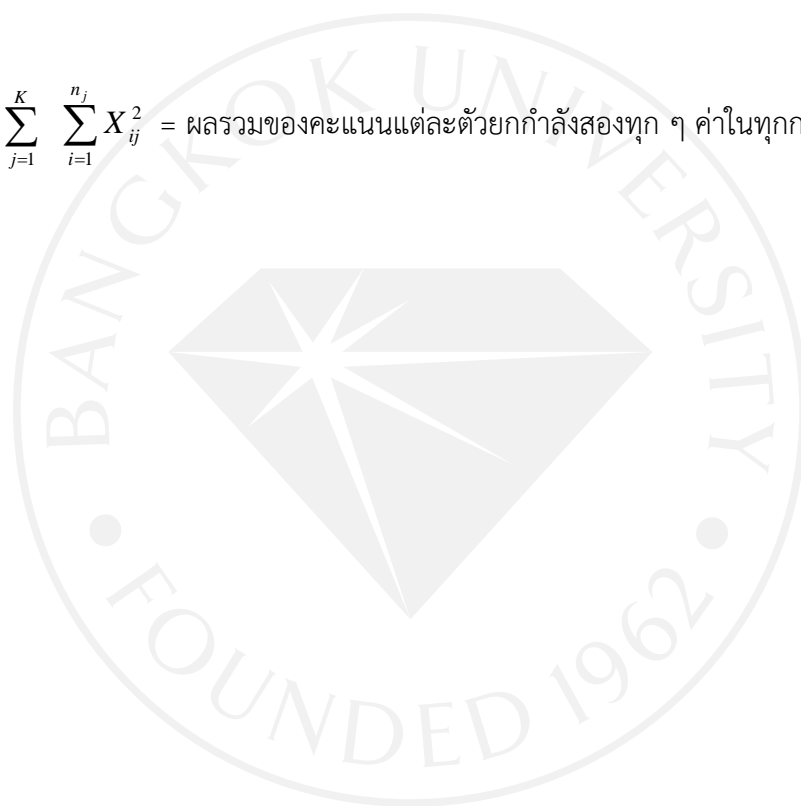
K = จำนวนกลุ่ม

X_{ij} = ข้อมูลตัวที่ i ในกลุ่ม j

$\bar{X}_j$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม j

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยรวม

$$\sum_{j=1}^K \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}^2 = \text{ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองทุก ๆ ค่าในทุกกลุ่ม}$$

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลของการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโค่นอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงครามโดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์ และได้วิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยมีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอีกทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นตามคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

4.1 ส่วนที่ 1 ผลของการศึกษาบริบทในพื้นที่ เป็นการนำเสนอรูปแบบพรรณนาสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ (Site) โดยจะแบ่งเป็นหัวดังนี้

4.1.1 ด้านการเดินทางและการคมนาคม

- ป้ายบอกทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวร้านอาหาร และที่พักของชุมชนคลองโค่น
- แผนที่การเดินทางโดยรถยนต์
- รถประจำทางสายสมุทรสงคราม – คลองโค่น
- ศาลารอรถประจำทาง
- ถนนที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชน

4.1.2 ด้านสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปและสภาพปัญหาของพื้นที่

- สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน
- ร้านค้า ร้านอาหารของชุมชน
- บรรยากาศภายในชุมชนคลองโค่น
- บรรยากาศวิถีชีวิตริมน้ำ
- วัดคลองโค่น
- ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโค่น
- แปลงเพาะปลูกต้นกล้าโกงกาง
- สถานที่อนุรักษ์ป่าชายเลน
- แปลงปลูกป่าโกงกางขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองโค่น

4.1.3 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโค่น
- ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสมุทรสงคราม

- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสมุทรสงคราม
- สำนักพัฒนาชุมชน

4.2 ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของชาวบ้านในชุมชนคลองโคนหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 จังหวัดสมุทรสงคราม และจากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน โดยจะแบ่ง เป็นหัวข้อดังนี้

- 4.2.1 แบบสอบถามชาวบ้านผู้อาศัยอยู่ในชุมชนคลองโคน
- 4.2.2 แบบสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ
- 4.2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน

4.1 ส่วนที่ 1 ผลของการศึกษาบริบทในพื้นที่เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนคลองโคนในรูปแบบการพรรณนาสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ (Site)

- 4.1.1 ด้านการเดินทางและการคมนาคมขนส่ง

ภาพที่ 4.1: ป้ายบอกทางไปยังชุมชนคลองโคน

ป้ายบอกทางนี้ตั้งอยู่ซ้ายมือคนขับบนถนนพระราม 2 บริเวณกิโลเมตรที่ 72 ก่อนทางแยกเข้าหมู่บ้านประมาณ 250 เมตร บริเวณทางเข้าจะมีปั้มน้ำมัน ปตท. เลี้ยวซ้ายใช้เส้นทางคลองโคน - ชะอำมุ่งหน้าเข้าสู่ชุมชนคลองโคนลักษณะของป้ายจะมีการบอกว่าชื่อของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.2: ป้ายบอกทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน

ป้ายบอกทางนี้อยู่ตรงบริเวณตรงข้ามกับปั้มน้ำมัน เป็นป้ายที่บอกการเดินทางไปยังชุมชนคลองโคนและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งป้ายบอกทางนี้จะอยู่ทางด้านขวาของคนขับรถ แต่อาจจะสังเกตเห็นได้ยากเพราะป้ายบอกทางนี้เมื่อขับผ่านก็จะมองไม่ค่อยทัน เพราะตัวหนังสือมีขนาดเล็กและเบียดกัน

ภาพที่ 4.3: ป้ายบอกทางไปยังชุมชนคลองโคนบริเวณทางแยกหน้าหมู่บ้านติดข้างกำแพงวัดธรรมประดิษฐ์

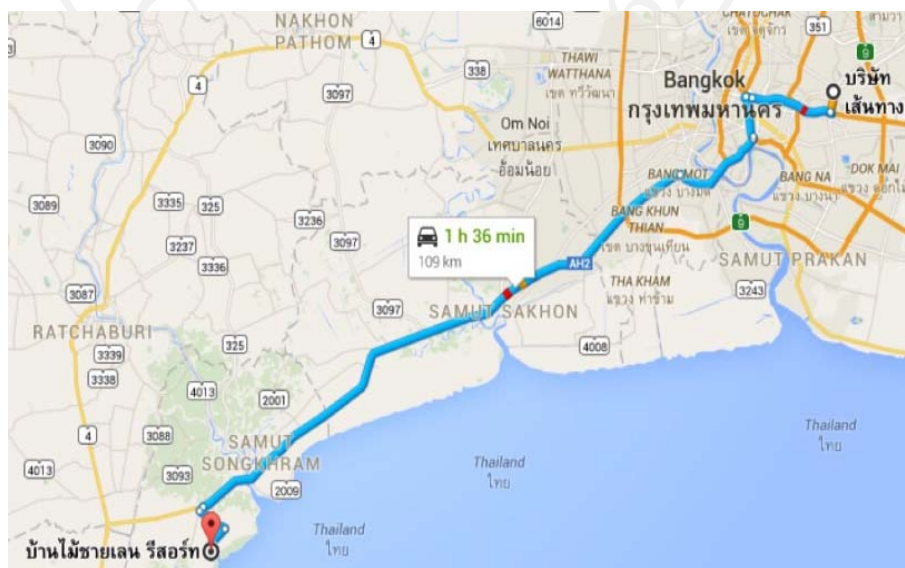
ป้ายบอกทางไปยังชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวติดกับกำแพงวัดธรรมประดิษฐ์ ซึ่งจะบอกการเดินทางไปยังชุมชนคลองโคนและชุมชนยี่สาร โดยป้ายที่บอกการเดินทางไปยังชุมชนคลองโคนจะเลี้ยวซ้าย จากนั้นใช้เส้นทางคลองโคน – ชะอำส่วนการเดินทางไปยังชุมชนยี่สารจะตรงไปซึ่งป้ายนี้จะมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.4 ป้ายบอกทางไปยังร้านอาหารและที่พักต่าง ๆ ของชุมชนคลองโคน

ป้ายนี้จะตั้งอยู่บริเวณชุมชนประตูทางเข้าหมู่บ้านตรงข้ามกับกำแพงวัดธรรมประดิษฐ์ ป้ายบอกทางไปยังร้านอาหารและที่พักต่าง ๆ ของชุมชนคลองโคน โดยเลี้ยวซ้ายขับไปตามเส้นทางมุ่งสู่ตำบลคลองโคน

ภาพที่ 4.5: แผนที่การเดินทางโดยรถยนต์ไปยังชุมชนคลองโคน

ที่มา: Google Maps. (2558). แผนที่การเดินทางโดยรถยนต์ไปยังชุมชนคลองโคน. สืบค้นวันที่ 17 เมษายน 2558 จาก <https://www.google.co.th/maps>.

การเดินทางไปยังชุมชนคลองโคกนโดยรถยนต์ โดยเริ่มจากกรุงเทพมหานครมุ่งหน้าสู่นนพระรามที่ 2 ประมาณกิโลเมตรที่ 72 จึงสังเกตเห็นปั้มน้ำมัน ปตท. เลี้ยวซ้ายใช้เส้นทางคลองโคกน - ชะอำเมื่อถึงสามแยกตรงวัดธรรมประดิษฐ์เลี้ยวซ้ายมุ่งหน้าสู่ชุมชนคลองโคกนเป็นระยะทางทั้งหมด 109 กิโลเมตรใช้เวลาในการเดินทาง 1 ชั่วโมง 36 นาที

ภาพที่ 4.6: รถประจำทางเข้าสู่ชุมชนคลองโคกน

การเดินทางไปยังชุมชนคลองโคกนโดยรถโดยสารประจำทาง จะมีรถโดยสารประจำทางจอดอยู่บริเวณฝั่งตรงข้ามกับโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยข้างรถจะเขียนว่า สมุทรสงคราม - คลองโคกนโดยรถจะเดินทางจากตลาดแม่กลองข้ามสะพานกลับรถแล้วใช้เส้นทางถนนพระรามที่ 2 ประมาณกิโลเมตรที่ 72 ประมาณ 7 กิโลเมตรทางเข้าคลองโคกนจะเจอปั้มน้ำมัน ปตท. จากนั้นใช้ทางเบี่ยงซ้ายแล้วขับตรงตามถนนโดยการเดินทางไปยังชุมชนคลองโคกนใช้เส้นทางคลองโคกน - ชะอำจะมีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ รถจะออกทุก ๆ 20 นาที

ภาพที่ 4.7: ศาลารอรถประจำทาง

ศาลารอรถประจำทางเพื่อเข้าไปยังชุมชนคลองโคนจะมีอยู่ 2 จุดหลัก ๆ คือบริเวณปากทางเข้าชุมชนคลองโคนและบริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนติดกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองโคน

ภาพที่ 4.8: ถนนที่ใช้เดินทางไปยังชุมชนคลองโคน

ภาพที่ 4.9: ถนนทางเข้าไปยังชุมชนคลองโคน

ถนนที่ใช้ในการคมนาคมของหมู่บ้าน คือถนนกรมทางหลวงชนบท ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงครามเป็นถนนลาดยางมะตอยเป็นถนนที่มีลักษณะทางวิ่ง 2 ช่องทางแบบวิ่งสวนทางจากภาพถนนได้มีการทำใหม่แต่บางจุดมีการชำรุดเสียหายบางจุดเกิดจากรถบรรทุกที่มีน้ำหนักมากเกินไปใช้สัญจรเนื่องจากเป็นทางผ่านที่สามารถเดินทางไปยังจังหวัดข้างเคียงได้ อาทิ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

4.1.2 ด้านสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปและสภาพปัญหาของชุมชนคลองโคน

ภาพที่ 4.10: ชุมชนคลองโคน

ภาพที่ 4.11: ชุมชนคลองโคน

ภาพที่ 4.10, 4.11 เป็นทางเข้าสู่ชุมชนคลองโคกนซึ่งด้านหน้าจะมีซุ้มประตูเขียนว่าจังหวัดสมุทรสงครามยินดีต้อนรับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคกนโดยด้านบนข้อความจะมีพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและคำขวัญของชุมชนคลองโคกนว่าถิ่นหอยแครงแหล่งกะปิเขตตำริปลูกปลาล้ำค่าทรัพยากรและในภาพที่ 4.10 ด้านซ้ายมือเสาไฟฟ้าต้นที่สองจะมีลำโพงติดอยู่บนเสาไฟฟ้าในหมู่บ้านเพื่อใช้แจ้งข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน

ภาพที่ 4.12: ร้านค้าร้านอาหารต่าง ๆ

เมื่อเดินทางผ่านซุ้มประตูเข้าไปสัก 1 กิโลเมตรจะพบกับร้านอาหารที่อยู่ภายในชุมชนโดยส่วนใหญ่ผู้มาใช้บริการจะเป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อำเภอจะมีการบริหารอาหารตามสั่งแบบสด ๆ เพราะชุมชนคลองโคกนนั้นมีการทำประมงและนำพืชท้องถิ่นมาประกอบอาหารเช่นใบชะครามซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชอบเป็นอย่างมากแต่สิ่งที่เป็นปัญหาคือร้านอาหารบางร้านมีขนาดเล็กทำให้ไม่มีที่จอดรถเพียงพอจึงทำให้นารถออกมาจอดข้างทางทำให้เกิดปัญหาการเดินรถเพราะถนนในชุมชนเป็นเพียงถนน 2 ช่องทางวิ่งเท่านั้น

ภาพที่ 4.13: บรรยากาศภายในชุมชนคลองโคน

บรรยากาศภายในชุมชนคลองโคน มีความเงียบสงบมาก ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมหากมีมาก็จะมาเป็นกลุ่มแต่ร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารจะเปิดทำการทุกวันเนื่องจากมีร้านอาหารอร่อยและมีสินค้าขึ้นชื่อที่นักท่องเที่ยวขับรถผ่านไปจะแวะซื้อเป็นของฝากนั่นคือกะปิคลองโคนที่มีชื่อเสียง

ภาพที่ 4.14: บรรยากาศวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำ

บรรยากาศวิถีชีวิตชาวบ้านอาศัยอยู่บริเวณริมน้ำ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามริมสองฝั่งบริเวณ
 ด้านอ่าวชั้นใน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำประมงเลี้ยงหอยและเลี้ยงปลาในกระชังแต่สิ่งที่เป็น
 ปัญหาคือนักท่องเที่ยวที่มาเยือนบางคนมีการทิ้งขยะลงในแม่น้ำอาจจะทำให้ระบบนิเวศเสื่อมเสียได้

ภาพที่ 4.15: วัดคลองโคน

ชุมชนคลองโคนเป็นชุมชนที่มีวัดทั้งหมด 3 วัดคือวัดธรรมประดิษฐ์วัดธรรมประสิทธิ์และวัดคลองโคน วัดคลองโคนตั้งอยู่ที่หมู่ 2 เป็นแหล่งรวมจิตใจของชาวบ้านซึ่งปัจจุบันเป็นวัดที่ได้รับการสถาปนาให้เป็นพระอารามหลวงมีการสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ส่วนพระอุโบสถหลังเก่ามีการอนุรักษ์ไว้ในสภาพที่สมบูรณ์แต่ก็ยังใช้งานอยู่จนถึงปัจจุบันแต่เนื่องจากวัดคลองโคนยังไม่มีการสร้างกำแพงวัดล้อมบริเวณจึงทำให้ชาวบ้านมีการนำสินค้ามาวางขายและเกิดขยะภายในชุมชน

ภาพที่ 4.16: ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน

ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคนจะอยู่ด้านในสุดของชุมชนคลองโคน เป็นศูนย์การเรียนรู้ในการอนุรักษ์และปลูกป่าของชุมชนคลองโคนโดยผู้ใหญ่ชงค์ได้เป็นผู้ริเริ่มในการอนุรักษ์ผืนป่าชายเลนบริเวณปากอ่าวไทยด้านใน ทำให้ปัจจุบันมีป่าชายเลนเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยจะมีกลุ่มขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นักเรียนนักศึกษาจะเข้ามาทำกิจกรรมปลูกป่าอย่างมากมา สำหรับการเดินทางไปยังศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคน ใช้เส้นทางถนนของหมู่บ้านชัยเลยองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนประมาณ 1.5 กิโลเมตรจะเจอป้ายเลี้ยวขวาขึ้นสะพานจากนั้นให้เลี้ยวตามป้ายจะเจอทางแยกให้เลี้ยวซ้ายก็จะถึงยังที่ทำการศูนย์อนุรักษ์แต่สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับนักท่องเที่ยวคือป้ายบอกทางมีขนาดเล็กและลูกศรที่ใช้บอกทางก็ไม่อยู่บนป้ายดังกล่าวทำให้เกิดการสับสนได้

ภาพที่ 4.17: แปลงเพาะปลูกต้นกล้าโกงกาง

แปลงเพาะปลูกต้นกล้าเป็นแปลงที่ใช้เลี้ยงดูต้นอ่อนของต้นโกงกางก่อนที่จะนำไปปลูกในแปลงใหญ่บริเวณปากอ่าว เพื่อเพิ่มจำนวนของต้นโกงกางอันเป็นสถานอนุบาลสัตว์น้ำตัวเล็ก ๆ สำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ คือ แปลงต้นกล้าโกงกางไม่ค่อยได้รับความเอาใจใส่ที่ควรทำให้มีวัชพืชขึ้นรกในแปลง

ภาพที่ 4.18: สถานที่อนุรักษ์ป่าชายเลนบริเวณปากอ่าวไทยชั้นใน

ภาพที่ 4.19: ป่าโกงกางปากอ่าวไทย

ภาพที่ 4.20: แปลงปลูกป่าโกงกางขององค์กรเอกชนกลุ่มซีวีฟู้ด

ภาพที่ 4.18 ปากอ่าวไทยชั้นในบริเวณที่ใช้ในการทำประมงและเลี้ยงหอยด้วยธรรมชาติซึ่งชาวบ้านในชุมชนคลองโคกส่วนใหญ่จะมีอาชีพการทำประมงสัตว์น้ำและทำกะปึกการจะออกไปปลุกป่า แต่ครั้งจะต้องนั่งเรือออกจากฝั่งประมาณ 7 กิโลเมตรเพื่อเข้าไปยังแปลงอนุรักษ์ภาพที่ 4.19 เป็นป่าโกงกางบริเวณปากอ่าวไทยที่มีการปลูกมานับสิบปีได้เติบโตและเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นแนวป้องกันคลื่นเซาะอีกด้วยด้วยภาพที่ 4.20 แปลงปลูกป่าโกงกางบริเวณปากอ่าวชั้นในซึ่งจะมีแปลงหลายแห่งเนื่องจากมีองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมอนุรักษ์และปลูกป่าอย่างมากมายแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือกลุ่มที่มาปลูกป่าถ้ามาตรงกับช่วงที่น้ำขึ้นและมีมรสุมเข้าก็จะเป็นอันตรายอย่างมากดังนั้นช่วงที่เหมาะสมที่สุดคือช่วงประมาณมกราคมถึงพฤษภาคม

ภาพที่ 4.21: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองโคก

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คลองโคก หรือสถานีอนามัยตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านคลองโคกติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคกเมื่อชาวบ้านมีอาการเจ็บป่วยก็จะมาใช้บริการที่แห่งนี้เนื่องจากโรงพยาบาลอยู่ห่างจากตัวตำบลประมาณ 10 กิโลเมตร

4.1.3 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 4.22: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม มีหน้าที่ดูแลทั้งหมด 7 หมู่บ้านได้แก่บ้านคลองคตบ้านคลองโคนบ้านคลองโคนบ้านแพรกทะเลบ้านคลองช่องบ้านประชาคมชื่นและบ้านคลองช่องน้อยโดยมีอาณาเขตติดกับ

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศใต้	ติดกับตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาพที่ 4.23: ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม

ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงครามเป็นที่ทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม มีหน้าที่ในการดูแลเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยวและวางแผนการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.24: สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสมุทรสงคราม

สำนักงานการเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดสมุทรสงคราม ดูแลการท่องเที่ยว 3 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และนครปฐม เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยจะมีการเข้ามาดูแลช่วยเหลือในด้านประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของรวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.25: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงครามเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับพัฒนาวางแผนการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนโดยจะมีการเข้ามาดูแลช่วยเหลือในด้านประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนและการท่องเที่ยวทั้งจังหวัด

ภาพที่ 4.26: สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม

สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาการ
ท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม ให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ในการอบรมต่าง ๆ ของจังหวัด

ผลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาเขียนในรูป การวิเคราะห์แบบคำถาม
โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้ใช้คำถามเดียวกันในการแสดงความคิดเห็นโดยวันที่สัมภาษณ์
แบ่งได้ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม สัมภาษณ์วันที่
15 กรกฎาคม 2557
- 2) ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2557
- 3) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม สัมภาษณ์วันที่ 24 กรกฎาคม 2557
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน สัมภาษณ์วันที่ 1 สิงหาคม 2557
- 5) สำนักพัฒนาชุมชนคลองโคน สัมภาษณ์วันที่ 7 สิงหาคม 2557

ตารางที่ 4.1: ตารางเปรียบเทียบศักยภาพของชุมชนคลองโค่น

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโค่น	พช. สมุทรสงคราม
1. ท่านประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวยของชุมชนคลองโค่นเป็นอย่างไร	มีป้าชายเลนเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างมากมาย อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่หลากหลาย	มีสถานที่ท่องเที่ยวดึงดูดด้วยตัวเองอยู่แล้ว สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามายังสถานที่ได้และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ	มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ เพราะคลองโค่นเป็นชุมชนที่ตั้งรกรากมานาน มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ	เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว แต่ขาดผู้มีความรู้ในการดูแลอย่างถูกต้อง	เป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นเฉพาะตัว ทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ หากชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการจะทำให้ชุมชนนี้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้อย่างดี
<p><u>สรุป</u> ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นนั้น มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้ดี เพราะชุมชนคลองโค่นมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ป่าไม้ แม่น้ำ ความเป็นชุมชนริมน้ำ โดยที่กล่าวมานั้นล้วนแล้วมีความโดดเด่นทั้งสิ้น และอีกอย่างชุมชนคลองโค่นนั้นยังมีสินค้าขึ้นชื่อที่เป็นที่รู้จัก อาทิเช่น กะปิเคยคลองโค่น และสินค้าประเภทอาหารทะเลเป็นต้น และแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโค่น ส่วนผู้ว่าราชการจังหวัดได้เสนอเพิ่มเติมว่า หากจะทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นให้มีศักยภาพมากขึ้น ควรจะให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐด้วยและแนวคิดนี้สำนักพัฒนาชุมชนคลองโค่นก็เห็นด้วยกับท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม</p>					

ตารางที่ 4.2: ชุมชนคลองโคนมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
2. ชุมชนคลองโคนมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นอะไรบ้าง	มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นคือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน	ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของคลองโคน คือ ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และกิจกรรมการปลูกป่า นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ	มีป่าโกงกางที่มากมาย แต่เมื่อมีการทำลายจึงทำให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่าแห่งนี้ขึ้น และสามารถจัดกิจกรรมปลูกป่าได้ตลอดทั้งปี	สิ่งที่โดดเด่น คือ ป่าชายเลนที่สามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวได้ในปัจจุบัน อีกทั้งชุมชนริมน้ำยังสามารถท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ด้วย	นอกจากจะมีป่าชายเลนเป็นจุดเด่นแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอีกคือการชมวิถีชีวิตริมน้ำและการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนคลองโคนที่สามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวได้
สรุป ชุมชนคลองโคนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ซึ่งทุกหน่วยงานมีความเห็นตรงกันว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของชุมชนคลองโคนนั้น คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ ป่าชายเลน ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตริมน้ำของชาวบ้านคลองโคน และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ศึกษาความเป็นมาของชุมชนคลองโคนที่มีมาตั้งแต่สมัยอดีต ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความโดดเด่นในชุมชนคลองโคนทั้งสิ้น					

ตารางที่ 4.3: ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา และที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่น

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโค่น	พช. สมุทรสงคราม
3. ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา และที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นมีอะไรบ้าง	คนในชุมชนขาดความรู้ในการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง หากจะให้เกิดการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง ต้องมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ให้ชาวบ้านได้เข้าใจ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ได้	ชาวบ้านจะไม่มีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนไม่ได้จบการศึกษาในระดับสูง จึงยากที่จะเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์	เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน เช่น ป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ต่างๆ มีปริมาณไม่เพียงพอ ขนาดตัวอักษรที่เล็กยากต่อการมองเห็น หากจะให้ดีควรจะมีการปรับปรุงให้เป็นมาตรฐาน และเพิ่มจำนวนให้เพียงพอ	การขัดแย้งผลประโยชน์ของการจัดสรรนักท่องเที่ยว เนื่องจากเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยววันนั้น หากมีการติดต่อผ่านคนที่ตนรู้จักในชุมชนก็จะลู่กลุ่มนั้น และมีการแบ่งเปอร์เซ็นต์กันระหว่างหัวหน้าทัวร์และผู้ดูแลในทัวร์นั้น	มีการบุกรุกพื้นที่ป่าธรรมชาติในการสร้างที่อยู่อาศัย เพราะเนื่องจากกลุ่มคนดังกล่าวมีผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง ทำให้สามารถสร้างที่พักลูกค้าเข้าไปในเขตของป่า อีกทั้งชาวบ้านก็ได้มีการสร้างบ้านลูกค้าลงมาในลำคลองทำให้เกิดปัญหาในการปล่อยน้ำเสียลงในลำคลอง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องเข้ามาดูแลกวาดค้นในเรื่องนี้
สรุป 3.1 คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง เพราะเนื่องจากชาวบ้านส่วนมากเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีแค่คนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน โดยจะมีผู้ใหญ่ชงค์เป็นผู้นำหลักในการอนุรักษ์ หากจะทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้นจะต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ถูกต้องในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกหวงแหน					

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ): ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา และที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
	<p>3.2 มีการขัดแย้งผลประโยชน์ในการท่องเที่ยวสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิบางกลุ่มของชุมชนคลองโคน เนื่องจากชุมชนคลองโคนนั้นเป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างมากมาย ทำให้มีกลุ่มผู้ประ กอบการเกิดการแย่งลูกค้ากัน ผู้ทรงคุณวุฒิบางรายก็มีการติดต่อกับบริษัททัวร์ให้นำนักท่องเที่ยวมาลงยังร้านของตัวเอง จึงทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งเกิดขึ้น แม้ตอนนี้ภาครัฐไม่ได้ลงมาควบคุมดูแลเหมือนเมื่อก่อนจึงทำให้ชาวบ้านหลายคนตั้งตัวเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกันเอง หากมีใครที่รู้จักก็จะมี การส่งลูกค้ามายังร้านของตัวเอง ทำให้การพัฒนาทางการท่องเที่ยวยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งได้บอกว่า “เมื่อก่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดได้มีการลงมาจัดการและพัฒนาทางการท่องเที่ยวตลอดทุกปี แต่ตอนนี้ได้มอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนมาดูแลแทน ทำให้เกิดการพัฒนามิ มีประสิทธิภาพเหมือนก่อน ดังนั้นสิ่งที่ควรจะทำคือต้องมีการประชุมของผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น แล้วหาข้อตกลงร่วมกันว่าจะทำอะไรให้การท่องเที่ยวในชุมชนราบรื่น ไม่มีปัญหาขัดแย้งกัน โดยทุกคนมีส่วนแบ่งที่เท่ากัน”</p> <p>3.3 ป้ายบอกการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว มีจำนวนที่น้อยไปและที่สำคัญป้ายบางป้ายมีขนาดของตัวหนังสือที่เล็กและไม่ได้ระบุรายละเอียดที่ชัดเจน เช่น ป้ายเขียนแค่ข้อความว่า “ป่าชายเลนคลองโคน” แต่สิ่งที่ขาดไปคือ ระยะการเดินทางว่ากี่กิโลเมตร ซึ่งนักท่องเที่ยวบางคนไม่ทราบว่าจะต้องเดินทางจากจุดนี้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต้องใช้ระยะทางเท่าไรในการเดินทาง</p> <p>3.4 มีการรुक้ำพื้นที่ของลำคลองในการสร้างรีสอร์ทหรือที่อยู่อาศัย เนื่องจากชาวบ้านชุมชนคลองโคนจะอาศัยอยู่ริมน้ำสักส่วนใหญ่การสร้างที่อยู่อาศัยก็จะสร้างติดกับแหล่งน้ำ เพื่อใช้น้ำในแม่น้ำหรือคลองดังกล่าวในการอุปโภคบริโภค จึงมีการสร้างบ้านรुक้ำลงมายังคลองหรือแม่น้ำแล้วมีการทำบันไดพาดจากบ้านตนเองมายังแม่น้ำ ส่วนรีสอร์ทที่มีการสร้างรुक้ำเข้าไปในป่าโกงกางบริเวณริมน้ำทำให้ธรรมชาติบริเวณดังกล่าวเสียหายและมีการทิ้งน้ำเสียและขยะลงในแม่น้ำอีกด้วย แม้องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนได้มีการลงไปกวาดซันแต่ก็ยังมียุ้ทรงคุณวุฒิบางคนมีผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง</p> <p>3.5 บุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐที่ดูแลเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขาดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน จากการสัมภาษณ์นั้นได้ข้อมูลมาว่า เมื่อภาครัฐไม่ได้เข้ามาดูแลอย่างที่ควรทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความขัดแย้งกันและไม่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร</p>				

ตารางที่ 4.4: การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน มีอะไรบ้างที่ดำเนินการไปแล้ว มีอะไรที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และผลเป็นอย่างไร

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
4. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน มีอะไรบ้างที่ดำเนินการไปแล้ว มีอะไรที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และผลเป็นอย่างไร	ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวได้มีการจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวขึ้นใหม่เพื่อให้เพียงพอและสามารถมองเห็นได้ทุกจุดของแหล่งท่องเที่ยว	สิ่งที่มีการพัฒนาไปแล้วนั้นคือ ป้ายบอกทางหรือป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีการทำขึ้นให้เพียงพอและได้มีการติดตั้งยังบริเวณของสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวด้วย	การพัฒนาในส่วนของถนนที่ใช้ในการคมนาคมขนส่งภายในชุมชนและจากชุมชนคลองโคนไปยังชุมชนใกล้เคียง เพื่อให้มีความปลอดภัยในการเดินทาง อีกทั้งยังสะดวกสบายเพิ่มขึ้นด้วย	มีการปรับปรุงในส่วนของภูมิทัศน์ภายในชุมชนคลองโคน บริเวณสองข้างทางมีต้นไม้ที่มีกิ่งยาวโน้มลงมา ยังถนน ซึ่งทำให้ผู้ที่ขับขี่รถสัญจรในเส้นทางดังกล่าวเป็นอันตราย จึงได้มีการตัดให้สั้นลง และมีการปรับปรุงถนนให้ดีขึ้น	มีการพัฒนาในส่วนของสิ่งอำนวยความสะดวกคือ การปรับปรุงถนนหนทางให้มีความปลอดภัยและสะดวก ปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนให้ดูโล่งและมีความปลอดภัย อีกทั้งยังมีการปรับปรุงป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเพียงพออีกด้วย
<p><u>สรุป ประการแรก</u> การทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจากเดิมมีอยู่น้อยและมีการชำรุดของป้ายดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการปรับปรุงซ่อมแซมและเพิ่มเติมป้ายดังกล่าวให้มากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้านสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน</p> <p><u>ประการที่สอง</u> มีการปรับปรุงถนนที่เกิดการชำรุดเสียหายให้กลับมาใช้ใหม่ได้ เพราะถนนเกิดการชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อทำให้การคมนาคมเกิดอุบัติเหตุในการสัญจร</p> <p><u>ประการที่สาม</u> มีการปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทางที่ใช้ในการเดินทางสัญจร เพราะสองข้างทางมีพืชปกคลุมขึ้นสูงทำให้เป็นอันตรายแก่สารสัญจรไปมาของนักท่องเที่ยวและชาวบ้านเช่นกัน ดังนั้นทุกภาคส่วนจึงได้มีการทำการปรับปรุงถนน ป้ายจราจรและภูมิทัศน์ของชุมชนให้มีความสะดวกและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้านที่ใช้เส้นทางนี้สัญจรไปมา สำหรับผลที่ได้จากการปรับปรุงและพัฒนาดังกล่าวนั้น นักท่องเที่ยวและชาวบ้านสามารถเดินทางได้สะดวกสบาย มีความปลอดภัย ซึ่งชาวบ้านท่านหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “รู้สึกดีใจอย่างมากที่มีการทำการปรับปรุงถนนหนทางให้ดีขึ้น อีกทั้งยังมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีการตัดหญ้า ซึ่งทำให้มีความปลอดภัยในการเดินทางและสามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวได้ดีอีกด้วย”</p>					

ตารางที่ 4.5: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่น

	ทท. สมุทรสงคราม	สทจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโค่น	พช. สมุทรสงคราม
5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นควรเป็นอย่างไร	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเนื่องจากชุมชนคลองโค่นมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มากมาย อีกทั้งยังเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวด้วย	สามารถใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางในการพัฒนาของชุมชนคลองโค่นได้	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญของชุมชนคลองโค่น เพราะชุมชนคลองโค่นมีป่าชายเลนจำนวนมาก อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนคลองโค่นได้ เพราะชุมชนคลองโค่นมีวิถีชีวิตริมน้ำที่สามารถนั่งเรือเยี่ยมชมได้	การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงประวัติศาสตร์ เพราะชุมชนคลองโค่นมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับสาย น้ำมาตั้งแต่สมัยอดีต เนื่องจากการขนส่งในสมัยอดีตนอกจากจะใช้เกวียนแล้วยังมีการใช้เรือพายเพื่อเดินทางไปซื้อของหรือไปพบปะญาติพี่น้อง อีกทั้งยังสามารถศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคลองโค่นด้วย	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากทรัพยากรที่มีมากคือทรัพยากรธรรมชาติ นั่นคือ ป่าชายเลน อันเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งของสัตว์น้ำเล็ก ๆ ทำให้พื้นที่แห่งนี้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
	<p>สรุป 5.1 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากชุมชนคลองโค่นมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่โดดเด่น นั่นคือ ป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่ของอนุบาลสัตว์น้ำและเป็นแหล่งประมงที่สำคัญของหมู่บ้าน</p> <p>5.2 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพราะชุมชนคลองโค่นมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยอดีต ซึ่งชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตติดริมน้ำ มีการสร้างบ้านติดริมน้ำ ทำให้สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตของชาวบ้านได้ อีกทั้งชุมชนนี้ยังมีศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านคือ วัดคลองโค่น ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่ของชุมชนคลองโค่น ซึ่งเหมาะแก่การศึกษาประวัติความเป็นมาและเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน</p>				

ตารางที่ 4.6: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางที่เหมาะสมหรือไม่ต่อคลองโค่น หรือมีแนวทางอื่นที่เหมาะสมกว่า

	ททท. สมุทรสงคราม	สททท. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัด สมุทรสงคราม	อบต. คลองโค่น	พช. สมุทรสงคราม
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางที่เหมาะสมหรือไม่ต่อคลองโค่น หรือมีแนวทางอื่นที่เหมาะสมกว่า	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับชุมชนคลองโค่น เนื่องจากมีป่าชายเลน มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะ คลองโค่นมีป่าชายเลนที่สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ อาทิ การปลูกป่าชายเลน	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับชุมชนคลองโค่น	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคลองโค่น เป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับชุมชนนี้ เพราะชุมชนคลองโค่นมีป่าชายเลนเป็นจำนวนมาก อันเหมาะสมที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สุด	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนมากที่สุด เพราะสิ่งที่สามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวของชุมชนนี้ คือ ป่าชายเลน อันเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ปู ปลา เป็นต้น
สรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับชุมชนคลองโค่น เพราะเนื่องจากชุมชนคลองโค่นมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักของชุมชนที่สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้					

ตารางที่ 4.7: นักท่องเที่ยวที่น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมาย หลักของการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
7. นักท่องเที่ยวที่น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคนคือใคร	กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหน่วยงานหรือหมู่คณะ เพราะบางหน่วยงานมีนโยบายในการในการทำประโยชน์ให้กับสังคมหรือ CSR ซึ่งจะมีการลงชุมชนหรือมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	กลุ่มหน่วยงานที่มาทำกิจกรรมปลูกป่าในการบำเพ็ญประโยชน์และการอนุรักษ์	กลุ่มเป้าหมายหลัก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ <u>กลุ่มแรก</u> คือ กลุ่มนักศึกษาหรือกลุ่มชมรมอนุรักษ์ของมหาวิทยาลัย <u>กลุ่มที่สอง</u> คือ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน	กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ชอบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการลงมือปลูกป่าชายเลนด้วยตัวเอง และกลุ่มที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกินทางมาทำกิจกรรมปลูกป่าในการอนุรักษ์	กลุ่มเป้าหมายหลักที่เดินทางมายังชุมชนคลองโคน สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ 7.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่าง ประเทศ 7.2 กลุ่มนักศึกษาหรือมหาวิทยาลัย 7.3 กลุ่มที่มาจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
<p><u>สรุป</u> จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนได้กล่าวว่า กลุ่มเป้าหมายหลักการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนนั้น แบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ</p> <p>7.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่ชอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เดินทางมาดูและเยี่ยมชมป่าโกงกางอันเป็นสถานอนุบาลสัตว์น้ำหรือเดินทางเพื่อมาศึกษาระบบนิเวศของป่าโกงกาง</p> <p>7.2 กลุ่มนักศึกษา หรือชมรมอนุรักษ์ ที่เดินทางมาปลูกป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะมีการเดินทางมาปลูกป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งการปลูกป่าแต่ละครั้งจะต้องดูสภาพอากาศและน้ำขึ้นหรือน้ำลง เพราะแปลงกิจกรรมในการปลูกป่าจะต้องนั่งเรือออกไป เพื่อเดินทางไปยังแปลงปลูกป่าบริเวณปากอ่าวไทยชั้นใน</p> <p>7.3 หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จะมีการจัดกิจกรรมปลูกป่าขององค์กร เพื่อให้พนักงานขององค์กรได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน</p>					

ตารางที่ 4.8: การท่องเที่ยวส่งผลกระทบบ่อไรบ้างให้กับชุมชนคลองโคโคน

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคโคน	พช. สมุทรสงคราม
8. การท่องเที่ยวส่งผลกระทบบ่อไรบ้างให้กับชุมชนคลองโคโคน	การท่องเที่ยวที่ส่งผลกับการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นมีเรื่องปัญหาขยะมูลฝอยที่นักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนเองทิ้งไม่ลงถังขยะ ทำให้ชุมชนเกิดความสกปรกและเสียภูมิทัศน์	ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวส่วนมากจะเป็นเรื่องขยะที่ทิ้งกันไม่ลงถัง	ปัญหาการจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนที่ทิ้งบนถนนและตามแหล่งท่องเที่ยว	ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวของชุมชนคือ การจัดการปัญหาเรื่องขยะที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณถึงขยะไม่เพียงพอกับปริมาณขยะ ทำให้บางครั้งขยะล้นถังและเกิดกลิ่นเหม็น และจะมีสุนัขมารื้อถังขยะทำให้เกิดความสกปรกยิ่งขึ้น	นอกจากปัญหาขยะที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนแล้ว ยังมีอีกหนึ่งปัญหา คือ การแอบปล่อยน้ำเสียของฟาร์มเลี้ยงกุ้งและฟาร์มปลา ลงในแม่น้ำหรือลำคลองที่อยู่ใกล้ฟาร์มของตนทำให้เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำและชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณริมน้ำ
สรุป จากการสัมภาษณ์เรื่องผลกระทบที่เกิดกับชุมชนคลองโคโคน ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคโคน และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนคลองโคโคนนั้นคือเรื่อง ปัญหาขยะมูลฝอยที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทิ้งลงบริเวณสองฝั่งข้างถนน และในลำคลอง ทำให้เสียทัศนียภาพของชุมชนคลองโคโคน และเป็นมลพิษกับมนุษย์และสัตว์อีกด้วย และสำนักพัฒนาชุมชนได้เพิ่มเติมผลกระทบอีกหนึ่งอย่างคือ ปัญหาน้ำเสียจากการทำฟาร์มกุ้ง เลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งชาวบ้านคนจะมีการแอบปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำหรือลำคลองที่อยู่ใกล้กับฟาร์มของตน จากผลกระทบดังกล่าวทำให้ทุกหน่วยงานได้มีการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้น เพื่อจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคลองโคโคนนั้นเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน					

ตารางที่ 4.9: บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
9. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวมีหน่วยงานไหนบ้าง และแต่ละหน่วยงานให้การสนับสนุนในด้านใด มีการประสานงานกันหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งมีงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งใดหรือไม่ จำนวนเท่าใด	ที่มีหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสมุทรสงคราม มีนโยบายการพัฒนาทางการท่องเที่ยว โดยการ เป็นผู้ช่วยในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามรวมถึงชุมชนคลองโคนด้วย โดยใช้การประชาสัมพันธ์ในสื่อ อินเทอร์เน็ต การจัดกิจกรรมยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ รวมถึงมีการสนับสนุนให้นำสินค้าในชุมชนออกไปจำหน่ายในงานต่าง ๆ เช่น งานกาชาดจังหวัด งานสินค้าโอท็อป	ไม่ได้มีนโยบายในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน แต่จะทำหน้าที่ในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เรื่องการเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว และช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ บางส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเป็นงบจากยุทธศาสตร์จังหวัด	ประชาสัมพันธ์ให้มีการจัดงานระดับจังหวัดและมีการนำสินค้าของชุมชนต่าง ๆ ไปจำหน่ายในงาน ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักสินค้าของชุมชนคลองโคน	มีนโยบายในการพัฒนาทางการท่องเที่ยวโดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนคลองโคน (พ.ศ. 2557-2561) ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ดังนี้ 9.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางลำคลองระดับชาติ 9.2 ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 9.3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 9.4 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการ ให้ได้มาตรฐานการท่องเที่ยวและ	มีหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาชุมชนคลองโคน ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และส่งเสริมการดูแลป่าชายเลนของชุมชนด้วย

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ): บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

	ททท. สมุทรสงคราม	สททจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
	<p>(O-Top) สินค้าที่นำไปจำหน่าย เช่น กะปิคลองโคน อาหารทะเล เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนคลองโคนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว</p>			<p>ถูกต้อง ตามกฎหมายฟื้นฟูและสร้างสมดุลของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>9.5 สร้างความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น</p> <p>9.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการด้านอนุรักษ์พลังงาน และด้านอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	
สรุป -					

ตารางที่ 4.10: ผลกระทบทางการท่องเที่ยว

	ททท. สมุทรสงคราม	สทกจ. สมุทรสงคราม	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม	อบต. คลองโคน	พช. สมุทรสงคราม
10. จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ หากส่งผล ส่งผลทางด้านใด	ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน เพราะว่า เนื่องจากการมาท่องเที่ยวชุมชนคลองโคนไม่ได้ใช้จ่ายอะไรมากมาย	ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเที่ยวของชุมชนคลองโคนแม้แต่เล็กน้อย และยังในวันหยุดสุดสัปดาห์ก็จะมีคนเดินทางมาอย่างมากมาย	ไม่มีผลกระทบต่อเที่ยวของชุมชนคลองโคน เพราะเนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มานั้นก็ล้นแล้วมาทำกิจกรรมปลูกป่า	ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเที่ยวของคลองโคน เพราะนักท่องเที่ยวที่มายังคลองโคน ไม่ได้ใช้จ่ายอะไรมากมาย หากคิดราคาต่อหัว ไม่เกิน 300 บาท หากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นที่มีราคามากกว่า	แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้รับผลกระทบ แต่สำหรับชุมชนคลองโคนนั้นสภาพเศรษฐกิจไม่มีผลกระทบต่อชุมชนคลองโคน เพราะคลองโคนอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพ ทำให้คนส่วนใหญ่เลือกที่จะมาเยือน อีกทั้งเรื่องค่าใช้จ่ายสำหรับการมาเที่ยวชุมชนคลองโคนไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก จึงทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาอย่างมากมาย
สรุป จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่ส่งผลกระทบต่อเที่ยว เนื่องจากชุมชนคลองโคนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายอย่าง อาทิ ป่าชายเลน วิถีชีวิตริมน้ำ หรือแม้แต่วัดคลองโคน ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังชุมชนคลองโคนอย่างมากมาย โดยเฉพาะวันหยุดสุดสัปดาห์ ถนนเข้าชุมชนคลองโคนจะมีรถนักท่องเที่ยวสัญจรไปมาอย่างคับคั่ง บางครั้งทำให้การจราจรติดขัด อีกทั้งการมาเที่ยวชุมชนคลองโคนไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายมากมาย					

ตารางที่ 4.11: ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกนาคที่โดดเด่น

	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 1)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 2)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 3)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 4)
1. ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกนาคที่โดดเด่นมีอะไรบ้าง	มีการท่องเที่ยวอนุรักษ์ที่โดดเด่นเป็นอย่างมาก มีการจัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลน โดยมีการนำต้นโกงกางมาปลูก ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวคุณเอบอกว่า จะมีนักท่องเที่ยวจากหลายหน่วยงาน อาทิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่ชอบการอนุรักษ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วสร้างความภูมิใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมแบบนี้	คลองโคกนาคมีอะไรที่ให้น่าค้นหาอีกมากมาย มีวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมาก คลองโคกนาคมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว สามารถมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี	มีแหล่งท่องเที่ยวหลายอย่างที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ซึ่งแต่ละที่ล้วนแล้วมีแต่ นักท่องเที่ยวเดินทางไปอย่างมาก แต่ที่ได้รับความนิยมมากคือการปลูกป่าชายเลนเพื่อการอนุรักษ์ เพราะนักท่องเที่ยวได้ลงมือปลูกป่าด้วยตัวเองทำให้นักท่องเที่ยวสนุกกับกิจกรรมดังกล่าว	ตัวของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ป่าชายเลน วิถีชีวิตชุมชน และความสดและอร่อยของอาหารทะเล ในท้องถิ่น ซึ่งชุมชนคลองโคกนาคพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.12: ปัจจัยที่สนับสนุนให้ธุรกิจที่ประกอบการเจริญเติบโต

	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 1)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 2)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 3)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 4)
2. ปัจจัยใดที่สนับสนุนให้ธุรกิจที่ประกอบการเจริญเติบโต	นักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวมีเดินทางมาทุกวัน และจะเยอะมาก ในช่วงวันหยุด จะมีการพาครอบครัว มาไหว้พระ พักผ่อน โฮมสเตย์ และ จั๊บายซื้อของที่ระลึกของชาวบ้าน รวมถึงการปลูกป่าชายเลนด้วย	นักท่องเที่ยว และคนในชุมชน เพราะทั้งสองฝ่ายจะได้เรียนรู้ซึ่งกัน และกัน อีกทั้งนักท่องเที่ยวก็เป็นตัวนำรายได้มาสู่ชุมชน อาทิ การพักผ่อนรีสอร์ท การซื้อของที่ระลึก	สภาพเศรษฐกิจ เนื่องจากถ้าเศรษฐกิจไทยไม่ดีคนไทยก็จะไม่ออกมาท่องเที่ยวหรือจั๊บายใช้สอย แต่ถ้าเศรษฐกิจดีก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังชุมชนมากมาย	การเดินทาง มาท่องเที่ยวในชุมชน ของนักท่องเที่ยว เพราะทุกครั้งที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาพักก็จะนำเม็ดเงินมายังชุมชนเช่นกัน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวด้วย

ตารางที่ 4.13: ปัญหาและอุปสรรคที่พบในธุรกิจที่ประกอบการอยู่

	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 1)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 2)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 3)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 4)
3. ปัญหาและอุปสรรคในธุรกิจที่ประกอบการอยู่ ประสบปัญหาอะไรบ้าง	การประชาสัมพันธ์ เพราะชุมชนคลองโคนยังไม่เป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร หากมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนมากขึ้น	มีผู้ถือสิทธิ์เบื่องหลัง เมื่อ 3 ปีที่ผ่านมาภาครัฐได้ลงมาดูแลเรื่องการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ตอนนี้เป็นการดูแลกันเองของผู้ทำธุรกิจในชุมชน ซึ่งบางครั้งเวลามีนักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว ผู้มีอิทธิพลหรือว่ามีอำนาจ ก็จะได้ลูกทัวร์ไป	การแบ่งนักท่องเที่ยวที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากหัวหน้าทัวร์ที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาจะมีการติดต่อผ่านคนในพื้นที่ที่ตนรู้จักเพื่อนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว บางครั้งก็จะมีการจัดทัวร์แบบเบ็ดเสร็จ คือ มีทั้งที่พัก อาหาร และกิจกรรมท่องเที่ยวรวมอยู่ในนั้นด้วย ซึ่งทำให้ผู้ทรงคุณวุฒิ รายย่อยหานักท่องเที่ยวได้ยาก	ที่พักไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่ เพราะนางจากพื้นที่ในการสร้างมีจำนวนจำกัด หากสร้างเพิ่มก็จะลูก้าเข้าไปในพื้นที่ของป่า ดังนั้นจึงต้องมีการกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปพักกับโฮมสเตย์ใกล้เคียง เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนอื่น ๆ

ตารางที่ 4.14: แนวทางการพัฒนาด้านใดบ้างที่รองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว

	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 1)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 2)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 3)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 4)
4. แนวทางการพัฒนาด้านใดบ้างที่รองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว	การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ที่ใช้ในการเดินทางสัญจรไปยังแหล่งท่องเที่ยว เพราะถ้าถนนไม่ดีก็จะเป็นอันตรายแก่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยว	สิ่งที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว นั่นคือ ร้านอาหารที่พัก และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย	สิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทาง การจราจรและการคมนาคมขนส่งที่พิกสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหารที่เพียงพอ และกิจกรรมปลูกป่า นั่งเรือชมวิถีชีวิต ศึกษาความเป็นมาของชุมชน แค่นี้ก็ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวได้ครบ	การปรับปรุงพื้นผิวของถนนที่ใช้ในการจราจรเข้าไปยังชุมชนคลองโคน อีกทั้งยังมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับกับปริมาณนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ เช่น ที่พัก

ตารางที่ 4.15: ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 1)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 2)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 3)	ผู้ทรงคุณวุฒิ (ท่านที่ 4)
5. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ไม่มีข้อเสนอนะหรือข้อคิดเห็น	อยากให้ภาครัฐมีการลงมาดูและจัดระเบียบในเรื่องการท่องเที่ยวดั้งเดิม เพราะปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร	อยากให้มีการจัดระเบียบเรื่องการทิ้งขยะ เพราะนักท่องเที่ยวและชาวบ้านบางคนมีนิสัยมักง่าย ทิ้งขยะลงตามแม่น้ำลำคลอง ทำให้สัตว์น้ำหรือสัตว์ท้องถิ่นกินเข้าไป อาจจะเป็นอันตรายได้	ขยะที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทิ้งบนถนน ในน้ำ เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้ทัศนียภาพและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวนั้นหมดไป หากมีการจัดการที่เป็นระบบ เช่น มีถังขยะเพียงพอปัญหาการทิ้งขยะไม่เป็นที่ก็จะลดน้อยลงไป

4.2 ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของชาวบ้านในชุมชนคลองโคกนหมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 3 จังหวัดสมุทรสงคราม และจากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกนหมู่และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลด้วยสถิติค่าร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่สนใจต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดใช้สัญลักษณ์ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเห็นตรงกัน ดังนี้

n	หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	หมายถึง ค่าสถิติในการพิจารณาใน F- distribution
df	หมายถึง องศาอิสระ (Degree of Freedom)
SS	หมายถึง ผลรวมกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Sum of Square)
MS	หมายถึง ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	หมายถึง ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ (Significance) (0.05)

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นตัวแทนประชาชนชุมชนคลองโคกนหมู่จังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 312 คนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่เพศอายุสถานภาพระดับการศึกษาอาชีพรายได้ครอบครัวต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ที่อาศัยในบ้านเดียวกัน) โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) และการแจกแจงความถี่ (Frequency) แสดงผลดังนี้

ตารางที่ 4.16: ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	176	48.8
หญิง	185	51.2
รวม	361	100.0
อายุ		
อายุ 20 ปี หรือต่ำกว่า	49	13.6
อายุ 21 - 30 ปี	112	31.0
อายุ 31 - 40 ปี	119	33.0
อายุ 41 - 50 ปี	54	15.0
อายุ 51 - 60 ปี	23	6.4
อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป	4	1.1
รวม	361	100.0
สถานภาพ		
โสด	144	39.9
สมรส	176	48.8
หม้าย	26	7.2
หย่าร้าง/ แยกกันอยู่	15	4.2
รวม	361	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่า มัธยมศึกษาตอนต้น	71	19.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	130	36.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	78	21.6
อนุปริญญา/ ปวส.	34	9.4
ปริญญาตรี	40	11.1
สูงกว่าปริญญาตรี	8	2.2
รวม	361	100.0

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.16 (ต่อ): ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
อาชีพ		
ทำสวน (เจ้าของ)	13	3.6
ทำประมง (เจ้าของ)	63	17.5
รับจ้างทั่วไป	67	18.6
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	63	17.5
พนักงานโรงงาน	58	16.1
พนักงานบริษัทฯ	33	9.1
ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	4.2
นักเรียน/ นักศึกษา	47	13.0
อื่น ๆ	2	0.6
รวม	361	100.0
รายได้ครอบครัวต่อเดือน		
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	23	6.4
5,001 – 10,000 บาท	130	36.0
10,001 – 15,000 บาท	123	34.1
15,001 – 20,000 บาท	33	9.1
20,001 – 25,000 บาท	32	8.9
25,001 – 30,000 บาท	11	3.0
รายได้มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป	9	2.5
รวม	361	100.0
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (ที่อาศัยในบ้านเดียวกัน)		
1-2 คน	41	11.4
3-4 คน	145	40.2
5-6 คน	114	31.6
7-8 คน	42	11.6
9 คนขึ้นไป	19	5.3
รวม	361	100.0

จากตารางที่ 4.16 ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน มีดังนี้
เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 51.2 และเป็นเพศชาย
จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8

อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาคือ
อายุ 21-30 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 31 อายุ 41-50 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0
อายุ 20 ปีหรือต่ำกว่า จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 อายุ 51-60 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อย
ละ 6.4 และอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

สถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 รองลงมา
คือ สถานภาพโสด จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 39.9 หม้าย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2
และสถานภาพหย่าร้าง/ แยกกันอยู่ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 130 คนคิดเป็น
ร้อยละ 36.0 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 ต่ำกว่า
มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 ปริญญาตรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ
11.1 อนุปริญญา/ ปวส. จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิด
เป็นร้อยละ 2.2 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6
รองลงมาคือ ทำประมง (เจ้าของ) จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน
63 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 พนักงานโรงงาน จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 นักเรียน/ นักศึกษา
จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 พนักงานบริษัทฯ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 ข้าราชการ/
พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ทำสวน (เจ้าของ) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อย
ละ 3.6 และอื่น ๆ จำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

รายได้ครอบครัวต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาทจำนวน 130
คนคิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมารายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาทจำนวน 123 คนคิดเป็นร้อยละ
34.1 รายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทจำนวน 33 คนคิดเป็นร้อยละ 9.1 รายได้ระหว่าง 20,001
– 25,000 บาทจำนวน 32 คนคิดเป็นร้อยละ 8.9 รายได้ 5,000 บาทหรือต่ำกว่าจำนวน 23 คนคิดเป็น
ร้อยละ 6.4 รายได้ระหว่าง 25,001 – 30,000 บาทจำนวน 11 คนคิดเป็นร้อยละ 3.0 และรายได้
มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไปจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว(ที่อาศัยในบ้านเดียวกัน) พบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกใน
ครอบครัว 3-4 คน จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 40.2 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5-6
คน จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 7-8 คน จำนวน 42 คน คิดเป็น

ร้อยละ 11.6 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-2 คน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 9 คนขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 4.17: การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ระดับความคิดเห็น ความถี่ n = 361 ร้อยละ					$\bar{X}$ S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1		
1. การสร้างชุมชนคลองโค่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชน	202 56.0	124 34.3	31 8.6	4 1.1	-	4.45 0.69	มาก
2. คนในชุมชนคลองโค่นจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว	153 42.4	169 46.8	29 8.0	6 1.7	4 1.1	4.28 0.77	มาก
3. การท่องเที่ยวส่งผลให้คนในชุมชนมีค่าครองชีพเพิ่มขึ้น	142 39.3	152 42.1	48 13.3	15 4.2	4 1.1	4.14 0.88	มาก
4. การท่องเที่ยวส่งผลให้พื้นที่ในชุมชนเกิดความเจริญเช่นมีการปรับปรุงถนน	149 41.3	156 43.2	52 14.4	3 0.8	1 0.3	4.24 0.74	มาก
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน	124 34.3	181 50.1	47 13.0	8 2.2	1 0.3	4.16 0.75	มาก
6. การท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น	149 41.3	136 37.7	62 17.2	13 3.6	1 0.3	4.16 0.85	มาก

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.17 (ต่อ): การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ระดับความคิดเห็น ความถี่ n = 361 ร้อยละ					$\bar{X}$ S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1		
7. การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านเกิดความหวงแหนในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น	103 28.5	144 39.9	84 23.3	28 7.8	2 0.6	3.88 0.93	มาก
8. การท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเสื่อมโทรม	30 8.3	41 11.4	86 23.8	117 32.4	87 24.1	2.47 1.20	น้อย
9. การท่องเที่ยวสร้างปัญหาความขัดแย้งในชุมชน	43 11.9	60 16.6	93 25.8	96 26.6	69 19.1	2.75 1.27	ปานกลาง
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาความวุ่นวายของคนในชุมชน	35 9.7	62 17.2	65 18.0	104 28.8	95 26.3	2.55 1.30	ปานกลาง
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น	47 13.0	46 12.7	39 10.8	90 24.9	139 38.5	2.36 1.42	น้อย
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหายาเสพติดเพิ่มขึ้น	52 14.4	82 22.7	37 10.2	98 27.1	92 25.5	2.73 1.42	ปานกลาง
13. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการจ้างงานมากขึ้น	126 34.9	159 44.0	45 12.5	20 5.5	11 3.0	4.02 0.98	มาก
14. การท่องเที่ยวทำให้ราคาสินค้าใน การดำรงชีวิตประจำวันสูงขึ้น	118 32.7	144 39.9	51 14.1	35 9.7	13 3.6	3.88 1.08	มาก

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.17 (ต่อ): การวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ระดับความคิดเห็น ความถี่ n = 361 ร้อยละ					$\bar{X}$ S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1		
15. การท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายเช่น ขายของที่ระลึกสินค้า O-Top	137 38.0	157 43.5	50 13.9	11 3.0	6 1.7	4.13 0.88	มาก
16. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในชุมชนสูงขึ้น	118 32.7	151 41.8	43 11.9	39 10.8	10 2.8	3.91 1.05	มาก
17. การท่องเที่ยวทำให้คนนอกพื้นที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาในชุมชนเพิ่มขึ้น	19 5.3	42 11.6	65 18	149 41.3	86 23.8	2.33 1.11	น้อย
18. การท่องเที่ยวทำให้มีการลงทุนด้านที่พักอาศัยมากขึ้นเช่นรีสอร์ทโฮมกะเตง	187 51.8	131 36.3	30 8.3	13 3.6		4.36 0.78	มาก
19. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น	7 1.9	15 4.2	45 12.5	145 40.2	149 41.3	1.85 1.11	น้อย
20. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาเสียงดังรบกวนภายในชุมชน	13 3.6	34 9.4	41 11.4	140 38.8	133 36.8	2.04 1.08	น้อย
21. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น	45 12.5	87 24.1	40 11.1	94 26.0	95 26.3	2.70 1.40	ปานกลาง
รวม						3.40 0.35	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างชุมชนคลองโค่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชน มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 รองลงมา คือ การท่องเที่ยวทำให้มีการลงทุนด้านที่พักอาศัยมากขึ้น เช่น รีสอร์ทโฮมกะเตง มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นมีทัศนคติอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ตารางที่ 4.18: การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	ระดับความคิดเห็น ความถี่ n = 361 ร้อยละ					$\bar{X}$ S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1		
1. เสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนากิจกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว	182 50.4	131 36.3	34 9.4	9 2.5	5 1.4	4.32 0.85	มาก
2. มีส่วนร่วมกับภาครัฐในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	120 33.2	179 49.6	51 14.1	9 2.5	2 0.6	4.12 0.78	มาก
3. มีการเสนอความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน	113 31.3	165 45.7	72 19.9	11 3.0	-	4.05 0.79	มาก
4. ชุมชนมีส่วนร่วมปรับปรุงระบบข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชุมชนคลองโค่น	109 30.2	189 52.4	55 15.2	5 1.4	3 0.8	4.10 0.75	มาก
5. ชุมชนเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้น	120 33.2	179 49.6	57 15.8	5 1.4	-	4.15 0.72	มาก

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.18 (ต่อ): การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชน	ระดับความคิดเห็น ความถี่ n = 361 ร้อยละ					$\bar{X}$ S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1		
6. ภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนกิจการที่ อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเช่นร้าน ขายของที่ระลึกร้านอาหารและที่พัก	145 40.2	161 44.6	49 13.6	5 1.4	1 0.3	4.23 0.75	มาก
7. ชุมชนร่วมมือกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน	133 36.8	154 42.7	69 19.1	4 1.1	1 0.3	4.15 0.78	มาก
8. ภาครัฐมีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ภายในชุมชนโดยได้รับความเห็นชอบจาก ชุมชนเช่นน้ำประปาไฟฟ้าโทรศัพท์ให้เข้าถึงยัง แหล่งท่องเที่ยวและมีป้ายบอกทางไปยังแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างชัดเจน	138 38.2	164 45.4	43 11.9	10 2.8	6 1.7	4.16 0.86	มาก
9. ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบกำจัด ขยะสิ่งปฏิกูลและการบำบัดน้ำเสีย	198 54.8	108 29.9	46 12.7	5 1.4	4 1.1	4.36 0.83	มาก
10. ภาครัฐส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน	125 34.6	179 49.6	51 14.1	6 1.7		4.17 0.72	มาก
11. ภาครัฐมีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความ รู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน	122 33.8	167 46.3	66 18.3	3 0.8	3 0.8	4.11 0.78	มาก
12. ภาครัฐมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีความปลอดภัย ในระหว่างเที่ยวชม	129 35.7	169 46.8	55 15.2	4 1.1	4 1.1	4.15 0.78	มาก

(ตารางมีต่อ)

ตารางที่ 4.18 (ต่อ): การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของชุมชน	ระดับความคิดเห็น ความถี่ n = 361 ร้อยละ					$\bar{X}$ S.D.	ระดับ
	5	4	3	2	1		
13. ชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมทางการ ท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับคนทุกวัย	106 29.4	174 48.2	65 18.0	13 3.6	3 0.8	4.02 0.83	มาก
14. ภาครัฐมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาที่ พักให้มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	102 28.3	189 52.4	56 15.5	10 2.8	4 1.1	4.04 0.80	มาก
15. ภาครัฐและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนที่การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว	134 37.1	163 45.2	49 13.6	9 2.5	6 1.7	4.14 0.86	มาก
รวม						4.15 0.43	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ในชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบกำจัดขยะสิ่งปฏิกูลและการบำบัดน้ำเสีย อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือ เสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนากิจกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับคนทุกวัยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโค่นอำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงครามเป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบการบรรยายตามลำดับ มีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม ในบริบทของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโค่น อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงครามสู่ความยั่งยืน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองโค่นหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 มีจำนวนประชากรทั้งชายและหญิง 1,386 คน

โดยผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการในชุมชนคลองโค่นและปัญหาและอุปสรรคที่พบในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นจากการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่น

ส่วนที่ 2 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการในชุมชนคลองโค่นและปัญหาและอุปสรรคที่พบในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นจากการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่นนั้นยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชนแต่ละคนไม่ได้สนใจว่าจะทำอะไรให้การท่องเที่ยวของชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ยั่งยืน แต่ผู้ประกอบการบางรายก็มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงทำให้เกิดปัญหาการทางการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด เพราะต่างคนก็จะมีการหาลูกค้าที่ต่างกัน ผู้ประกอบการบางรายมีการจัดการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ คือ มีการจัดกิจกรรม บริการอาหารและที่พัก ซึ่งผู้ประกอบการบางรายไม่มี ทำให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีการหาลูกค้ากันเองและมักเกิดปัญหาการแย่งลูกค้ากันบ่อยครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัค วัฒนคุณ (2545) และจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่อาศัยอยู่ในชุมชนบอกว่า

“เมื่อภาครัฐไม่ได้เข้ามาดูแลการท่องเที่ยวของชุมชนเต็มที่เหมือนอดีตจึงทำให้ชาวบ้านหลายคนตั้งตัวเองเป็นผู้ประกอบการเองหาลูกค้าเองหรือนำลูกค้าไปส่งยังผู้ประกอบการรายใหญ่แล้วได้เปอร์เซ็นต์จากจำนวนลูกค้าที่หามาได้หากหาลูกค้าได้มารายได้ก็จะมากแต่สิ่งหนึ่งที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชนมีคือ “ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า”

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคโคน ส่วนของปัญหาและอุปสรรคที่พบในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคโคนจากการติดต่อขอสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐทั้ง 4 หน่วยงานมีดังนี้

1) คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์อย่างถูกต้องเพราะเนื่องจากชาวบ้านส่วนมากเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีแค่คนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนโดยจะมีผู้ใหญ่ชงค์เป็นผู้นำหลักในการอนุรักษ์หากจะทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้นจะต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ถูกต้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเพื่อให้นักในชุมชนรู้สึกห่วงแหน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย เตชกานนท์ (2547) ว่า สามารถนำไปขยายผลแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน

2) มีการขัดแย้งผลประโยชน์ในการท่องเที่ยวสำหรับผู้ประกอบการบางกลุ่มของชุมชนคลองโคโคนเนื่องจากชุมชนคลองโคโคนนั้นเป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนอย่างมากทำให้เกิดกลุ่มผู้ประกอบการเกิดการแย่งลูกค้ากันผู้ประกอบการบางรายก็มีการติดต่อกับบริษัททัวร์ให้นำนักท่องเที่ยวมาลงยังร้านของตัวเองจึงทำให้เกิดปัญหาการขัดแย้งเกิดขึ้นแม้ตอนนี้ภาครัฐไม่ได้ลงมาควบคุมดูแลเหมือนเมื่อก่อนจึงทำให้ชาวบ้านหลายคนตั้งตัวเป็นผู้ประกอบการกันเองหากมีใครที่รู้จักก็จะมีการส่งลูกค้ามายังร้านของตัวเองทำให้การพัฒนาทางการท่องเที่ยวยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควรจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่านหนึ่งได้บอกว่า “เมื่อก่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดได้มีการลงมาจัดการและพัฒนาทางการท่องเที่ยวตลอดทุกปีแต่ตอนนี้ได้มอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคโคนมาดูแลแทนทำให้เกิดการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพเหมือนก่อนดังนั้นสิ่งที่ควรจะทำคือต้องมีการประชุมของผู้ประกอบการในท้องถิ่นแล้วหาข้อตกลงร่วมกันว่าจะทำอย่างไรให้การท่องเที่ยวในชุมชนราบรื่นไม่มีปัญหาขัดแย้งกันโดยทุกคนมีส่วนแบ่งที่เท่ากัน”

3) ป้ายบอกการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวมีจำนวนที่น้อยไปและที่สำคัญป้ายบางป้ายมีขนาดของตัวหนังสือที่เล็กและไม่ได้ระบุรายละเอียดที่ชัดเจนเช่นป้ายเขียนแค่ข้อความว่า “ป่าชายเลนคลองโคโคน” แต่สิ่งที่ขาดไปคือระยะการเดินทางว่ากี่กิโลเมตรซึ่งนักท่องเที่ยวบางคนไม่ทราบว่าจะต้องเดินทางจากจุดนี้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต้องใช้ระยะทางเท่าไรในการเดินทาง

4) มีการรื้อล้างพื้นที่ของลำคลองในการสร้างรีสอร์ทหรือที่อยู่อาศัยเนื่องจากชาวบ้านชุมชนคลองโคกจะอาศัยอยู่ริมน้ำสักส่วนใหญ่การสร้างที่อยู่อาศัยก็จะสร้างติดกับแหล่งน้ำเพื่อใช้น้ำในแม่น้ำหรือคลองดังกล่าวในการอุปโภคบริโภคจึงมีการสร้างบ้านรื้อล้างมายังคลองหรือแม่น้ำแล้วมีการทำบันไดพาดจากบ้านตนเองมายังแม่น้ำส่วนรีสอร์ทที่มีการสร้างรื้อล้างเข้าไปในป่าโกงกางบริเวณริมน้ำทำให้ธรรมชาติบริเวณดังกล่าวเสียหายและมีการทิ้งน้ำเสียและขยะลงในแม่น้ำอีกด้วยแม้จะมีการบริหารส่วนตำบลคลองโคกได้มีการลงไปกวาดขนแต่ก็ยังมีผู้ประกอบการบางคนมีผู้มฉ้อโกงอยู่เบื้องหลัง

5) บุคลากรในหน่วยงานของภาครัฐที่ดูแลเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชาวต่างชาติทัศนในการบริหารจัดการและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนจากการสัมภาษณ์นั้นได้ข้อมูลมาว่าเมื่อภาครัฐไม่ได้เข้ามาดูแลอย่างที่ควรทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความขัดแย้งกันและไม่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ส่วนที่ 2 ปัญหาและข้อเสนอแนะ จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคกโดย ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชาวบ้านในชุมชนคลองโคก ซึ่งการท่องเที่ยวของชุมชนมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาในชุมชนหลายด้าน ทั้งผลกระทบทางด้านบวกและทางด้านลบ ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผลกระทบในด้านบวกที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนคลองโคก คือ ทำให้ชาวบ้านทวงแทนในท้องถิ่นและทรัพยากรของท้องถิ่น อีกทั้งยังมีการบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ

- 1) ทำให้ชุมชนหรือท้องถิ่นมีความเจริญมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเช่นการสร้างถนนไปยังแหล่งท่องเที่ยวการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวทั้งอาหารและที่พักและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน
- 2) เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน
- 3) ราคาของที่ดินในชุมชนมีราคาที่สูงขึ้นทำให้มีการลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเช่นที่พักร้านอาหาร

ผลกระทบในด้านลบที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนคลองโคกคือ

- 1) เกิดปัญหาในกลุ่มของผู้ประกอบการในการแบ่งผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมเช่นการแย่งนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมแย่งนักท่องเที่ยวที่มาปลูกป่าเป็นต้นการแก้ไขคือกำหนดกฎระเบียบในการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้ทุกภาคส่วนอย่างเป็นธรรมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง
- 2) เกิดปัญหาขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยวการแก้ปัญหาคือนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนเช่นมีการจัดถังแยกขยะในแต่ละประเภทเพื่อการทิ้งขยะที่ถูกต้อง (สาระพ้นความรู้, 2558) ดังนี้

ภาพที่ 5.1: ถังขยะสีต่าง ๆ ที่บ่งบอกประเภทการแยกขยะ

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ. (2555). การกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน. สืบค้นจาก http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html.

ถังขยะสีเขียว ใส่ขยะประเภท ขยะเศษอาหาร ขยะที่เน่าเสียได้ หรือขยะเปียก
 ถังขยะสีแดง ใส่ขยะประเภท ขยะพิษหรือขยะอันตราย
 ถังขยะสีเหลือง ใส่ขยะประเภท ขยะแห้งหรือขยะที่ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้
 ถังขยะสีน้ำเงิน ใส่ขยะประเภท ขยะที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้

3) เกิดปัญหาการลุกล้าพื้นที่ของผู้ประกอบการในชุมชนเนื่องจากผู้ประกอบการบางคนมีการสร้างรีสอร์ทหรือร้านอาหารลุกล้าเข้าไปในเขตของป่าชายเลนหรือลุกล้าลงไปในแม่น้ำหรือลำคลอง ทำให้สูญเสียทัศนียภาพของธรรมชาติการแก้ไขปัญหาคือต้องกำหนดกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนทั้งนี้ผู้ประกอบการในท้องถิ่นทุกคนต้องมีจิตสำนึกและจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพด้วย

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 อัตลักษณ์ของชุมชนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม ในบริบทการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโค่น ซึ่งสามารถแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนคลองโค่นได้ดังนี้

ชุมชนคลองโค่นเป็นชุมชนที่มาความเป็นมาช้านาน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมง ทำสวน ในสมัยอดีตนั้นชุมชนคลองโค่นจะมีพื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก โดยมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 700,000 ไร่ เมื่อมีชาวบ้านเข้ามาจับจองพื้นที่ก็มีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้ในการปลูกบ้านเพื่อทำเป็นที่อยู่อาศัย ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ในริมน้ำ เติบโตมากับริมน้ำทำ

ให้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำมายาวนาน อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนคลองโคกสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ข้อ ดังนี้

1) ชุมชนคลองโคกมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาช้านาน มีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนเมืองมาตั้งแต่สมัยอดีต ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน เกษตรกรรม มีการจับปลาในแม่น้ำมาใช้ในการดำรง ชีวิตและในปัจจุบันถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะมีความก้าวหน้าแต่ความเป็นชุมชนของคลองโคกก็ยังมีอยู่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองโคกก็เป็นคนในพื้นที่มาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้ในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียงเข้ากับวัฒนธรรมชุมชนได้ ทำให้ชาวบ้านชุมชนคลองโคกมีความสุขในการดำเนินชีวิตดังกล่าวของชาวบ้านที่ว่า “เราอยู่กันแบบพอเพียง เมื่อก่อนจะเลี้ยงกุ้งทำนากุ้ง เพื่อจะให้ได้ผลผลิตออก มาเยอะ ๆ ใช้สารเคมี พอใช้สารเคมี สารเคมีเหล่านั้นก็ไหลน้ำบริเวณชายเลนก็ตาย ผลผลิตมันก็ไม่ดี พอช่วงหลังหันมาหากินตามธรรมชาติ เราใช้เท่าที่มีแบ่งปันกัน ไม่ฟุ่มเฟือย ทุกวันนี้เราก็อยู่ได้ชีวิตแบบพอประมาณ มีความสุข ผลจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชุมชนชีวิตความเป็น อยู่ชาวบ้านก็มีความสุขจากความพอเพียงพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน การมีการท่องเที่ยวเข้ามามันก็ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี แต่เราต้องรอบคอบและคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยจะคำนึงถึงคุณภาพให้มากกว่าปริมาณ”

2) ชุมชนคลองโคกมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากชุมชนทั่วไป เพราะชุมชนคลองโคกในอดีตนอกจากจะอาศัยอยู่บนบกแล้วยังมีการปลูกบ้านอาศัยอยู่ริมน้ำ หรือเรียกว่าวิถีชีวิตริมน้ำ เพราะทุกบ้านจะใช้การเดินทางโดยเรือเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีความสะดวก สบายเป็นอย่างมาก แต่ในปัจจุบันนี้การเดินทางก็ได้ลดความนิยมลงไป มีการใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เพราะสะดวกสบายและประหยัดเวลาในการเดินทาง แต่ในปัจจุบันเราก็ยังสามารถเห็นชีวิตริมน้ำของชุมชนคลองโคกได้

3) ชุมชนคลองโคกมีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นสิ่งดึงดูดที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวของชุมชน คนส่วนใหญ่ที่เข้ามาเยือนในชุมชนคลองโคกล้วนแล้วแต่เป็นคนที่ชอบการอนุรักษ์ธรรมชาติ ชอบการปลูกป่า โดยส่วนใหญ่แล้วป่าชายเลนของชุมชนคลองโคกจะมีการปลูกเพิ่มตลอดทั้งปี เพราะผลสืบเนื่องจากอดีตที่ป่าชายเลนถูกทำลายโดยคนในชุมชน ทำให้ชุมชนคลองโคกมีการตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อให้ความรู้และการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างถูกต้อง จนตอนนี้ทำให้มีป่าชายเลนเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยมา อีกทั้งยังมีสัตว์ท้องถิ่นเพิ่มจำนวนขึ้นด้วย ทำให้ชุมชนคลองโคกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ

5.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม

กระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับชุมชนคลองโคก คือ

5.2.2.1 ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Capacity) ชุมชนคลองโคกนึ่งมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้ามาในพื้นที่ไม่เกิน 100 คน เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

5.2.2.2 ส่งเสริมให้ชุมชนคลองโคกนึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ชุมชนคลองโคกนึ่งเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิดแล้ว อีกทั้งยังเป็นแหล่งอนุรักษ์ป่าชายเลนที่สำคัญ และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น นั่งเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ กิจกรรมปลูกป่า เป็นต้น จึงทำให้ชุมชนได้มีการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวมความรู้และให้ความรู้แก่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวที่สนใจในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน และกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโคกนึ่ง มีดังนี้

1) กิจกรรมปลูกป่าชายเลน เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เพราะในอดีตชุมชนคลองโคกนึ่งมีป่าชายเลนอย่างมากมาย แต่ก็ถูกทำลายจากชาวบ้าน บ้างก็ลุ่มน้ำพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำนา กุ้ง จึงทำให้ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็ว ต่อมาผู้ใหญ่ชงศ์ได้ร่วมมือกับกลุ่มชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชายเลนขึ้น ได้มีการนำต้นกล้ามาเพาะแล้วนำออกไปปลูกยังบริเวณแปลงปลูกปากอ่าวไทยชั้นในจึงทำให้มีป่าชายเลนเพิ่มขึ้น ต่อมาจึงได้มีการเปิดศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคกนึ่งขึ้น เพื่อแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนและรวมถึงการอนุรักษ์ป่าชายเลน จนในปัจจุบันได้มีหน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลน เพื่อเป็นการคืนผืนป่าชายเลนให้กับชุมชนคลองโคกนึ่งได้กลับมาเขียวข่มอีกครั้ง

2) กิจกรรมนั่งเรือชมวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำ เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมรองจากกิจกรรมปลูกป่า ในอดีตชาวบ้านจะเดินทางโดยเรือส่วส่วนใหญ่ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีบ้านติดริมน้ำ การเดินทางโดยเรือจึงเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกสบายที่สุด และการที่จะออกไปปลูกป่าชายเลนในแต่ละครั้ง จะต้องมีการนั่งเรือออกไปยังปากอ่าวไทยชั้นใน ก็จะมีการนั่งเรือผ่านบ้านเรือนริมสองฝั่งแม่น้ำ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นความเป็นอยู่ของชาวบ้านสองฝั่งริมน้ำได้อย่างชัดเจน นักท่องเที่ยวบางคนมีการพักแรมกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำ

3) กิจกรรมพายเรือคายัก เป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ เพราะนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังได้สัมผัสกับสัตว์ในท้องถิ่น การพายเรือคายักนั้นจะพายบริเวณปากอ่าวชั้นในเพราะหากออกนอกเขตอาจจะเกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวที่พายเรือคายักเจ้าหน้าที่จะคอยดูแลและจะมีอุปกรณ์ที่ใส่เพื่อป้องกันอันตราย อาทิ หมวกนิรภัย เสื้อชูชีพ เป็นต้น

4) กิจกรรมอื่น ๆ อาทิ กิจกรรมถีบกระดานเก็บหอยแครง กิจกรรมล่องเรือให้อาหารสัตว์ท้องถิ่น

5.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงครามสู่ความยั่งยืน

1) แนวทางการพัฒนาชุมชนคลองโคนนั้นชาวบ้านได้ให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะในอดีตป่าไม้ได้ถูกทำลายมามากจึงต้องมีการอนุรักษ์ป่าชายเลนอันเป็นทรัพย์สินสมบัติที่สำคัญที่ธรรมชาติได้มอบให้กับชุมชนคลองโคน

2) ปลูกฝังให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ไม่ทำลายธรรมชาติ และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุขโดยที่ไม่ทำลายหรือเบียดเบียน

3) นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความสุข ชาวบ้านในชุมชนคลองโคนเป็นชุมชนหนึ่งที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย สงบ และพึ่งพาตัวเอง โดยมีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นจุดดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการนำพืชและสัตว์ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นสินค้าที่ระลึก เช่น กะปิคลองโคน

ภาพที่ 5.2: โมเดลการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน

ที่มา: ภูเกริก บัวสอน. (2553). *การรื้อฟื้นตลาดเก่าในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม สามารถนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปีและมีสถานภาพสมรสโดยระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คนโดยคนส่วนใหญ่เป็นคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมาตั้งแต่กำเนิดทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือรับจ้างทั่วไปรองลงมาคืออาชีพทำประมง (เจ้าของ) และอาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัวทางด้านรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,001 - 10,000 บาทเมื่อรวมรายได้ของครัวเรือนต่อเดือนพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

จากการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอพบว่าประชาชนที่มีระดับเพศอายุการศึกษาสถานภาพอาชีพรายได้ที่แตกต่างกันมีความเห็นในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนกล่าวคือพัฒนาทางการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ชุมชนคลองโคกนอเปลี่ยนแปลงไปมีความเจริญมากขึ้น มีการจัดการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบอีกทั้งยังมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชนเช่นทำถนนใหม่ทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพออย่างไรก็ตามพบว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนมากขึ้นทำให้ชุมชนมีการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนเกิดอาชีพใหม่ ๆ และเกิดการจ้างงานของคนในชุมชนตามทีปริชา แดงโรจน์ (2544, หน้า 30-31) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญในพื้นที่เมื่อการท่องเที่ยวเข้าไปถึงยังชุมชนนั้น ๆ ก็จะก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่ดีต่อชุมชนนั้น ๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพร ทาวีกุล (2544) และวีระศักดิ์ กราปัญญา (2554) ที่พบว่า เมื่อมีการพัฒนาทางการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นมีการปรับปรุงสาธารณูปโภคเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยว เช่นการขายของที่ระลึกหรือสินค้า O-TOP นอกจากนี้ยังมีการนำสินค้าทะเลมาแปรรูปให้อยู่ในของแห้งเพื่อนักท่องเที่ยวซื้อไปฝากญาติ พี่น้องหรือบุคคลที่ตนสนิทหรือรู้จัก

ศักยภาพของชุมชนคลองโคกนอที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มีดังนี้

- 1) ชุมชนคลองโคกนอมีรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายอาทิการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น
- 2) ชุมชนคลองโคกนอมีพื้นที่ป่าชายเลนและศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนทำให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนได้
- 3) วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำของชุมชนคลองโคกนอมีความเป็นเอกลักษณ์สามารถนั่งเรือสัมผัสวิถีชีวิตริมน้ำได้อย่างใกล้ชิด

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 จากปัญหาและประเด็นต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคกนุ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุง พัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านการคมนาคมขนส่งภายในชุมชนชุมชนคลองโคกนุเป็นชุมชนที่มีเส้นทางคมนาคมเข้าได้เพียงเส้นทางเดียวเท่านั้นคือเมื่อเลี้ยวซ้ายจากแยกวัดธรรมประดิษฐ์ก็จะเป็นเส้นทางหลักที่เข้าสู่หมู่บ้านปัญหาหลัก ๆ ที่ทำให้การคมนาคมของหมู่บ้านเป็นอันตรายคือถนนที่ชาวบ้านใช้สัญจรเกิดเป็นหลุมหรือบ่อขนาดใหญ่ซึ่งทำให้เป็นอันตรายแก่ผู้ใช้เส้นทางสัญจรไปมาสาเหตุหลักที่ทำให้ถนนในหมู่บ้านเป็นหลุมหรือบ่อนั้นเนื่องจากรถบรรทุกที่มีน้ำหนักเกินกำหนดเข้าไปใช้ถนนเส้นดังกล่าวทำให้ถนนที่รับน้ำหนักไม่ไหวเกิดการทรุดตัวหน่วยงานภาครัฐในชุมชนที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการจัดการปัญหาเหล่านี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดถนนที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวใช้ในการสัญจรเกิดความเสียหาย

2) ด้านการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน ชุมชนมีการทำป้ายในบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวหลายคนไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวแล้วไปไม่ถูก อีกทั้งประกอบกับชุมชนคลองโคกนุมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายจึงทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนอยู่ตลอด

5.3.2 ชาวบ้านควรมีส่วนร่วมด้านต่อไปนี้จะทำให้ชุมชนคลองโคกนุเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

1) ชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้าน ภายใต้กรอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชน เพราะชุมชนคลองโคกนุเป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลอดทั้งปี หากมีกลุ่มหรือองค์กรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ของชุมชน จะทำให้เกิดรายได้ทางการท่องเที่ยวและรายได้ส่วนดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนตามมา

2) ควรมีการเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้หลากหลายจากที่มีอยู่เดิม เช่น การถีบกระดานไม้มกฮอย การพายเรือคายัคชมความงามทางธรรมชาติของป่าชายเลนบริเวณปากอ่าวชั้นในการพักอาศัยกับคนในท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านและการลงมือทำกะปิกับกลุ่มแม่บ้านคลองโคกนุ ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านี้นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ความรู้ ความเป็นกันเองกับชาวบ้านในชุมชนแล้วยังจะได้รับความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยว อันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

3) ส่งเสริมให้คนในชุมชนคลองโคกน มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น อีกทั้งยังมีการจัดอบรมสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยวของชุมชนถึงบทบาทหน้าที่และการบริการทางการท่องเที่ยว มีการสร้างทัศนคติให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่ควบคู่กับการอนุรักษ์ ว่าการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้

บรรณานุกรม

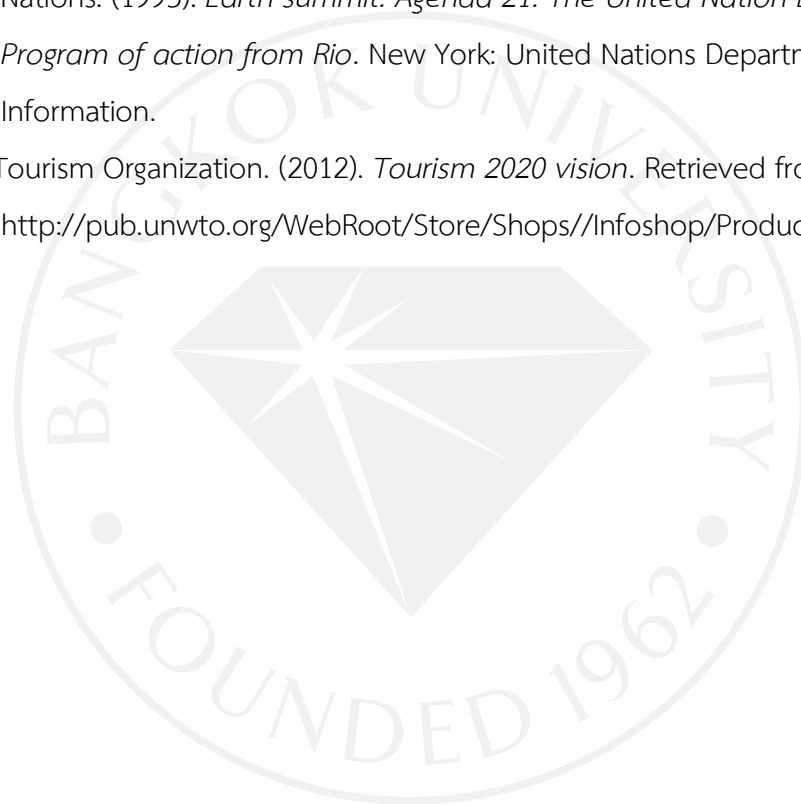
- กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2549). *การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี: บ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2538). *รายงานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540 ก). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่องกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540 ข). *แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโฮมสเตย์*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2547). *หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [เอกสารประกอบการบรรยาย]*. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). *เที่ยวให้รู้ เปิดประตูมุมมอง*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์พลอเรอร์ ชานแนล.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่. e-TAT Tourism Journal การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำไตรมาสที่ 3/2552*. สืบค้นจาก [http://www.etatjournal.com /upload /282/6%20 Sustainabl_tourism_new%20 paradigm.pdf](http://www.etatjournal.com/upload/282/6%20Sustainabl%20tourism_new%20paradigm.pdf).
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *สมุทรสงคราม*. สืบค้นจาก [http://thai.tourismthailand.org/ ข้อมูลจังหวัด/สมุทรสงคราม](http://thai.tourismthailand.org/ข้อมูลจังหวัด/สมุทรสงคราม).
- กฤติยา จักรสาร. (2545). *การส่งเสริมความรู้พื้นฐานด้านพฤกษศาสตร์ให้แก่มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2555). *การกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน*. สืบค้นจาก [http://www.pcd.go.th /info_serv/waste_garbage.html](http://www.pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html).
- Google Maps. (2558). *แผนที่การเดินทางโดยรถยนต์ไปยังชุมชนคลอง*. สืบค้นวันที่ 17 เมษายน 2558 จาก <https://www.google.co.th/maps>.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2550). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ชาติชาย เตชกานนท์. (2547). *การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดตากเพื่อยกระดับเป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชาติรี แก้วมา. (2549). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุติมา รุ่งประพันธ์. (2549). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา*. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล. (2544). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. zthailand.com. (ม.ป.ป.). *ป่าชายเลนคลองโคกนุท สมุทรสงคราม*. สืบค้นจาก <http://www.zthailand.com/place/klong-khone-mangrove-forest-samutsongkhram/>.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- นิคม จารุมณี. (2536). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. มหาสารคาม: วิทยาลัยครูมหาสารคาม สหวิทยาลัยอีสานเหนือ.
- นิคม จารุมณี. (2544). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.
- นำชัย ทุนผล. (2542). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548 ก). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548 ข.). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry)*. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548 ค). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุ๊คสแตนด์การ์ด.
- ปิยพร ทาวีกุล. (2544). *ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: บ้านไหลหิน ตำบลไหลหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ไพบ์แอนด์โพร์ พริ้นติ้ง. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙*. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf.

- แผนแม่บทวาระแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. (2544, 14 สิงหาคม). *วารสารธุรกิจท่องเที่ยว*, 31-33.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก
<http://www.panyathai.or.th>.
- พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก
<http://www.panyathai.or.th>.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2542). เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์.
วารสารครุศาสตร์, 27(3), 36-47.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
 และธรรมชาติ.
- เพชรศรี นนท์ศิริ. (2556). รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือ
 ตอนล่าง. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 8(2), 47-66.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2506). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
 ปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: การพิมพ์เกื้อกูล.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. (2531, กุมภาพันธ์). การมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารพัฒนาชุมชน*, 27, 25-28.
- ภูเกริก บัวสอน. (2553). *การรื้อฟื้นตลาดเก่าในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์,
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2546). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ระเบียบวิธีวิจัยทางการท่องเที่ยว (*Research Methodology in Tourism*). (2549). กรุงเทพฯ: เพรส
 แอนด์ ดีไซน์.
- ราณี อีสัยกุล. (2546). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย [เอกสารการสอน]*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). *หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. สืบค้นจาก
<http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf>.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2538). *สารพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมล โรจนพันธุ์, ประชิต สกฤษพัฒน์ และอุดม เขยกีวงศ์. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ:
 แสงดาว.
- วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2554). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าว
 ท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่*. การศึกษาอิสระปริญญา
 มหบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- Wikimedia Commons. (2014). *File: Thailand-map-CIA-thai.png*. Retrieved May 22, 2014 from <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thailand-map-CIA-thai.png>.
- ศรัญญา เลิศมนไพโรจน์. (2550). *การศึกษาความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเนื้อหาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์เครือข่ายความรู้วัฒนธรรม. (2547). *BUU knowledge center of culture*. ม.ป.ท.: สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2542). *กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: อัคราพิพัฒน์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: รายงานผลการดำเนินงาน: รายงานขั้นสุดท้าย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2540). *โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – based tourism)*. สืบค้นจาก cbtyouth.wordpress.com/cbtyouth/cbt/.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สากล สถิตวิทยานนท์. (2542). *ภูมิศาสตร์ชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สาระพันความรู้. (2558). *การเลือกประเภทถังขยะมีประโยชน์อย่างไร*. สืบค้นจาก <http://www.manaopdx.com/category/>.
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และกรมการท่องเที่ยว. (2557). *จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปี 2552–2556 (มกราคม – พฤษภาคม)*. สืบค้นจาก <http://tourism.go.th/uploads/Stat/247.pdf>.
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม. (2557). *แผนที่การปกครองและการคมนาคมจังหวัดสมุทรสงคราม*. สืบค้นจาก www.dpt.go.th/samutsongkhram.
- สำนักทะเบียนราษฎรที่ว่าการอำเภอสมุทรสงคราม. (2551). *สถิติจำนวนประชากรในชุมชนคลองโคน*. สืบค้นจาก http://www.klongkone.go.th/page_all_OBT.html#local.
- อคิน ระพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย*. ม.ป.ท.: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัปษรศรี ม่วงคง. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการ และความพึงพอใจโดยรวมของลูกค้าที่มาใช้บริการภัตตาคารลอยน้ำเรื่อริเวอร์ไซด์*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 23(69), 83-99.
- Brundtland Commission. (1987). *Our common future: Report of the world commission on environment and development*. Retrieved from <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.

- Mill, R. C. (1990). *Tourism the international business*. New Jersey: Prentice Hall.
- Pond, K. L. (1993). *The professional guide – The traveller*. New York: John Wiley & Sons.
- Shirley, E. (1992). *My travels around the world*. Newton Aycliffe, UK: Heinemann.
- Stevens, L. (1985). *Guide to starting and operating a successful travel agency*. Wheaton: Delmar.
- Tourism Canada. (1990). *An action strategy for sustainable tourism development: Globe'90*. Ottawa: Tourism Canada.
- United Nations. (1993). *Earth summit: Agenda 21: The United Nation Environment Program of action from Rio*. New York: United Nations Department of Public Information.
- World Tourism Organization. (2012). *Tourism 2020 vision*. Retrieved from <http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops//Infoshop/Products/1189/1189-1.pdf>.

แบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ

1. ท่านประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนเป็นอย่างไรหากเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ
2. ชุมชนคลองโคน มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่นอะไรบ้าง
3. ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา และที่มีอยู่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนมีอะไรบ้าง
4. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคน มีอะไรบ้างที่ดำเนินการไปแล้ว มีอะไรที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และผลเป็นอย่างไร
5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนควรเป็นอย่างไร
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางที่เหมาะสมหรือไม่ต่อคลองโคน หรือมีแนวทางอื่นที่เหมาะสมกว่า
7. รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนคลองโคนควรเป็นอย่างไร
8. นักท่องเที่ยวที่น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวชุมชนคลองโคนคือใคร
9. การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่ออะไรบ้างให้กับชุมชนคลองโคน
10. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวมีหน่วยงานไหนบ้าง และแต่ละหน่วยงานให้การสนับสนุนในด้านใด มีการประสานงานกันหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งมีงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งใดหรือไม่ จำนวนเท่าใด
11. จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อด้านการท่องเที่ยวหรือไม่ หากส่งผล ส่งผลทางด้านใด

แบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยว

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนที่โดดเด่นมีอะไรบ้าง
2. ปัจจัยใดที่สนับสนุนให้ธุรกิจที่ประกอบการเติบโต
3. ปัญหาและอุปสรรคในธุรกิจที่ประกอบการอยู่ประสบปัญหาอะไรบ้าง
4. แนวทางการพัฒนาด้านต่างๆที่รองรับการเติบโตของการท่องเที่ยว
5. ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นทั่วไป

แบบสอบถามงานวิจัย

ชื่อเรื่อง ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม
แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อในการเก็บข้อมูลงานวิจัยของชุมชนคลองโค่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผู้วิจัย
ต้องขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ให้ตอบตามความเป็นจริงเพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้
ในการวิเคราะห์ผลต่อไปทางผู้วิจัยต้องขอขอบคุณทุกท่าน ที่ช่วยได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม
ฉบับนี้

แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 4 ตอน แบ่งเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย/ ลงใน หน้าข้อความต่อไปนี้ที่เป็นความจริง

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- อายุ 20 ปีหรือต่ำกว่า อายุ 21 – 30 ปี อายุ 31 – 40 ปี
 อายุ 41 – 50 ปี อายุ 51 – 60 ปี อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

- โสด สมรส หม้าย หย่าร้าง/ แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

- ต่ำกว่า มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. อนุปริญญา/ ปวส.
 ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ

- ทำสวน (เจ้าของ) ทำประมง (เจ้าของ) รับจ้างทั่วไป
 ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว พนักงานโรงงาน พนักงานบริษัทฯ
 ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียน/ นักศึกษา
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6. รายได้ครอบครัวต่อเดือน

- 5,000 บาทหรือต่ำกว่า 5,001 – 10,000 บาท
 10,001 – 15,000 บาท 15,001 – 20,000 บาท
 20,001 – 25,000 บาท 25,001 – 30,000 บาท
 รายได้มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว(ที่อาศัยในบ้านเดียวกัน)

1-2 คน

3-4 คน

5-6 คน

7-8 คน

9 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อมูล	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ค่อนข้าง เห็นด้วย	2 ไม่ เห็นด้วย	1 ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. การสร้างชุมชนคลอจโคนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศน์ช่วยส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชน					
2. คนในชุมชนคลอจโคนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการ พัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
3. การท่องเที่ยวส่งผลให้คนในชุมชนมีค่าครองชีพ เพิ่มขึ้น					
4. การท่องเที่ยวส่งผลให้พื้นที่ในชุมชนเกิดความ เจริญ เช่น มีการปรับปรุงถนน					
5. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน					
6. การท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น					
7. การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านเกิดความหวงแหนใน ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
8. การท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เสื่อมโทรม					
9. การท่องเที่ยวสร้างปัญหาความขัดแย้งในชุมชน					
10. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาความวุ่นวายของ คนในชุมชน					
11. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม เพิ่มขึ้น					
12. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาเสพติดเพิ่มขึ้น					
13. การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการจ้างงานมากขึ้น					

ข้อมูล	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ค่อนข้าง เห็นด้วย	2 ไม่ เห็นด้วย	1 ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
14. การท่องเที่ยวทำให้ราคาสินค้าในการดำรงชีวิตประจำวันสูงขึ้น					
15. การท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย เช่น ขายของที่ระลึก สินค้า O-Top					
16. การท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินในชุมชนสูงขึ้น					
17. การท่องเที่ยวทำให้คนนอกพื้นที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาในชุมชนเพิ่มขึ้น					
18. การท่องเที่ยวทำให้มีการลงทุนด้านที่พักอาศัยมากขึ้น เช่น รีสอร์ทโฮมกะเตง					
19. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น					
20. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาเสียงดังรบกวนภายในชุมชน					
21. การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น					

ตอนที่ 3 แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อมูล	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ค่อนข้าง เห็นด้วย	2 ไม่ เห็นด้วย	1 ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. เสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนากิจกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยว					
2. มีส่วนร่วมกับภาครัฐในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน					
3. มีการเสนอความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน					

ข้อมูล	5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ค่อนข้าง เห็นด้วย	2 ไม่ เห็นด้วย	1 ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
4. ชุมชนมีส่วนร่วมปรับปรุงระบบข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชุมชนคลองโค่น					
5. ชุมชนเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้น					
6. ภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนกิจการที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร และที่พัก					
7. ชุมชนร่วมมือกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน					
8. ภาครัฐมีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชน โดยได้รับความเห็นชอบจากชุมชน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ให้เข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวและมีป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างชัดเจน					
9. ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบกำจัดขยะสิ่งปฏิกูลและการบำบัดน้ำเสีย					
10. ภาครัฐส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน					
11. ภาครัฐมีส่วนร่วมในการจัดอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน					
12. ภาครัฐมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีความปลอดภัยในระหว่างเที่ยวชม					
13. ชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับคนทุกวัย					
14. ภาครัฐมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาที่พักให้มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว					
15. ภาครัฐและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนทางการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว					

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่าสิ่งใดบ้างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าตัวท่านเองมีส่วนร่วมด้านไหนที่จะทำให้ชุมชนคลองโคนเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

.....

.....

.....

.....

.....

+++ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ +++

ประวัติเจ้าของผลงาน

ชื่อ – สกุล	นายสุธี เสริฐศรี
อีเมล	suthee.s@bu.ac.th; sutheelada@gmail.com
ประวัติการศึกษา	<p>พ.ศ. 2555 ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดกรุงเทพมหานคร</p> <p>พ.ศ. 2551 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสัจดีวิทยาคม จังหวัดชลบุรี</p>
ประสบการณ์การทำงาน	<p>ปัจจุบัน อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดกรุงเทพมหานคร</p> <p>พ.ศ. 2555 ผู้ช่วยมัคคุเทศก์ บริษัท รุ่งโรจน์ทัวร์จำกัด จังหวัดกรุงเทพมหานคร อาจารย์ผู้ช่วยสอน ภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดกรุงเทพมหานคร</p>

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

วันที่ ๑๑ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) [REDACTED] อยู่บ้านเลขที่ ๕๕๖/๑ หมู่ ๑๐
ซอย - ถนน - ตำบล/แขวง ทัพย์ใหม่
อำเภอ/เขต นางตะมุง จังหวัด ชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๒๖๐
เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ รหัสประจำตัว ๗๕๕๐๕๐๐๖๕
ระดับปริญญา ตรี โท เอก

หลักสูตร...ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต...สาขาวิชา...การจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว...
คณะ มนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งต่อไปเรียกว่า “ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ” ฝ่ายหนึ่ง และ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งอยู่เลขที่ 119 ถนนพระราม 4 แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร 10110 ซึ่งต่อไปเรียกว่า “ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ” อีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ และ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตกลงทำสัญญากันโดยมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิขอรับรองว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานสารนิพนธ์/
วิทยานิพนธ์หัวข้อ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคก
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร...ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต...ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
(ต่อไปเรียกว่า “สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์”)

ข้อ 2. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตกลงยินยอมให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยปราศจากค่าตอบแทนและไม่มี
กำหนดระยะเวลาในการนำสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ต่อสาธารณชน ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาอื่น ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น อนุญาตให้ผู้อื่นใช้
สิทธิโดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรือการ
กระทำอื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน

ข้อ 3. หากกรณีมีข้อขัดแย้งในปัญหาลิขสิทธิ์ในสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ระหว่างผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกับ
บุคคลภายนอกก็ดี หรือระหว่างผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิกับบุคคลภายนอกก็ดี หรือมีเหตุขัดข้องอื่นๆ
เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ อันเป็นเหตุให้ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่สามารถนำงานนั้นออกทำซ้ำ เผยแพร่ หรือโฆษณา
ได้ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิยินยอมรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในความเสียหาย
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิทั้งสิ้น

สัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความเป็นอย่างเดียวกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญานี้โดยละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ
( )

ลงชื่อ.....ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
(อาจารย์อภิญญา จุลพิสิฐ)
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดและศูนย์การเรียนรู้

ลงชื่อ.....พยาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤติกา ลีมลาลัย)
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ลงชื่อ.....พยาน
(ดร.ดวงธิดา นันทาภรณ์)
ผู้อำนวยการหลักสูตร/ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร